

ΔΗΡΙΤΙΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΙΜΥΛΙΑΣ ΚΟΥΡΤΕΛΗ: Ποιήματα.

Σ. ΔΕ-ΒΙΑΖΗ: Ἀνδρέας Κάλδος. Μελέτη εἰδησεολογική.

Σ. ΣΚΙΠΗ: Ἀπὸ τῆς «Ἑπτὰ Σφραγίδες», Ἀποσπάσματα.

ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ: Τὸ πέρασμα τοῦ Θεοῦ, Διήγημα.

Ρ. ΦΙΔΥΡΑ: Ποιήματα.

L. PASSARGE: Κρίσεις περὶ τοῦ Peer Gynt. Μετ. Ἀνδρ. Δαλεζίου.

Σ. ΚΟΥΪ-ΜΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Ποιήματα.

ΣΤ. ΒΑΛΤΕΤΣΙΩΤΟΥ: Ἀνάλυσις τῶν Δραμάτων τοῦ Ρ. Βάγνερ. Μελέτη.

PAUL VERLAINE: Ἀπὸ τῆς «Romances sans paroles». Ποιήματα.

Μεταφρ. Κ. Γαλάζη.

ΑΝΔΡΕΑ ΔΑΣΚΑΡΑΤΟΥ: Τ' ἀπομνημονεύματα ἐνδὸς γαϊθάρου Ἀνέχ-
δοτον διήγημα.

ΣΕΛΛΕΪ: Ὡδὴ εἰς τὸν Ἀνεμον τῆς Ἀνατολῆς.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

ARY RENE D' YVERMONT: Ἡ φιλολογικὴ ζωὴ στὸ Παρίσι.

Α. ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ, Ι. ΓΡΥΠΑΡΗ, Ν. ΣΑΡΑΤΣΗ, Φ. ΦΩΤΙΑΔΗ: Βραχέιο-
γράμματα διὰ τὸν Γῦρον τῶν Ὁρῶν, κωμωδία Σ. Σκίπη.

Σ. ΣΚΙΠΗ: Ἀπάντησις εἰς τὸ γράμμα τοῦ κ. Φ. Φωτιάδη.

Ι. ΧΡΗΣΤΟΦΑΚΗ: Φιλολογικὸν γράμμα,

ΔΠΟ ΤΑ ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ: L'Essor Septentrional, Revue du Rien,
Revue Franco-Italienne, Mercure de France.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

*Ἐτηδία δρχ. 12—

*Ἐτηδία φρ. χρ. 15—

*Ἐξάμηνος » 7—

*Ἐξάμηνος » » 8—

Διευθυντής: Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: — ΟΔΟΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ 32

Redacteur Correspondant: Mr Ary René D'Yvermont

PARIS

Bureaux: 13 Rue Bleue 13

L'Européen

Courier international hebdomadaire Politique, Droit international, Questions sociales, Littérature, Art. 24, rue Danphine, 24 Paris (Vie).

Le Soc

Revue littéraire artistique mensuelle. Leon Moine, Directeur 83, rue de Rome, 83. Paris.

La Revue du Bien

dans la Vie et dans l'Art. Marc Legrand. Directeur. 83 Boulevard Poniatowski. Paris.

L'Essor Septentrional

Revue Mensuelle de Décentralisation. 120 bis, rue de Paris. Paris.

Lupta Pentru Viata

Revistă literară și sociologică, ilustrată. Redactată de N. A. Bogdan. 114, strada sarariei, 114. Iasi.

En Art

Revue Littéraire de Combat. Directeur : Charles Dulait. Redaction et Administration : Avenue des Arquebusiers, 57. Bruxelles. Paris : Rue Charles Laffitte, 76.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έντοκοι καταθέσεις

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμματῆα καὶ εἰς χρυσόν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας στερλίνας ἀποδοτέας εἰς ὠρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκῶς. Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα εἰς ὃ ἐγένετο ἢ κατάθεσις εἰς χρυσόν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὀψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ὁμολογίουχου. Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπεζῆς.

Τόκοι τῶν καταθέσεων

1 1/2	τοῖς 5 0/0	κατ' ἔτος	διὰ καταθέσεις	6	μηνῶν
2	» 0/0	»	»	1	ἔτους
2 1/2	» 3 0/0	»	»	2	ἔτων
3	» 0/0	»	»	4	ἔτων
4	» 0/0	»	»	5	ἔτων

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαί ἢ ἀνώνυμοι.

Ἐκ τοῦ Γραφείου

ΑΙΜΥΓΙΑΣ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

ΤΗΣ ΕΡΗΜΙΑΣ

Μόν' ἐδῶ φθάνει ὁ ἀντίλαλος
Δὲ φθάνει ἡ τρικυμία.

Σολωμός

Ἔνα δεντράκι ἀνάνθιστον· κι' ἀπάνωθεν
Τὸ σφύριγμα τοῦ ἀνέμου.
Καὶ τοῦ κοιμάμενου Ὑμητιοῦ
Ἡ ἀπέραντη γραμμὴ.
Ὁ σάλος τοῦ Πολέμου
Δὲ φθάνει ἐδῶ. Μῆτε ἀπ' ἄλλοῦ
Ἡ ἀνθρώπινη βοή.

Χαῖρε μου! Σὲ προσχαιρετῶ,
Κάμπε μακριὰ ἀπὸ τοὺς Βεβήλους
Ποῦ παρθενεὺει ἡ Ἐρημιά
Μὲς σιτὸ δικό σου τὸ Ναὸ
Μὲ τοὺς αἰθέρειους στύλους.

Κανεῖς.

Κι' διαν ἡ Τρικυμία βοᾷ,
Καὶ τοῦ Ὑμητιοῦ οἱ χεῖμαρροι ὀργιάζουν,
Ἐσένα ὁ θρηῆνος σου γαλήνιος
Κι' ὡσὸν ἠχὸ ἀπὸ μακρινὸν παιᾶνα.
Καὶ σὰ θυμιάμα εὐωδιάζουν
Μὲ τὴν βροχὴν τὰ χώματά σου
Τὰ εἰρηνικά,
Ποῦ μῆτε τῶν ὀργίων τὸν Θεὸν
Δὲ δέχτηκαν τὸν Πᾶνα!

Χαῖρε μου! Σὲ προσχαιρετῶ,
Ὡ κάμπε, ἀνάνθιστε σιτὴ φρίκη
Ποῦ σοῦ σκορποῦν οἱ ἀστερισμοὶ

Καὶ ἡ φεγγοβόλα Ἐκάτη,
 Ὅμως ἐσὸ κρατᾶς τῆ Νίκη
 Στὰ ἐρημικὰ τὰ πλάτη.

Ἐνα δεντράκι ἀνάνθιστον· κι' ἀπάνωθεν
 Τὸ ἀρμονικὸν τραγούδισμα τοῦ ἀνέμου,
 Καὶ τοῦ κοιμάμενου Ὑμητιοῦ
 Ἡ ἀκύμαντη γραμμὴ.
 Ὁ σάλος τοῦ Πολέμου
 Δὲ φτάνει ἐδῶ. Μῆτε ἀπ' ἄλλου
 Ἡ ἀνθρώπινη βοή.

Χαῖρε μου! Σὲ προσχαιρεῖω
 Ὡ χρησιμοδότερα Ἐρημία,
 Ποῦ ἐδῶ ἀρχοντεύεις γαληνῇ
 Κι' ὄλη σοφία.

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

I

Στὰ δασωμένα τὰ ραϊδιά
 Κούρνιασεν ὁ πετρίτης
 Καὶ γλυκοσκάζει ἀπ' τὸ βουνὸν
 Λαμπρὸς ὁ Ἀποσπερίτης.

Σὰ μάτι λάμπει ὀλάγρυπνον
 Στῆς νύχτας τὸ σαράγι,
 Νέον Μεσία σὰ νὰ φωτᾶ
 Νὰ βροῦνε οἱ νέοι Μάγοι

Ὅλο γαλήνη ἀργά, βουβά,
 Δρομίζεται καὶ πάει,
 Καὶ ξάφνω στὰ μεσοῦρανα
 Γιὰ λίγο σταματάει.

Τῶνα μὲ τ' ἄλλο τὰ δεντρά
 Ἐνπνοῦνε τρομασμένα,
 Καὶ σείουν τ' ἀψιδωτὰ κλαριά
 Σὰν ἀποκαρωμένα.

II

—Ἐύπν' ἀδερφή μου, γιὰ νὰ δῆς
 Τὸ πέρασμα τοῦ Χρόνου,
 —Τοῦ καταλύτη τῆς χαρᾶς
 Καὶ τοῦ ὄρφανοῦ τοῦ Πόνου.—

Στὸ ἀντικρινὸ φτωχόσπιτο
 Ποῦ ἡ κόρη ἢ ἀγνή ἐκαρτέρει
 Νὰ ῥυθῆ—μὰ ποῦ δὲν ἔρχεται—
 Τ' ὀλακριβὸ της ταῖρι,

Θ' ἀποκουμπήσῃ ὁ Γίγαντας
 Λίγο νὰ ξαποσιάσῃ
 Τὸ δρόμο πάλι πέρνοντας
 Τῆ συνοδία νὰ φτάσῃ.

III

Ἡ Πλάση τρέμη σύγκορμη
 Κι' ἀνήσυχη βογγάει
 Κι' ὁ Χρόνος στοῦ φτωχόσπιτου
 Τῆ στέγην ἀκουμπάει.

Τρέμ' ἢ σκεπῆ, κλονίζονται
 Τὰ τζάμια κι' ὄλο τρίζουν
 Καὶ στῆς γωνίας τὸν κάπασον
 Τ' Ἀνεμικὰ σφουρίζουν.

Τοῦ κήπου κάτω ἐσφάλησε
 Μὲ πάταγον ἢ θύρα
 Κι' ἀπ' ὄξω, μὲ τὸ δάχτυλο
 Στὰ χεῖλη, στέκ' ἡ Μοῖρα.

IV

Ἡ κόρη ποῦ ἐκαρτέρεψε
 Καὶ καρτερεῖ καὶ κλαίει,
 Τὸ κόνισμα στὸ γκόλφι της
 Φιλεῖ καὶ κάτι λέει

Κι' ὁ Γίγαντας ὁ ἀνίκητος
 Σὲ λίγο ξεκινάει
 Καὶ λένε γύρω τὰ δεντρά:
 —Πέρασ' ὁ Χρόνος πάει! —

Κ' ἡ κόρη τ' ἄσπρα της μαλλιά
Χαϊδεύοντις με δδύνη,
— Πέρασ' ὁ Χρόνος! — πικρολέει
Καὶ τὸ κερί της σβύνει.

ΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΒΥΣΣΟΝ

Μές ἀπ' τὰ βύθη τῶν Καιρῶν ἡ Ἀξύπνητη
Ἀναστημένη στήν πνοήν τῶν μυστηρίων,
Στροφές περνᾷ καὶ κύκλους χαίρειται
Τοὺς κύκλους τῶν ὀρίων,
Μές ἀπ' τὰ βύθη τῶν Καιρῶν ἡ Ἀξύπνητη.

Καὶ σταματᾷ στὴ θύρα,
Ποῦ ἐρμηρικᾷ μαντιαλωμένη,
(— Κρύβει ἐκεῖ ὁ σοφὸς Προφήτης —)
Μάταια τῶν Καιρῶν ἡ σφύρα
Τὴν κρούει. Μένει ἀσάλευτη
Σὰν τὴν Ἀλήθεια ποῦ βαραίνει.

Διαβαίνει ἀπ' ὄξω καὶ ἡ Ζωὴ
Ἐπέρθη στὸ φλογοβόλον ἄρμα,
Ὅποῦ κυλάει στὸ αἰόλιον φύσημα
Καὶ τῶν ματιῶν εἶνε τὸ χάρμα,
Σὰν τοὺς ἐφτὰ λαμπίζοντις τοὺς Ἡλίους.

Ἀπὸ τὸν θεῖον Ἀμφορέα
Κρουνοὺς χυμοῦ
Ἐφθονοὺς ρέει σὰν ἀπὸ
Τῆς Ἀμαλθείας τὸ κέρας
Καὶ προβοδοῦν αἱ Ἀμφίπολοι
Κάθε στροφήν καὶ κύκλο ἡμέρας.

Μές ἀπ' τὰ βύθη τῶν Καιρῶν ἡ Ἀξύπνητη
Ἰκέτις στοῦ Σοφοῦ τὴ θύρα
Μὲ τὴν φωνὴν τοῦ Ὀνείρου ὑψώνει τώρα
Σὰν τὴν πρωτόγονη Πανδώρα
Μπρὸς στήν Ἀλήθεια ποῦ βαραίνει
Κεῖνο ποῦ δὲν ξεγράφει ἡ Μοῖρα.

— Εὐπνα, καὶ φέρνω σου ἀπ' τὴν Ἀβυsson
Ποῦ ἔχει φλογώδη τὸν βυθὸν ὡς κάτου
Ὅ,τι δουλεύει ἡ Γῆς ἡ ἀκούραστη
Μὲ τὸ σφυρὶ τοῦ Ἡφαίστου καὶ τὸ ἀμόνι
Ἐκεῖνο ποῦ δὲ βρίσκεται
Στὰ κράτη τοῦ θανάτου
Μῆτε ποῦ τὸ σφυρηλατοῦν οἱ πόνοι.—

Κι' ἐκεῖ στοὺς Ἰσκιους ποῦ παλεύουν
Μὲ τοὺς αὐλοὺς τοῦ καλαμιῶνα,
Ἡ Ἠχώ κρουμένη κλαίει
Καὶ τὰ νερά τῆς λίμνης φροίσουν,
Ὅμπρός στον Ἰσκιο ποῦ ἀργοπλέει
Πάντα στον ἄφταστο λιμιῶνα.

— Εὐπνα καὶ φέρνω σου ἀπ' τὴν Ἀβυsson,
Ποῦ ἔχει φλογώδη τὸν βυθὸν ὡς κάτου,
Ὅ,τι δουλεύει ἡ Γῆς ἡ ἀκούραστη
Μὲ τὸ σφυρὶ τοῦ Ἡφαίστου καὶ τὸ ἀμόνι,
Ἐκεῖνο ποῦ δὲ βρίσκεται
Στὰ κράτη τοῦ θανάτου,
Μῆτε ποῦ τὸ σφυρηλατοῦν οἱ Πόνοι.—

Γύρωθεν τρέμει κάθε ἀντίλαλος
Κι' ὡς τοῦ Σοφοῦ τὴ θύρα φτάνει
Κι' ἐκεῖνη ἀσάλευτη,
Σὰν τὴν Ἀλήθεια ποῦ βαραίνει,
Μῆτε τὸν κάθε ἀντίλαλο ἀγροικᾷ
Ποῦ τραγουδάει τὴν Πλάνη.

ΝΥΜΦΑΙΑ¹

Ἀχνὸς ἔγινε κι' ἔφυγε
Καὶ στὸ Ἀπειρον ὑψώθη
Σὰν πέπλος ροδογάλαζος
Τριγύρω μας κι' ἀπλώθη.

¹ Εἰς τὸν θάνατον τῆς Μαρίας Λυμπεροπούλου.

Κι' διαν τις νύχτες ψιδυροῦν
Τὰ Πνεύματα τοῦ Θρόνου,
Ἐσὸν προβαίνεις πάγκαλη
Μετ' ἡ μορφή ἑνὸς κρινου.

Τὸ μέτωπό σου ἀσφόδελου,
Ποῦ ἐβιάστης νὰ θερίσης,
Σοῦ στέφουν κι' ἔχεις τὴν σιγὴν
Τῆς πεθαμένης βρύσης.

Πίσω σου φῶς δὲ φαίνεται
Κι' ἐμπρός σου ὄλο σκοτιάδια·
Μονάχα ἐσὸν εἶσαι ὀλόφωτη
Μές σι' ἄσπρα σου μαγνάδια.

Κι' ὡς ἀρμενῆς ἀνάερη
Λευκὴ σὰν τὴν Ἰδέα
Σὲ πάει ἡ Νύχτα νὰ γενῆς
Τοῦ Ἀχέρωνος Νυμφαία

3 Ὀκτωβρίου 1905

Αἰμυλία Κούρτελη

Σ. ΔΕ-ΒΙΑΖΗ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ

Δέκα καὶ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας μακρὰν τῆς πόλεως Κερκύρας κεῖται ὠραῖον προάστειον ἔχον 3780 περίπου κατοίκους, τὸ Μανδοῦκι τὸ ὁποῖον δικαίως σεμνύεται ὅτι ἐξ αὐτοῦ κατάγεται ἓνας τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὁ Ἀνδρέας Κάλβος.

Ἡ Κερκυραϊκὴ αὕτη οἰκογένεια ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς δεκάτης ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος εἰς τὸ Μανδοῦκι. Εἰς ταύτας τινὲς ἦσαν ἱερεῖς. Ἡ οἰκογένεια αὕτη γράφεται Κάλμπος καὶ ἰταλιστὶ Calbo ἐν Κερκύρα. Ἐν Ζακύνθῳ ἐν τοῖς ἐγγράφοις γράφεται Κάλμπος, Κάβος καὶ ἰταλιστὶ Calvo. Ὁ ποιητὴς χάριν ἀρμονίας ἐγράφειτο Κάλβος, καὶ ἰταλιστὶ ὅτε μὲν Calbo ὅτε δὲ Kalvo.

Ὁ κερκυραῖος Ἰωάννης Κάλμπος ἦλθεν εἰς Ζάκυνθον, καὶ τῇ 19 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1791, ἐνυμφεῦθη μετὰ τῆς Ἀδριανῆς τοῦ Νικολάου Ρουκάνη. Ὁ Ζακύνθιος οὗτος Ρουκάνης εἶνε εὐπατρίδης, ἐγγραφεὶς εἰς τὴν χρυσοῦν βίβλον τῆς νήσου, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐνετοκρατίας. Ἡ κερκυραϊκὴ ὁμοῦ οἰκογένεια Κάλμπου δὲν ἀνήκει εἰς τὸ Κερκυραϊκὸν ἀρχοντολόγιον.

Ὁ ποιητὴς Κάλβος ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1792. Νομίζομεν καλὸν νὰ δημοσιεύσωμεν τὸ βαπτιστικὸν ὡς σώζεται εἰς τὰ βιβλία τοῦ ἁγίου Νικολάου τῶν Γερόντων: «1792 Ἰουλίου 18 ἐβάπτισα παιδίον ἀρσενικὸν τοῦ τιμιωτάτου σινιὸρ Ἰωάννη Κάβου γεννημένο ἀπὸ τὴν εὐγενῆ κυρίαν Ἀδριανούλαν θυγατέρα τοῦ εὐγενοῦς σινιὸρ Νικολάου Ρουκάνη νόμιμον καὶ ὀνομάσθη Ἀνδρέας. Τὸ ἐδέχθη ὁ νεύγενῆς σινιὸρ Σπῦρος Ρούκερ κορφιάτης ῥωμαῖος. Ἦτο μηνῶν τεσσάρων.»

Τῷ 1794 ἐγεννήθη ἕτερος υἱὸς ὁ Νικόλαος¹. Δυστυχῶς ὁ γάμος δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχής. Ὁ σύζυγος ἐγκατέλειψε τὴν σύζυγον καὶ ἐγκατεστάθη μετὰ τῶν δύο τέκνων του εἰς Λιβόρνον τῆς Ἰταλίας. Ἐπειδὴ ἐνδιαφέρει τὸν κόσμον ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὰ περὶ τοῦ βίου τῶν μεγάλων ἀνδρῶν δημοσιεύομεν τὸ κάτωθεν ἀνέκδοτον ἔγγραφο τοῦ διαζυγίου, ὅπερ τόσον κατέβαλε τὸν ἀτυχῆ ποιητὴν κατὰ τὰ τρυφερότερα τῆς ἡλικίας ἔτη: Ἴδου τὸ ἔγγραφο.

«1805 Ὀκτωβρίου 10 Ε. Π.

«Ὁ Πανιερώτατος, θεοφιλέστατος καὶ ὑπέρτιμος Μητροπολίτης τῆς Ἀγιοτάτης Μητροπόλεως Κερκλληνίας, Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης Κύριος, Κυρ. Ἰωαννίσκος λαβὼν εἰς χεῖρας καὶ ἐπιμελῶς ἀναγινώσκων τὴν ἀναφορὰν ἐπιφερθεῖσαν παρὰ τῆς κυρίας Ἀδριανῆς Ρουκάνη ποτὲ Νικολάου Ζακυνθίας δι' ἧς ἐπιζητεῖ νὰ διαζευχθῆ ἀπὸ τὸν ἀνδρα τῆς Ἰωάννην Κάλμπου, ὡσὰν ὁποῦ ἐγκαταλείψας αὐτὴν πρὸ χρόνων ἐφέσθη εἰς ἀλλοδαπὴν γῆν χωρὶς ἐλπίδα ἐπιστροφῆς εἰς τὴν ἰδίαν ὁμοζυγον καὶ μετὰ κίνδυνον αὐτῆς ψυχικὸν τε καὶ σωματικὸν ὡς κτλ. ἔτι δὲ θεωρῶν τὴν πρωτότυπον ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου Κάλμπου πεμφθεῖσα τῇ αὐτῇ ὁμοζύγῳ διὰ τῆς ὁποίας ἀριδῆλως φανεροῖ τὴν πεισματικὴν αὐτοῦ γνώμην εἰς τὸ νὰ μὴ θέλῃ ποτὲ ἐνώσσει μετ' αὐτῆς οὔτε νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς Ζάκυνθον τὴν Πατρίδα τῆς, καὶ τέλος ἀναγινώσκων τὸ ἱστορικὸν δημόσιον γράμμα τοῦ αὐτοῦ καταστραθὲν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Λιβόρνου μετὰ τὰς ἀναγκαίας αὐτοῦ πιστοποιήσεις καὶ ἐπιβεβαιούσων τὸ σταθερὸν τῆς ὑπογραφῆς του πρὸς τὴν αὐτοῦ ὁμοζυγον ὡς κτλ. καὶ πᾶν ἕτερον ὡς κτλ. τὰ πάντα ὁ αὐτὸς Πανιερώτατος καλῶς σκεψάμενος, ποιῶν τὸν προεπώδη στοχασμὸν εἰς τὰς δικαίας αἰτήσεις τῆς ῥηθεῖσης γυναικὸς καὶ εἰς τὸν ἐπικείμενον αὐτῆς κίνδυνον κατὰ τὰς χρεωστικὰς εἰδήσεις ληφθεῖσας παρὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου, Μεγάλου οἰκονόμου καὶ πρωτοπαπᾶ Ζακύνθου, δυνάμει τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτοῦ ἐξουσίας ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι θεσπίζει καὶ θεσπίζων δογματίζει: ὅτι ἡ ῥηθεῖσα Κυρία Ἀδριανῆ Ρουκάνη ποτὲ Νικολάου διαζευχθεῖσα παρὰ τοῦ ἀνδρός τῆς Ἰωάννου Κάλμπου νὰ μένῃ ἐλευθέρᾳ ἀπερᾶται ὡς βούλεται. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης ὡς ἐγκαταλείψας τὴν ἰδίαν ὁμοζυγον ὡς ἐκπλή-

¹ Βιβλία ἁγ. Νικολάου τῶν Γερόντων παρὰ τῷ ἀρχιεροφυλακεῖ Ζακύνθου.

ρωσιν τῶν ἱερῶν κανόνων νὰ μένη δεδεμένος καὶ κεκαλυμένος πάσης ἐτέρας νομίμου συζεύξεως καὶ οὕτως ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι διατάξατο κτ.

Ἰωαννίκιος ὁ Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης Μητροπολίτης.»

Λαβοῦσα ἡ μήτηρ τὸ διαζύγιον, τῇ 1805 ὡς εἶδομεν, ἀμείψως ἐνεμ-
φύθη εἰς δεύτερον γάμον μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου Καλέκα. Γέροντες
συγγενεῖς τῆς μητρὸς τοῦ ποιητοῦ μᾶς ἐπεβεβαίωσαν ὅτι αὕτη πάντα
ἐνεθυμείτο τὸν «Ἐξυπνον Ἀνδρέαν» τῆς καὶ ἔκλαιε. Τῇ 30 Ἰουνίου
τοῦ ἔτους 1815 ἀπέθανεν ἡ μήτηρ, ἡ ὁποία ἐν τῇ διαθήκῃ τῆς ἐνε-
θυμήθη τὰ τέκνα τῆς διαθέτουσα· α...τὸ ἀμπέλι ὁποῦ ἔχω καὶ κυ-
ρνεύω ὡς τὸ Ρόιδο, διορίζω νὰ τὰ ἔχη καὶ γοδέρη τὸν καρπὸν τοῦ ὁ
συμβίου μου (ὁ δεύτερος) γιὰ δύο χρόνους καὶ ἔπειτα θέλω νὰ περναῖ
εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐξουσίαν τῶν δύο παιδιῶν μου ὀνόματι Ἀνδρέα καὶ
Νικολάου ἀδελφία Κάλμπου, ὁποῦ ἔχω προκρεάδα μετὰ τὸν πρῶτον
μου συμβίον σινιὸρ Ἰσανέτο Κάλμπου, τὰ ὁποῖα παιδιὰ, ἐπειδὴ
νεύρισκονται εἰς τὸ Λιβόρνο, αὐτοὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴν διορίαν τῶν δύο
παιδίων τοῦ εἰσοδήματος θέλει συστήσουν ἕνα ἐπίτροπον νὰ τὸ περι-
πλαβαίνῃ καὶ νὰ τὸ κάνουν ὅ,τι θέλουν καὶ βούλονται...»¹. Ὁ
Κάλβος πολὺ ἠγάπα τὴν μητέρα του, ἡ ὁποία δι' αὐτοῦ ἦτο τὸ πᾶν.
Πόσον σκληρὸν εἶνε δι' ἕνα εὐαίσθητον καὶ τρυφερὸν υἱὸν νὰ ἀπο-
χωρισθῇ διὰ παντός ἀπὸ τῆς μητρὸς του ζωντανῆς οὕσης! Τρομερὸν
εἶνε μύλις νὰ τὸ σκεφθῇ τις. Καὶ ὅμως ἔτυχε τὸ σκληρὸν τοῦτο πο-
τήριον νὰ πιῇ ἕνας ποιητὴς μετὰ μεγάλην ψυχὴν καὶ μετ' ἔκτακτον νοῦν.
Τὸ μέγιστον τοῦτο τῶν δυστυχημάτων του συνέτεινε πολλὰ εἰς τὴν
ἀνάπτυξιν τοῦ ἀκροχόλου του χαρακτήρος. Ἐκυριεύθη ὑπὸ ἀπαισιο-
δοξίας διὰ τὰ οἰκογενειακά του, τὰ ὁποῖα ὅλα τὰ ἔβλεπε μαῦρα
καὶ πάντοτε ἐνεθυμείτο τὴν μητέρα του καὶ ἔκλαιε, διό, ὡς ὁ ἴδιος
ἔλεγε, τὴν ἔβλεπε συχνὰ εἰς τὸ ὄνειρόν του ἐν ὄσῳ αὕτη ἔζη. Μετὰ
τὸν θάνατόν τῆς ἔπαυσε νὰ τὴν βλέπῃ. Ὅταν τὴν υἱικὴν στοργὴν
ἀπετύπωσεν ἐν τῇ πρὸς τὸν Θάνατον ᾠδῇ τοῦ θά ἐνεθυμήθη τοὺς
τελευταίους ἀσπασμοὺς τοὺς ὁποίους ἔδωκε τῇ μητρί του ὅταν ἡ
μοχθηρὰ τύχη ζωντανὰ ἀπεχώρησε διὰ παντός δύο τρυφερὰ ὄντα,
τὸ τέκνον ἀπὸ τῆς μητρὸς.

ὦ φωνή, ὦ μητέρα,
ὦ τῶν πρώτων μου χρόνων
στάθερά παρηγόρησις,
ἄμματ' ὁποῦ με βρέχετε
Με γλυκὰ δάκρυα!

Καὶ σὺ στόμα ὁποῦ ἐφίλησα
τύσαις φοραῖς, με τὸσση
θερμοτάτην ἀγάπην,
πόση ἄπειρος ἄβυσσος
μᾶς ξεχωρίζει.

¹. Πράξεις συμβολαιογράφου Γ. Ψημάρη. Ἀρχιεπισκοπικὸν Ζακύνθου.

Ἄφου ὁ Κάλβος ἐν τῇ τρυφερωτάτῃ ἡλικίᾳ ἐνόμισεν ὅτι διὰ παν-
τός ἔχασε τὴν εὐτυχίαν του, ἔλαβεν ὡς πατέρα, ἀδελφὸν καὶ φίλον
φίλτατον τὸν Φώσκολον, ἄλλον τότε μεγάλον δυστυχῆ, τὸν συγγρα-
φέα τοῦ Ἰακώβου Ὁρισ. Τοῦτο συνέτεινε εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς ἰδέας
τῆς ἀπελπισίας. Ὁ ἀσθενὴς πλὴν ὑπερήφανος χαρακτήρ τοῦ Κάλ-
βου, ἡ ἀφιλοχρηματία, καὶ ἔλλειψις τῶν ὑλικῶν μέσων, συνέτεινον
νὰ ἀναπτυχθῇ εἰς αὐτὸν καὶ φθονερὸν αἴσθημα, καὶ νὰ διαμαρτυ-
ρηθῇ καὶ ἐναντίον αὐτῆς ἐκείνης τῆς γλώσσης καὶ τῆς ποιητικῆς τῆς
πατρίδος του τέχνης.

*
*

Ὁ Κάλβος διὰ νὰ λάβῃ ἔμπεδον μόρφωσιν μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν,
κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἐπτανησίων. Δυστυχῶς δὲν εἶχε τὰ μέσα. Ἄλλ' ἡ
Θεῖα Πρόνοια εἶνε μεγάλη καὶ τοῦ ἔδωκε προστάτην τὸν ἀθάνατον
ποιητὴν τῶν Τάφων, τὸν συμπολίτην αὐτοῦ Φώσκολον, ὁ ὁποῖος διέμενε
εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ ἐτῶν. Ὁ Φώσκολος γράφων ἐκ Φλωρεντίας τῇ 1
Ἰαννουαρίου τοῦ ἔτους 1813 πρὸς τὸν Μιχαὴλ Τσιτσιλιάνη δίδει μίαν
καλὴν εἰκόνα τοῦ Κάλβου. ἄγοντος τότε τὸ εἰκοστὸν πρῶτον τῆς
ἡλικίας ἔτος. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης μεταφράζομεν τὰ κυριώτερα:
«Ἐδῶ, μετ' ἐμοῦ διαμένει ἕνας νέος Ζακύνθιος ὀνόματι Κάλβος, ὁ
ὁποῖος με βοηθεῖ εἰς τὰς μελέτας μου. Ἐπιστρέφων δὲ εἰς Μιλᾶ-
νον θὰ μείνῃ μαζί μου ὡς ἀδελφός μου, διὰ νὰ μὴ ἀφίσω αὐτὴν τὴν
ἀναφανομένην εὐφυΐαν καὶ συμπολίτην εἰς τὴν πενίαν, τὴν διδά-
σκαλον τῆς Ἰουδαίας τέχνης. Σὺ γνωρίζεις ὅτι ἡ πενία—καὶ τὸ εἶπε
πρῶτος ὁ Ὀμηρὸς καὶ καλλίτερα τῶν ἄλλων—ἡ πενία κόπτει τὰ
πτερὰ τῆς εὐφυΐας. Ὁ Κάλβος οὗτος γράφει μετὰ λαμπρὸν χαρακτήρα
γνωρίζει ὀλίγον τὰ γαλλικὰ καὶ ἑλληνικὰ, ἀλλὰ κάλλιστα τὰ ἰτα-
λικὰ. Ἐγραψεν εἰς τὴν οἰκίαν μου δύο τραγωδίας, αἱ ὁποῖαι ἂν καὶ
οὐδὲν συγκρίνονται μετ' ἐκείνας τῶν μεγάλων ποιητῶν, ὅμως ὑπόσχον-
ται ὅχι κοινὸν μέλλον. Εἶνε χρηστὸς τὰ ἦθη, ταπεινὸς καὶ ἠθικὸς
φιλόσοφος μᾶλλον ἐκ φύσεως παρὰ ἀπὸ τὰ ἀποφθέγματα τὰ διδά-
σθητά ἀπὸ τὰ βιβλία. Σὺ γνωρίζεις ὅτι δὲν εἶμαι πλούσιος, οὐδὲ
νεῖμαι βέβηκος περὶ τῶν τοῦ βίου μου. Διὸ ἐπεθύμουν αὐτὸν τὸν πτω-
χὸν νέον νὰ εἶχε τὰ μέσα τοῦ νὰ προχωρῇ εἰς τὰς μελέτας του, ἂν ἡ
πύχη με ἐμποδίσῃ νὰ τὸν συνδράμω. Ἐσκέφθη νὰ ζητήσῃ βοήθειαν
νετησίαν ἀπὸ τὴν γενέτειραν πατρίδα διὰ πέντε ἔτη, τὸσον διὰ νὰ
ἠγίῃ ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ἔπειτα εἰς τὴν
Ζακύνθον διὰ νὰ ἐκπαιδεύσῃ τὴν νεολαίαν, ὅπερ θὰ εἶνε ὠφέλιμον
εἰς τὴν Πατρίδα. Ἡ Κέρκυρα διατηρεῖ δημοσίᾳ δαπάνη κάποιον, ἡ
Κεφαλληνία ἐπίσης διατηρεῖ τὸν Πιτσακᾶνον, ὃν εἶδον κατ' αὐτὰς
καὶ νομίζω ὅτι θὰ γίῃ διαπρεπὴς ἀρχιτέκτων...» Ἐπίσης ὁ Φώ-
σκολος ἔγραψε τὰ δέοντα ὑπὲρ τοῦ Κάλβου καὶ εἰς τὸν Βουλτσον εἰς
Ζακύνθον. Δυστυχῶς οἱ δυνάμενοι δὲν ἔδωκαν ἀκρόασιν εἰς τὰ γρα-
φόμενα τοῦ Φωσκόλου!

Ἐν τούτοις τὰ πολιτικὰ τῆς Ἰταλίας μετεβάλλοντο. Ἐνεκα τῶν

φιλευθέρων αὐτοῦ ἀρχῶν ὁ Φώσκολος αἰφνιδίως καὶ κρυφὰ ἐγκατέλειψε τὴν Ἰταλίαν καὶ πρόσφυξ τῇ 1 Ἀπριλίου 1815 εὕρισκετο εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Ἀπὸ τῆς χώρας ταύτης ἔγραψεν ὁ Φώσκολος ἐξόχως περὶ τῆς αἰτίας τῆς φυγῆς του. Ὁ Κάλβος ἔμεινε μόνος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1816 ὁ Φώσκολος κατέφυγεν εἰς τὸ Λονδίνον. Ὁ ἀθάνατος ποιητῆς τῶν Τάφων ἤθελε μαζί του τὸν Κάλβον ἀλλὰ τῆς δυστυχίας ὁ φόβος ἐτρόμαζεν αὐτόν. Ὁ Φώσκολος, ἄνευ χρημάτων, ἄνευ μέσων δὲν ἠδύνατο νὰ φανῆ χρήσιμος τῷ φίλῳ συμπολίτῃ. Εὕρισκόμενος εἰς τὴν Ἑλβετίαν ἀκόμη ἔγραψεν εἰς τὸν καλὸν Ἀνδρέαν, ἐὰν ἤθελε νὰ μεταβῇ θὰ ἠδύνατο νὰ τοῦ προσφέρῃ τὸ ψωμί του τὸ κρεβάτι του καὶ ἐπίσης τὸ ἡμισυ τῶν ὑποκαμίσων, ἀλλὰ οὐχὶ χρήματα. Ἐὰν εὐχαριστῆται, ἔγραψεν ὁ Φώσκολος, ἐὰν εὐχαριστῆται νὰ περᾶσῃ μαζί μου καὶ εἰς τὰ καλὰ καὶ εἰς τὰ κακὰ, νὰ μείνῃ εἰς τὴν νοικίαν μου ὡς ἔμενε εἰς Φλωρεντίαν μελετῶν μετ' ἐμοῦ, νὰ μοῦ ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ μοῦ ἀντιγράφῃ ἅς βαλθῇ ἀμέσως εἰς ταξίδι... αὐτὸς γνωρίζει τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν μου, τοὺς τρόπους μου, ὡς ἀναγινώσκει καὶ τὸ ἔλεεινὸν γράψιμον τῆς γραφίδος μου. Θὰ μεῖξῃ διδάσκαλον, φίλον, καὶ ἀδελφόν, ὡς μεῖξεν εἰς Βελλοσουάρδον, νῦν μάλιστα περισσότερον, ἀφοῦ δὲν εἶμαι τώρα πλουσιώτερός του. Ἐλπίζω νὰ μὴ τοῦ λείψῃ τίποτε. ἢ θὰ τοῦ λείψῃ μόνον ἐκεῖνο τὸ νόστον θὰ λείψῃ εἰς ἐμέ. Θὰ ἔλθῃ ὅμως ἡμέρα καὶ περίστας τῇ νέεργείᾳ μου νὰ κερδίσῃ χρήματα, ἐὰν θέλῃ, θὰ τὸν προτείνω εἰς πτὰς Νήσους μας ὡς ἄνθρωπον κατάλληλον νὰ διδάξῃ εἰς ἕνα τῶν Λυκείων. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀποφασίσῃ, νὰ σκεφθῇ μαζί του. Ὅχι ὡς πρὸς τὰ οικονομικά μέσα, ἀλλ' ἂν ὁ Ἀνδρέας μετεβλήθῃ καὶ δὲν με ἀγαπᾷ ὡς τὰ παρελθόντα ἔτη, ἂν ἡμῶς ἀκόμη εἶνε ὡς ἦτο, θὰ τὸν δεχθῶ με τὰς ἀγκάλας ἀνοικτάς.»

Ὁ Κάλβος εἶχεν ἀποφασίσῃ νὰ μεταβῇ εἰς τὸν πρόσφυγα φίλον διὰ νὰ ζήσῃ μετ' αὐτοῦ. Οἱ φίλοι τοῦ Φωσκόλου μετ' ἐνθουσιασμοῦ περὶ τούτου ἔγραφον. Τῇ 27 Μαΐου 1816 ὁ Σίλβιος Πέλικος ἔγραψε τῷ Φωσκόλῳ: «Κατὰ τὰς τρεῖς ταύτας ἡμέρας, ἱερὰ μοῦ εἶνε ἡ γνωριμία τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου, τὸν ὅποιον φθονῶ ὅτι δύναται τώρα νὰ σὲ ἠξαναιδῇ καὶ θὰ σὲ βλέπῃ πάντοτε καὶ μαζί του θὰ διακρίσῃ τὴν τύχην σου. Ἐκτός ὅτι τὸν ἀγαπῶ ἕνεκα σοῦ, τὸν ἀγαπῶ ἐπίσης διὰ τὴν νεφύϊαν του, διὰ τὴν καρδίαν του. Ἐπεθύμουν νὰ εἶμαι πρίγκηψ διὰ νὰ τὸν πανηγυρίσω.» Ἐπίσης τὸν Μάϊον καὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1816 ἡ Donna Gentile ἐνθουσιωδῶς ἔγραψε τῷ Φωσκόλῳ περὶ τῆς μεταβάσεως τοῦ Κάλβου. Θὰ ἔχῃς, ἔγραψε εἰς τὰς ἀγκάλας σου τὸν Κάλβον καὶ ἐλπίζω πολλά... εἶμαι βεβαία ὅτι θὰ σὲ ἀγαπᾷ ὡς ἀδελφόν καὶ υἱόν¹. Ἐν Λονδίῳ ὁ Κάλβος κατ' ἀρχὰς ἔλαβε τὴν δέουσαν ὑποστήριξιν καὶ φιλοξενίαν τοῦ Φωσκόλου. Ὁ Κάλβος ἐγένετο γνωστὸς

¹ Foscolo: Epistolario τόμος Β' σελ. 211, 225, 223 καὶ τόμος Γ' σελ. 329, 402—G.A. Traversi: Studi su Ugo Foscolo. Milano σελ. 280—287.

παρὰ τῇ ἀγγλικῇ ἀριστοκρατίᾳ. Ἦρξάτο παραδίδων μαθήματα τῆς ἰταλικῆς καὶ νὰ ἐκδίδῃ διδακτικὰ βιβλία. Ἄμα ὅμως ὁ Κάλβος ἐγένετο οικονομικῶς ἀνεξάρτητος ἐγκατέλειψε τὸν Φώσκολον τὸν ἔχοντα ἀνάγκην αὐτοῦ. Μετὰ πόνου ψυχῆς μετὰ δύο ἔτη τῷ 1818 ὁ Φώσκολος ἔγραψε: «... ὁ δυστυχῶς ἀγνώμων Ἀνδρέας Κάλβος με ἐγκατέλειψε μακρικῶς πρὸς μεγάλην του ζημίαν. Τὸ βέβαιον ὅτι ἀμφοτέροι οἱ Ζακύνθιοι οὗτοι ποιηταὶ εἶχον χαρακτῆρα εὐερέθιστον καὶ ἰδιότροπον. Ἀλλ' ὅμως ὁ Φώσκολος εἶχεν ἀγγελικὴν καρδίαν, ἀληθὲς ἀνδρικὸν σθένος καὶ δύναμιν χαρακτῆρος καὶ καρτερικῶς ὑπέφερε τὰ δεινὰ τῆς τύχης καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Κάλβος ἀσθενοῦς, χαρακτῆρος ἐπεριποιεῖτο τοὺς φίλους ἐφ' ὅσον εἶχεν ἀπὸ αὐτοῦ ἀνάγκην. Ἡ πρὸς τὸν Φώσκολον διαγωγὴ ἐζημίωσεν ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς τὸν Κάλβον ζῶντα καὶ ὀλίγον ἐζημίωσε τὴν ὑστεροφημίαν του, διότι τινὲς βιογράφοι τοῦ Φωσκόλου καὶ δὴ ὁ φίλτατος ἡμῖν Καμμῆλλος Ἀντώνας Τραβέρσης τελευταίως ὑπὲρ τὸ δέον ἐπετέθη κατὰ τοῦ Κάλβου¹.

* *
*

Εἰς Λονδίνον ὁ Κάλβος ἐζῆ ἡσυχος καὶ ἐκέρδιζε πολλά. Ἐνυμφεύθη ἀγγλίδα, ἐξ ἧς ἀπέκτησε θυγάτριον. Δυστυχῶς πρὸς αὔξησιν τῆς δυστυχίας του ἀώρως ἀπέθανεν ἡ σύζυγος καὶ τὸ θυγάτριον. Δυστυχίαι ἐπὶ δυστυχιῶν.

Οἱ Ἕλληνες εἶχον λάβῃ τὰ ὄπλα διὰ νὰ σπάσωσι τὸν ζυγόν. Ὁ Κάλβος μόνος πλέον, κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως προσφέρῃ τὴν ὑπηρεσίαν του εἰς τὸ ἔθνος. Μεταβὰς εἰς Ναύπλιον δὲν ἠδυνήθη νὰ κάμῃ τίποτε πρὸς ὄφελος τῆς Πατρίδος καὶ αὐτοῦ². Ἀπελπισθεὶς ἕνεκα τῶν διχονοιῶν τῶν ἀγωνιζομένων, ἀνεχώρησε μετὰ πόνου ψυχῆς καὶ μετέβη εἰς Παρισίους.

Ἡ νευροπάθειά του παρίστανε τὰ πάντα μελανώτερα, κατὰ τὸ σύνθημα.

Κατὰ τὸ 1827 ὁ Κάλβος ἀπὸ Παρισίων μετέβη εἰς Κέρκυραν καὶ ἐγένετο δεκτὸς κάλλιστα ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Γύλφορντ, ὅστις ἐπρότεινεν αὐτόν εἰς τὴν Γερουσίαν ὡς καθηγητὴν τῆς Ἰταλικῆς φιλολογίας εἰς τὸ ἰόνιον Πανεπιστήμιον, ἀλλ' ὁ Ἀρμοσιῆς Ἀδαμ δὲν ἐπεκύρωσε τὴν πρότασιν τοῦ ἀρχόντος τοῦ Πανεπιστημίου Γύλφορντ. Τότε ὁ Κάλβος ἤρχισε τὴν διδασκαλίαν μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ἰδιαιτέρως³.

Τὸ πρῶτον προσελήφθη ὡς οἰκοδιδάσκαλος παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ Εὐτυχίου Ζαμπελίου. Ἐπειτα ἐσύστησεν ἴδιον σχολεῖον καὶ γενναίως μετέδιδε τὰς σοφὰς αὐτοῦ γνώσεις. Ἀπελάμβανε τῶν μαθη-

¹ C. Antona Traversi: Studi su Ugo Foscolo. τοῦ ἴδιου Curiosità Foscoliane σελ. 333—330.

² Σ. Δὲ Βιάζη: Ἡ Λύρα Ἀνδρέου Κάλβου. Ζακύνθῳ 1881 σελ. 10—Σ. Δὲ Βιάζη: Ἀνδρέας Κάλβος ἐν Ἑβδομάδι Ἀθηνῶν ἀρ. 81 τοῦ ἔτους 1885.

³ A. H. Βρετοῦ: Νεοελληνικὴ φιλολογία. Τόμος Β' σελ. 269.

μάτων περί τὰ ἑκατὸν δίστηλα καὶ πλέον κατὰ μῆνα¹.

Ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις, ἀναχωρήσαντος τοῦ Ἀρμοστοῦ Ἄδαμ, διώρισε τὸν Κάλβον συντάκτην τῆς ἐπισήμου ἐφημερίδος τοῦ Ἰονικοῦ Κράτους. Πασχόντων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν του παρητήθη².

Ἐπὶ τέλους ὁ Κάλβος κατώρθωσε νὰ διωρισθῇ καθηγητὴς τῆς Ἰταλικῆς φιλολογίας ἐν τῷ ἰονικῷ Πανεπιστημίῳ.

*

**

Ὁ Κάλβος ἀνemίχθη καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ τῆς Ἑπτανήσου. Τὸ ἑπτανησιακὸν Σύνταγμα ἦτο κατ' ἀρχὰς πολὺ αὐστηρὸν, περιώριζε δὲ καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου τρομερᾶ.

Ὁ Κάλβος, ἀνὴρ φιλελεύθερος κατετάχθη εἰς τὸ κόμμα τῶν μεταρρυθμιστῶν, εἰς ὃ ἀνήκουν οἱ ἐπισημότεροι τῆς Ἑπτανήσου ἄνδρες.

Τέλος τὸ Σύνταγμα τοῦ 1817 μετερρυθμίσθη τῷ 1848, ἐπὶ τοῦ φιλελευθέρου ἀρμοστοῦ Λόρδ Σείτωνος. Κατηργήθη ἡ λογοκρισία. Οὕτως ἀρχομένου τοῦ 1849 ἐξεδόθη ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Πέτρου Βράϊλα ἡ σπουδαία ἐφημερίς *Πατρίς ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί*, πρόγραμμα ἔχουσα τὴν ῥιζικὴν τοῦ *Συντάγματος* μεταρρυθμίσειν. Συντάκται ἦσαν ἐκτὸς τοῦ Βράϊλα, ὁ Ἀνδρέας Κάλβος, ὁ Σπυρίδων Ζαμπέλιος, ὁ Ναπολέον Ζαμπέλιος καὶ ὁ Ἰωάν. Πετριτσόπουλος. Πάντες διαπρέποντες. Ἡ ἐφημερίς αὕτη ἐπεβάλλετο. Ὁ φειμνηστος Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Ὅθων, ἀναγνώσας τὴν *Πατρίδα* εἶπεν: «Ἡ Κέρκυρα ἄδεν εἶνε μόνον ὑπὸ γεωγραφικὴν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν ἡ κεφαλὴ τῆς Ἑλλάδος.

Ἀποχωρισθεὶς ἔπειτα ὁ Κάλβος, μετ' ἄλλης ἐφημερίδος κατεφέρετο κατὰ πάντων τῶν κυβερνητικῶν. Δημοσιεύσαντος τοῦ κερκυραίου Δανδόλου θρησκοπολιτικὸν φυλλάδιον, ὁ Κάλβος τὸν ἐπέκρινε.

*

**

Ἄς διηγηθῶμεν τώρα φιλολογικὸν ἐπεισόδιον, ὅπερ εἶχε λάβει χώραν εἰς Κέρκυραν.

Ἀνώνυμὸς τις ἠρώτησε τὸν καθηγητὴν τῆς Ἀνατομίας, γενικῆς παθολογίας καὶ φυσιολογίας ἐν τῷ Ἰονικῷ Πανεπιστημίῳ Γεώργιον Θερειανόν, τί ἐννοοῦμεν διὰ *μεγαλοφυΐαν* (*genio*) καὶ τί διὰ *πνεῦμα* (*spirito*), ποῖα δηλαδή αἱ διαφοραὶ τῶν δύο τούτων διανοητικῶν πλεονεκτημάτων καὶ ποῖα αἱ κυριώτεροι συνθῆκαι πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν. Ὁ Θερειανὸς ἀπήντησεν διὰ τῆς *Ἐπισήμου Ἐφημερίδος* τῆς κυβερνήσεως. Ἡ συζήτησις ἐννοεῖται, ἐγένετο ἰταλιστί. Ὁ Θερειανὸς λοιπὸν ἀπήντησεν ὅτι ἡ *μεγαλοφυΐα* συνίσταται εἰς τὸν ὑψηλότερον βαθμὸν τῆς ἀκριβείας (*esattezza*), ὅπου δύναται νὰ φθάσῃ ἡ κρίσις, ὅτι τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὅτι εἰς ἐκείνην τὴν διανοητικὴν ἐνεργητικότητα ὁ νοῦς συγκεντρωμένος, συλλαμβάνει κάθε τί σχετικόν,

τὸ ὅποσον διαφεύγει γενικῶς τὴν προσοχὴν τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ταξινομεῖ καὶ τὰ διαθέτει εἰς τρόπον ὥστε κατ' ἀνάγκην τὸ ἐν νὰ εἶνε τὶ κατ' εὐθεΐαν καὶ ἄμεσον τοῦ ἄλλου ἀποτελέσμα. Οὕτω ἡ *μεγαλοφυΐα* ἐξετάζει τὴν ἰσχύν, τὰς σχέσεις καὶ τὰς συνθήκας, αἱ ὁποῖαι, ἀναγκαιοῦν πρὸς ἀνάπτυξιν ἐνὸς φαινομένου καὶ βοηθουμένη ὑπὸ τῶν στοιχείων τούτων φθάνει εἰς βαθμὸν ν' ἀνεύρη τὸν νόμον ὑπὸ τὸν ὅποσον ἡ φύσις διευθύνει τὰς ἐνεργείας τῆς. Ὅτι ἐνῶ τὸ πνεῦμα συνδέεται εἰς τὴν διανοητικὴν ἐκείνην εὐκολίαν τῆς διακρίσεως τῶν πραγμάτων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ὑπὸ μίαν φαινομενικὴν ὁμοιότητα, ἡδύνατο νὰ συγχυθοῦν. Ὅτι ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πενία ἐπιδρῶσι διότι διὰ τοῦ μὲν ἀναπτύσσονται αἱ διανοητικαὶ δυνάμεις, ἐνῶ διὰ τῆς δὲ ταπεινοῦνται ὅτι ἡ μελέτη τῆς γραμματολογίας κάμνει τὸν ἄνθρωπον οἰηματίαν, διότι νομίζει ὅτι δύναται νὰ συζητήσῃ διὰ πράγματα ἅτινα ἀγνοεῖ. Ὅτι ἡ μελέτη τῶν ποιήσεων ἐνῶ ἀναπτύσσει τὸν νοῦν, ἄγει πρὸς τὴν τρέλλαν, καὶ ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας μόνη ἐμπνέει τὴν ἠθικὴν, τὴν σύνεσιν καὶ ἐπιδρᾷ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν ἡθῶν. Ὁ Κάλβος πρὸς τὰς δοξασίας ταύτας ἀμέσως ἀπήντησεν εἰς τὸν καθηγητὴν διὰ τῆς ἰδίας ἐφημερίδος. Ἀπήντησεν εἰρωνικῶς προσπαθῶν νὰ ἀποδείξῃ τὸ μὴ ὀρθὸν τῶν ἰδεῶν τοῦ συναδέλφου ἐπὶ ἐνὸς ἀντικειμένου ὑψίστου ἐνδιαφέροντος καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅπου ἦτο ἡ μεγάλη ἀνάγκη νὰ ξεχωρίζῃ τις ἐκείνους, οἵτινες εἶχον *μεγαλοφυΐαν* ἢ πνεῦμα ἀπὸ ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἔχουν οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο. — «Ἀνέγνωσα, λέγει ὁ Κάλβος, ἀνέγνωσα» εἰς τὴν *Ἰλιάδα* τὸν μονόλογον ἐνὸς ἵππου τοῦ Ἀχιλλέως καὶ εἰς τὸν *Orland Furioso* παρετήρησα τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο λάκτισμα, μὲ τὸ ὅποσον ὁ Παλαδῖνος κάμει ἕνα ὄνον νὰ διασχίσῃ ἕνα μίλιον εἰς τὸν ἀέρα καὶ σὰς ἐξομολογοῦμαι ὅτι μὲ ὄλην αὐτὴν τὴν ἀνακρίβειαν τῆς κρίσεως ἐνόμιζον μὲ τὸν ὄχλον, ὅτι ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἀρίστος εἶνε *μεγαλοφυΐαι*. «Ἄλλ' ἀφ' ὅτου ἰατρὲ μου, μοῦ ἐπιβεβαιοῖτε ὅτι ἡ *μεγαλοφυΐα* συνίσταται εἰς τὸν ὑψιστὸν βαθμὸν τῆς ἀκριβείας, πρὸς ἣν φθάνει ἡ κρίσις ὅχι μόνον σκέπτομαι νὰ μὴ ἐκτιμῶ πλέον τοὺς ἄλλους τούτους ποιητὰς, ἀλλὰ ὀδηγούμενος ὑπὸ τῆς ἱστορίας νὰ λυποῦμαι τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἐμέθυε, τὸν Καίσαρα, ὅστις κεντρέπετο ὅτι δὲν εἶχε κόμην, τὸν μέγαν Κάρολον, ὅστις ἔκαιε τοὺς ἡμάγους, τὸν Ναπολέοντα, ὅστις ἐδιδάσκετο ἀπὸ τὸν ἠθοποιὸν Τάλμαν πῶς νὰ φορῇ βασιλικῶς τὸν μανδύαν του...» Μὲ τέτοιαν εἰρωνίαν ἐξακολουθεῖ ὁ Κάλβος γελῶν, λέγων τῷ ἰατρῷ ὅτι ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Rousseau καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἦσαν πτωχοὶ καὶ βλάκες καὶ ὅτι τοῦ Παρίνη ἡ σάτυρα εἶνε ἐπὶ σφαλερῶν βάσεων καὶ ὅτι πλάνη εἶνε.

Che la necessitá gran cose insegna. «Λέγετε, ἐκφρανεῖ ὁ Κάλβος, ὅτι οἱ ποιηταὶ εἶνε τρελλοί. Συλλυποῦμαι καὶ ἐγὼ τὰ ἔθνη ἐκεῖνα ὅτι ἐλάβον μεγάλους ποιητὰς καὶ καυχῶνται διὰ τοῦτο. Ἀπαιτεῖται ὑγιὴς νοῦς διὰ νὰ γραφῇ ἐπιστολή, ὡς ἡ ἰδικὴ σας, ὅτι πρέ-

¹. Κωστή Παλαῖα: *Κάλβος Ζακύνθιος* Ἐστία 3 Δεκεμβρίου 1889.

². Α. Π. Βρετοῦ ἔνθα ἀνωτέρω.

»πει νὰ εἶνε τις τρελλὸς νὰ γράψῃ τραγωδίας τοῦ Σοφοκλέους, Σέκ-
σπιερ, Ρακίνα, Σίλλερ, Ἀλφιέρη...»

Τελειώνει δὲ λέγων: εἶμαι θαυμαστὴς τῆς μεγαλοφυΐας σας καὶ
τοῦ πνεύματός σας.

Τὸ εἰρωνικὸν τοῦτο ἄρθρον τοῦ Κάλβου ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν καὶ
ἐτάραξε τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους. Βεβαίως ἔλεγον, ὅτι ὁ Θερειανὸς
ἐπλανᾶτο εἰς πολλὰ μέρη εἰς τὰς κρίσεις του, ὁ Κάλβος ἔπρεπε νὰ
ἀπαντήσῃ σοβαρῶς καὶ οὐχὶ νὰ χλευάζῃ τὸν σεβαστὸν ἱατρὸν καὶ κα-
θηγητήν.

Πολλοὶ ἔλαβον καὶ τὸν κάλαμον ὑπὲρ τοῦ Θερειανοῦ. Ὁ Α. Πε-
τσάλης, ἔλεγε ὅτι παρενόησεν ὁ Κάλβος τὸν Θερειανόν, ὁ Διονύσιος
Σιγούρος ἐδημοσίευσεν παρατηρήσεις εἰς τὸν Θερειανόν καὶ εἰς τὸν
Κάλβον. Ὁ Ἑρρίκος Ρίχης ἀπήντησεν εἰς τὸν Κάλβον ὑπὲρ τοῦ Θε-
ρειανοῦ πάντοτε. Ἄλλοι ἐδίδον δίκαιον εἰς τὸν Κάλβον.

* *

Ὁ Κάλβος ἔζη εὐτυχὴς ἐν Κερκύρᾳ τιμώμενος καὶ ἀγαπώμενος.
Ἐφελίμος ἐπίσης ἦτο διὰ τῶν γνώσεών του καὶ τῆς διδασκαλίας του,
ἀλλὰ δυστυχῶς, ἡ νευροπάθειά του, ὁ ἰδιότροπος χαρακτήρ του καὶ
ἀκρόχολος, ἐδημιούργουν κατ' αὐτοῦ ἀντιπαθείας. Πάντα ταῦτα συ-
νέτεινον περισσότερον εἰς τὴν δυστυχίαν του.

Ἦτο καὶ φθονερός. Δὲν ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ ἐπευφημίας ὑπὲρ τῶν
συναδέλφων καθηγητῶν. Ἀγανακτήσας ποτὲ διότι οἱ φοιτηταὶ ἐχει-
ροκρότησαν τὸν σοφὸν συνάδελφον ἰταλὸν Φραγκίσκον Ὀριόλην καθη-
γητὴν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του.

Συνδέσας σχέσεις μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἀρμοστοῦ, μετέβαινε
συχνὰ πρὸς ἐπίσκεψίν του. Ἄλλ' ἄγνωστον διὰ ποῖον λόγον δυσαρ-
στηθεὶς ἐναντίον τοῦ Ἀρμοστοῦ, ἔπαυσε φοιτῶν εἰς τὰ ἀνάκτορά του,
καὶ τὸ περιεργότερον, ἀπεδίωξε τὸν υἱὸν τοῦ ἄρμοστοῦ μεταβάντα
μιᾶ τῶν ἡμερῶν εἰς τὴν οἰκίαν του, διατάξας τὸν ὑπηρέτην του με-
γαλοφώνως, ὥστε ν' ἀκουσθῇ ὑπὸ τοῦ ἐπισκέπτου, νὰ εἰπῇ ὅτι «δὲν
εἶνε ἔσιτό σπιτι»¹.

Ἐνεκα τοῦ κακοῦ χαρακτῆρος ἀπολέσας τὴν ἑδραν τοῦ Πανεπιστη-
μίου προσεπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐξ ἰδιαιτέρων παραδόσεων. Τέ-
λος τῷ 1859 μετέβη εἰς Λονδῖνον καὶ παρέδιδε μαθήματα τῆς ἐλ-
ληνικῆς. Περί τὰ τέλη τοῦ βίου συνῆψε δεύτερον γάμον μετ' Ἀγγλίδας.
Τῷ 1869 ἀπέθανε πτωχός, πτωχότατος εἰς τὴν ξένην γῆν ἀκλαυσ-
στος. Ὁ Κάλβος εἰς τὴν τελευταίαν στροφὴν τῆς ὥραίας πρὸς τὴν
Ζάκυνθον Ὠδῆς τραγουδάει μετὰ πόνου:

Ἄς μή μοῦ δώσῃ ἡ μοῖρα μου
εἰς ξένην γῆν τὸν τάφον.
Εἶνε γλυκὺς ὁ θάνατος

¹. Κ. Παλαμᾶ: ἐνθα ἄνωτέρω.

μόνον ὅταν κοιμώμεθα
εἰς τὴν Πατρίδα¹.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν ἡ Κυβέρνησίς μας ζητήσῃ τὰ ὄστα τοῦ
Κάλβου, ὅστις ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα καὶ θάψῃ αὐτὰ εἰς ἑλληνικὸν
ἔδαφος, ὡς ἐπίσης ἐλπίζομεν ὅτι ὁ βέκτης τῆς Ζακύνθου Δήμαρχος
κ. Α. Μακρῆς θὰ διορίσῃ ἐπιτροπὴν ὅπως δι' ἐράνου στηθῇ προτομὴ
τοῦ Κάλβου ἐν μιᾷ τῶν πλατειῶν μας.

* *

Ἡ φύσις εἶχε προικίσει τὸν Κάλβον μὲ πολλὰ δῶρα· μεγάλη ἡ
εὐφράδεια αὐτοῦ, καὶ ἡ εὐκολία εἰς τὴν ἐκμάθησιν ξένων γλωσσῶν.
Ἦτο κάτοχος τῆς Ἑλληνικῆς Λατινικῆς, Ἰταλικῆς, Ἀγγικῆς καὶ
Γαλλικῆς ἐνήμερος εἰς ὅλας τὰς φιλολογίας καὶ γραμματολογίας. Κα-
τεγίνετο καὶ εἰς τὰ ἑβραϊκά.

Ἦτο μετρίου ἀναστήματος, μελαχροινός, μὲ μακροὺς ὀφθαλμοὺς
καὶ μεγάλην βίνα ἔτρεφεν ἰδιάζουσιν προτίμησιν πρὸς τὸ μέλαν
χρῶμα, ὡς ἀρμολόμενον ἴσως πρὸς τὸ μελαγχολικὸν τοῦ χαρακτῆρος του
καὶ εἶχε τὴν μανίαν δι' αὐτοῦ νὰ ἐπιχρῆ τὰ ἐπιπλά του. Ἐζῆ μετὰ
πολλῆς λιτότητος, ἀλλὰ καὶ περισσῆς ἀξιοπρεπείας. Τὸ εὐερέσθιστον
αὐτοῦ ὑπερέβαινε πᾶν ὄριον· προσεφέρετο ὅμως πρὸς τοὺς φίλους εὐχα-
ρίστως. Ἀπόδειξις τὸ ἐξῆς γεγονός. Εὐτυχῆς τις θνητός, τοῦ ὁποῖου ἡ
ἱστορία δὲν διεφύλαξε τὸ ὄνομα διωρίσθη καθηγητῆς τῆς Θεολογίας. Τὰ
μαθήματα, ἅτινα ὁ κύριος οὗτος παρέδιδε, παρεσκευάζεν ἀφ' ἑσπέρας
ὁ Κάλβος ἀφιλοκερδῶς. Τῶν χρημάτων δὲν ἦτο φίλος. Ἄμα λαβὼν θέσιν,
ἔπαυσε νὰ δέχεται δίδακτρα παρὰ τῶν μαθητῶν του ἐν Κερκύρᾳ. Οὐδὲ
ἠνάγκασεν αὐτὸν τὸ δέλεαρ τῆς ἀμοιβῆς νὰ ὑποφέρῃ τὰ ἐλαττώματά
των. Μόλις ἐπέθετο περὶ τοῦ ἀδυνάτου τῆς εὐδαιμονήσεως τοῦ μαθη-
τοῦ, ἔγραψε πρὸς τοὺς γονεῖς, συμβουλεύων ν' ἀποσύρῃσι τοῦ σχολείου
τὸ τέκνον. Παρέδιδεν ἰταλιστί. Προτότυπος ἡ διδασκαλία του. Ἀπὸ
τῆς ποιητικῆς ἐξετείνετο μέχρι τῆς γραμματικῆς τὴν ὁποίαν ἐδίδα-
σκεν².

Ὁ ἀοίδιμος Ἰωάννης Σταματέλος μοῦ ἔγραφε τῇ 8 Φεβ. 1881,
ὅτε τῷ ἐπέστειλαμεν τὴν ἡμετέραν ἔκδοσιν τοῦ Κάλβου τὰ ἐξῆς ἀξιο-
σημεῖωτα. « .. ἀνέγνων μετ' εὐχαριστήσεως τὴν βιογραφίαν τοῦ μα-
καρίτου φίλου μου Κάλβου, μεθ' οὗ εὐτύχησα καὶ νὰ συνευωχήσω
»ποτὲ ἐν Κερκύρᾳ εἰς τὸν οἶκον τοῦ μακαρίτου συμπολίτου μου Ἀθη-
»νασίου Πολίτου, καθηγητοῦ τῆς Χημείας. Πολλάκις ὁ Κάλβος μοὶ
»ἀφηγήθη τὰ δεινοπαθήματα τοῦ βίου του καὶ μὲ ἔλεγε ὅτι ἀλλα-
»χοῦ δὲν εὗρισκεν ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν, εἰμὴ εἰς τὰς μαλακὰς
»ἀγκάλας τῶν Ἑλικωνιάδων παρθένων, μεθ' ὧν ἀδιαλείπτως ἔχαιρε νὰ
»συνδιαπᾶται...»

¹. Τὰ αὐτὰ λέγει ὁ Κάλβος καὶ εἰς τὴν Ὠδῆν τὴν Ἰταλιστί γεγραμμένην
πρὸς τοὺς Ἑπτανησίους.

². Πρ. Κ. Παλαμᾶ: ἐνθα ἄνωτέρω.

Ἡμέραν τινὰ εἶδομεν ἐπὶ τοῦ γραφείου τοῦ Μαντζάρου τὴν παρισιανὴν ἔκδοσιν τοῦ Κάλβου. Ἠρωτήσαμεν τὸν μέγαν μουσουργὸν τοῦ ὕμνου μας ἂν ἀναγινώσκη τὸν Κάλβον.

—Ναί, μάς ἀπήντησε, διαβάζω αὐτὸν τὸν δυστυχημένον ἄνθρωπον. Κρῖμα ὅτι, ὡς μοῦ εἶπε πολλές φορές ὁ Σολωμός, ἐθυσίατε τὴν πραγματικὴν ἔμπνευσίν του...

Ἀρχίζει δυνατὰ νὰ ἀναγινώσκη στροφάς. Ἐπειτα θυμωμένος κλείει τὸ βιβλίον εἰπών.

—Κι' ὅμως οἱ στίχοι ἔχουν ἀρμονίαν. Αὐτὴ δὲν εἶνε δὰ γλῶσσα. Εἶγε δίκαιον ὁ Σολωμός.

Ἐνοήσαμεν τότε ὅτι οἱ δύο οὗτοι μεγάλοι ἄνδρες ἀνεγνώριζον τὸ ποιητικὸν τάλαντον τοῦ Κάλβου, ἀλλὰ κατεδίκαζον τὴν γλῶσσάν του.

*
*
*

Ἐλθωμεν εἰς τὰ ποιητικά του ἔργα. Τὰ πρῶτα ποιήματα ἔγραψεν ἰταλιστί. Ὁ Φώσκολος τῷ ἔμαθε ν' ἀγαπᾷ καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Τῷ 1817 πρὸς τοῖς ἄλλοις τῷ ἔγραψεν ἐκ Hottingen:... «Ὅτε τὸν νοῦν δύναται τις νὰ ἐξευγενίσῃ, οὔτε κρίσιν νὰ σχηματίσῃ, οὔτε τὴν ψυχὴν νὰ θρέψῃ ὡς πρέπει, ἀνευ τῶν ἀρχαίων φιλολογιῶν.»

Τῷ 1811 ὁ Κάλβος ἔγραψε φθὴν ἰταλιστί εἰς τὸν Ναπολέοντα, ὅστις ὑπέσχετο εἰς τὴν ἀνθρωπότητα εὐημερίας, ἀλλ' ἀκολούθως ὁ Κάλβος μετενόησεν ὅτι ὕμνησεν ἄνθρωπον, ὅστις δὲν ἐφάνη συνεπής καὶ ἡ ἀνθρωπότης ἐνεκα αὐτοῦ μυρίας δυστυχίας ὑπέφερεν ὡς ὁ Κάλβος ἔλεγε. Μετὰ τινὰ χρόνον ἔγραψεν ὁ Κάλβος φθὴν ἰταλιστί πρὸς τοὺς Ἐπτανήσιους, ἣν θὰ δημοσιεύσωμεν μετὰ μεταφράσεως εἰς τὸν Ἀκρίταν.

Ὁ Κάλβος εὐτυχῶς ἤρξατο νὰ στιχουργῇ ἀλολούθως ἑλληνιστί, ἀλλὰ μὲ γλῶσσαν ἀθαίρετον καὶ ἀνώμαλον, διὸ δὲν ἠδυνήθη νὰ γίνῃ δημοφιλὴς ὡς ὁ Σολωμός.

Τῷ 1824 ἐδημοσίευσεν ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Λύρα* δέκα ὥραιας φθὰς. Εἰς τὸ τέλος σημειώσεις καὶ πίνακα λέξεων καὶ φράσεων καὶ ἐπισημειώσεις περὶ τῆς ποιητικῆς του. Τῷ ἰδίῳ ἔτει αἱ φθὰι μετεφράσθησαν γαλλιστί ὑπὸ Στανισλάου Julien. Τῷ 1826 ἐδημοσιεύθη ἐν Παρισίοις ἄλλη νέα συλλογὴ δέκα φθῶν ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον. Μετὰ τῶν φθῶν τούτων τοῦ Κάλβου ἐδημοσιεύθησαν ποιηματικά τινὰ τοῦ Χρηστοπούλου. Καὶ ἡ νέα αὕτη συλλογὴ τῶν φθῶν μετεφράσθη γαλλιστί ὑπὸ Pauthier de Censay. Περίεργον ὅτι ἀμφοτέροι οἱ μεταφρασταὶ τοῦ Κάλβου ἦσαν ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων σινολόγων τῆς ἐποχῆς¹ Ἡ παρισιανὴ αὕτη συλλογὴ

¹ Πρὸλ. Juliette Lamber: *Poètes Grecs Contemporains*. Paris 1881 σελ. 24—42. Ἡ ὥραία αὕτη μελέτη τῆς γαλάτιδος μετεφράσθη καὶ ἑλληνιστί καὶ ἰταλιστί.

ἀνεδημοσιεύθη καὶ ἐν Ἀθήναις τῷ 1864 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *φθὰι Κάλβου τοῦ Ζακυνθίου*.

Ἄπασαι αἱ φθὰι τοῦ Κάλβου μετεφράσθησαν ἀγγλιστί, τινὲς δὲ ἰταλιστί¹.

Τῷ 1881 ἡμεῖς ἐδημοσιεύσαμεν πλήρη συλλογὴν τῶν φθῶν τοῦ Κάλβου μετὰ μικρῶν βιογραφικῶν σημειώσεων, δαπάνῃ Σεργίου Ραφτάνη. Τὴν ἐπιθυμίαν μας τοῦ νὰ δώσωμεν ζωὴν εἰς λησμονηθέντα ἔξοχα ποιήματα ἐπετύχασμεν, διότι ἀμέτως ἐπωλήθησαν σχεδὸν ὅλα τὰ 1000 ἀντίτυπα. Πολλὰ πλεῖστα ἐπωλήθησαν εἰς τὸν ἔξω Ἑλληνισμόν.

*
*
*

Περισσότερα ἔγραψεν ὁ Κάλβος πεζά. Ὡν συνεργάτης τοῦ κερκυραϊκοῦ περιοδικοῦ *Giornale di legislazione, giurisprudenza, letteratura, scienze* κτλ., ὅπερ ἐδημοσιεύετο τῷ 1845—1846, ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ πολύτιμον ἀνέκδοτον ἀπόσπασμα τῶν *Χαρίτων* τοῦ Φωσκόλου, ὅπερ ἀπόσπασμα ἀνεδημοσίευσεν τῷ 1887 ὁ φίλος μας Κκαμύλλος Ἀντώνας Τραβέρση⁽²⁾.

Ὁ Κάλβος ἐν Λονδίῳ εὕρισκόμενος μετέφρασεν ἐκ τῆς ἀγγλικῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν θρησκευτικὰ βιβλία τῶν διχμαρτυρομένων, ὅια.

— Βιβλίον τῶν δημοσίων προσευχῶν καὶ τῆς ὑπηρεσίας τῶν μυστηρίων καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν καὶ τελετῶν κατὰ τὸ ἔθος τῆς Ἠνωμένης ἐκκλησίας Ἀγγλίας καὶ Ἰθρίας, ᾧ προσετέθη τὸ ψαλτήριον τοῦ Δαυὶδ καὶ μετὰ τὰς συναπτὰς ἐπιστολάς καὶ Εὐαγγέλια. London 1826 σελ. 572.

— Ποία κατὰ τοὺς Ἀρχαίους ἡ κυριαρχία τοῦ Πάπα ὑπὸ Αἰδ. Ἰακ. Μερρίκου, Τ. δ. Πρεσβυτέρου τῆς Ἀγγλικανῆς Ἐκκλησίας. Λονδίῳ 1861.

Ὁ Χιώτης ἀναφέρει ὅτι ὁ Κάλβος μετέφρασε καὶ τὰ ἐξῆς δύο βιβλία, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε δὲν ἔτυχε νὰ τὰ ἴδωμεν.

— Περὶ δογματικῶν διοικήσεως καὶ ἱερουργῶν τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας πονηματίου Κοσίνου ἐπισκόπου Λυνέλμου, οὗ προσετέθησαν βραχέα μὲν τινὰ περὶ τῆς καθολικῆς πίστεως ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς μεταρρυθμίσεως ἐρανισθέντα ἐκ τῶν συγγραμμάτων Ἀνδρικέως Ἰουλίου.

— Κατήχησις τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας· ὁ ἀναγνώστης βλέπει ὅτι ὁ Κάλβος ὑπερήσπιζε τὸ τῶν διαμαρτυρομένων δόγμα, ἄγνωστον ἡμῖν, ἂν ἐξ ἀνάγκης ἢ ἐκ πεποιθήσεως.

Τοιοῦτος ἐν βραχεὶ ὁ βίος τοῦ ἐπισημοτέρου ἀνδρὸς τῆς Ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος, ὅστις ἠγάπησεν, ἐτίμησεν αὐτὴν καὶ ἀπθανάτισεν τὸν ἥρωισμόν τῶν ἀγωνιζομένων διὰ θανάτων φθῶν. Ἄν ζῶν ὑπέφερε πολλὰ δεινὰ καὶ οὐδέποτε ἠσθάνθη τὰ ἀγαθὰ τῆς εὐτυχίας

⁽¹⁾ Πρὸλ. A. de Gubernatis: *Storia Universale della letteratura*. Τόμος Δ'.

⁽²⁾ Ἐν ταῖς: *curiosità Foscoliane*, σελ. 333—365.

ἔνεκα τοῦ χαρακτήρος του καὶ δὴ ἔνεκα τῆς νευροπαθείας του, ἃς
χαρῆ τῶρα τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν μεταγενεστέρων, οἵ-
τινες ἔχομεν τὸ καθῆκον νὰ διατηρήσωμεν μνήμην εὐγνώμονα πρὸς
ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐδόξασαν τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους μας.

Σ. Δέ-Βιάζης

Σ. ΣΚΙΠΗ

ΑΠΟ ΤΙΣ ἙΠΤΑ ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἈΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

(Onorate l' altissimo poeta)

Dante

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὅπου εἶνε δέντρα, γιγαντόδενδρα
Στὶς λαγκαδιὲς καὶ στ' ἄγρια δάση,
Ἢ ἄγρια ψυχὴ μου μὲ πλανᾷ
Ἐκεῖ νὰ ξεδιψάσῃ.

Χρόνια ζητάω τὸ Θάνατο
Κι' ἀπόστασα νὰν τότε καρτερῶ,
Στὰ παραγιάλια τῆς Ζωῆς,
Ἄλλοίμονο, τόσον καιρό.

Ταντάλεια ἢ Ζωὴ μου, σὰν ἀνάθεμα
Θέλω ἀπ' αὐτὰ τὰ δάση
Μὲ τὴν ὄρμην ὅπου δὲν ἔχουνε κι' οἱ Ἄνεμοι
Νὰ ὄρμησῃ ἔξω ἀπ' τὴν Πλάσῃ,

Τάχα δὲ θὰ ξαλάφρωνε
Τὸ κρῖμ' ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους,
Ποῦ ὡς νυχτοποῦλι ρυάζουμαι
Μὲς στοὺς δικούς των τόπους;

ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΛΒΕΙΑ ΜΕΤΡΑ

I

Μὲ τοὺς Θεοὺς στὸν Ὀλυμπον
Ἦπια κι' ἐγὼ Ἀμβροσία

Μακάρων. Μυριοζώητος
Εἶμαι κι' ἐγὼ, ὦ Ζωῖλοι,
Καὶ δὲν πεθαίνω.

Σᾶς ἀνοίγω τὰ στήθη μου.
Νά, χτυπᾶτε! Ματώστε
Τις σάρκες μου μὲ βέργες
Μὲ καρφιὰ πυρωμένα,
ᾠ Γέννεα Γύφτων!

Τῶν Χαλκιᾶδων τὰ σύνεργα,
Τῶν Γύφτων τὰ καρφιὰ,
Ἄλλοι' ἀποθανάτισαν
Τοὺς ἱεροὺς Γολγοδάδες
Καὶ τοὺς Κανκάσους.

ᾠ χῶστε, μὴ δειλιάζετε,
Πιὸ βαθεῖα τὰ καρφιὰ σας....
Ψυχὴ μου εἶν' ἢ Ἑλλάς.
Αὐτὴν τὴν ἄρῃ ματώνετε
Καταραμένοι!

II

Εἰς τὸν σεβαστὸν μου καθηγητὴν κ. Ν. Πολίτην.

ᾠ Θροῦλοι, ὦ παραμύθια
Τοῦ Λαοῦ.—Νεραϊδονήματα!—
Γυρίζει τὸ σφοντύλι
Τῶν Μοιρῶν ποῦ σεβάζονται
Τὴν Ἑλλάδα.

Γνέθουν γοργὰ στὸ ἀδράχι.
Στὴν ἀνέμη τὴν ὤμορφη
Τὸ τυλίγουν κουβάρια.
Ὁ Ἀργαλειὸς προσμένει
Τῆς Ἀρμονίας

ᾠραία χωριατοπούλα
Ἢ Ἰάμβη στὸ κατώι,
Ἐφαίνει καὶ ξεῦφαίνει
Τὸ χτένι πηγαινοέρχεται
Στὰ δάχτυλά της.

Τὰ καρέλια τρελλὰ
 Χορεύουν σὰν Ἀνάπαιστοι....
 ὦ, νὰ θανατώσῃ ὑφάσματα—
 Οὐρανοὶ μὲ ἄστρα Ἑλλάδων
 Ἀβασιλεύτων!

III

Ἀφιερώνονται εἰς τὸν καλὸ μου Πατέρα.

ὦς Ἰδέες μὲς σ' ἐγκέφαλον
 Ἐνὸς Θεοῦ ἀθανάτου,
 Χορεύουν οἱ Σουλιώτισσες,
 Στὸ βράχο τοῦ Ζαλόγγου
 Μὲ ρυθμὸν ἄγριον.

Μεγαλώνουν, πλατύνονται,
 Δὲν χοροῦν στήν Ἑλλάδα.
 Βγαίνουν ἔξω ἀπ' τὰ σύνορα
 Τῆς Ζωῆς καὶ σὰν Σύμβολα
 Ἀεροκινεῦνται.

Πά' στῆς Αἰωνιότητος
 Τὸ Βράχο οἱ Κρινοδάκτυλες
 Ἀγγελικὰ χορεύουν
 Κι' εἰν' ὁ Γκρεμνός τους τώρα
 Ἀθανασία.

Ὅχι· δὲν ἐτελείωσε·
 Μόν' ἀννυώθη ἀμέτρητα
 Κι' ὡς νέος Ἀστερισμός,
 Ὁ Χορὸς τοῦ Ζαλόγγου
 Λάμπει εἰς τὰ ὕψη.

IV

Ἡρωα ἀλαμάνιε! Ὁ Χάροντας
 Δὲ σ' ἐπῆρεν ἐσένα.
 Εἰν' ἀλήθεια· σ' ἐσοῦβλισαν
 Τὰ σκυλλιά καὶ σὲ πύρινη
 Φωτιά σ' ἐφέραν.

Μὰ ἡ παγκαλώμορφη Ἀνοιξίς
 Ποῦ μυστικὰ σ' ἐπόδει,

Ὅταν Κλέφτης στὰ τρίκορφα
 Τῶν βουνῶν ἐπλανιόσουν
 Καὶ τὴν τραγούδαε

Ἦλθε ἀόρατη Δύναμις,
 ὦ Ἀθανάσιε Διάκε,
 Καὶ τὴ φωτιά μ' Ἀθάνατο
 Νερὸ ἔσβυσε. Ἀόρατον
 Σ' ἔκαμ' ἐσένα.

Καὶ σ' ἐπῆρε καὶ σ' ἔσυρεν....
 Ὅπου πάει τὸ κατόπι τῆς
 Πάντ' ἀκλουθᾶς. Ἀπρίλης
 Ἐγίνηκε τὰ λούλουδα
 Γιὰ νὰ μᾶς φέρηης!...

ΑΠΟ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ

I

Ἐγὼ ὄλοι ἐσεῖς·—ὁ Μέγας ὁ Ἄνθρωπος—στ' ἀστέρια
 Ἱεροσόλος ἀπλώνω τ' ἀνίερα τὰ χέρια.
 Κλέβω τὸ Φῶς. Τὸ φέρω κάτω σὲ σᾶς ὦ ἄνθρωποι!—
 Ἀπὸ τὸ λήθαργό σας τὸν πολυκαιρινό,
 Ἴδου εἶμαι· σᾶς ξυπνῶ!

Εἰν' ἡ Ζωὴ εὐτυχία κι' εἰν' ἡ εὐτυχία ἐργασία.
 Ἐβγαῖτε ἀπὸ τὰ σπήλαια· φεγγαῖτε ἀπ' τὴν Ἐρμιά.
 Μιά πολιτείαν ἐλάτε νὰ ἰδρῶστε· ἐλάτε οἱ κόποι
 Στεφάνια νὰ σᾶς πλέξουν. Κόψτε ἀπὸ δρῦες κλαδιά
 Κι' ἀνᾶψτε μιὰ φωτιά.

Ἡ μητρική σας Ρέα τοὺς κόλπους τῆς ἀνοίγει.
 Ἡ Δάματρα σκορπίζει τοῦ ἀνδίσματος τὰ ρίγη.
 Ζεῦξτε τὰ πλήθια βώδια καὶ τ' ἄλογα δαμαῖτε.
 Χοχλὸ ἡ Ζωὴ τριγύρω· καὶ μελαπὸ ψωμί,
 Ποῦ πάει μὲς στὴν ψυχή.

Ἐγὼ εἶμαι ὁ Προμηθεύς! Τίς φοιχτὲς ἀλυσίδες
 Καταφρονᾶω τοῦ Ἡραίστου. Μέσα στὰ στήθια ἐλπίδες
 Σᾶς στένω, ἀπὸ τὸ Φόβο τοῦ Ἀγνώστου νὰ περᾶστε,
 Εἰν' ἡ Ζωὴ ἐργασία κι' εἰν' ἡ ἐργασία χαρά,
 Φεγγαῖτε ἀπ' τὴν Ἐρμιά!

II

Στὸ βράχο τοῦ Καυκάσου καρφωμένη, ὦ Ἀνθρωπότις,
Χρόνους σοῦ τρώει τὸ σκότι Ἀετὸς αἱματοπότις.
Στάζουν τὰ νέφαλα αἷμα. Ἀνοιχτοὶ μύριοι τάφοι
Ἵολοτρίγυρα. Ζώνουν τῇ Γῆ μαῦρα στοιχειά
Κι' ἀμέρωτα Θεριά.

Τοῦ ἀδίκου σου βασάνου τοὺς στεναγμοὺς γροικαίει
Ἡ Μοῖρα, ἡ Κυβερνήτρα τῶν Θεῶν καὶ μελεταίει
Τὴν ἀπολύτρωσί σου. — Ὅ, τι γράφει δὲν ξεγράφει! —
Κάπου ἡ Ζωὴ Ἀλκμήνη τὸν Δία μὲς σὲ σπηλιά
Ξεσέρνει, ἀποπλανᾷ.

Σ' ἐρωτικὸ μεθύσι γλυκὸ στοῦ Ἡλίου τὸ γέρομα,
Κλέβει του ἡ Ξελογιάστρα τ' ὀθανάτο του σπέρμα.
Τῆς Κρίσεως σου ἡ μέρα πέρασε. Ὁ Θρίαμβός σου
Γεννιέται, ὦ Ἀνθρωπότις! Ἡ Πλάσι ἀπὸ χαρὰ
Ροδόγελα σκορπᾷ.

Ἔρχομαι ἀπὸ τὰ βάρθη τῆς Γῆς. Σὲ Ἀχερουσίους
Τόπους Νερά τῆς Δήθης μὲ Θεοὺς Καταχθονίους
Ἦπια καὶ δὲ μ' ἐδέσαν. Εἶμαι, ὦ Ζωή, δικός σου.
Γιὰ σας, καλοὶ μου ἀνδρῶποι, μικροὶ μου Προμηθεῖς.....
Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἡρακλῆς!

ΑΠΟ «ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΝΟΣΤΑΛΓΟΥ»

I

Εἰς τὸν πολυσέβαστον ποιητὴν κ. Α. Προβελέγγιον.

Ὁ Ἡλιος ἐπρωρίστηκε καὶ πάει πρὸς τὸ νησί του,
Στῶν Δηλιάδων τῇ γλυκειᾷ ν' ἀναπανθῆ ἀγκαλιά.
Πνίγεται μὲς τὰ σούρουπα τὰ πένδιμα, ἡ στερνὴ του
Ἀχιίδα καὶ τὸν Ἀργαλειὸν σιγήνει ξανά ἡ Βραδιά.

Ξέρνω τὰ βήματα ὁ νωθρὸς ἀπὸ τὴν πολιτεία,
Ποῦ κατοικοῦν οἱ βάρβαροι, νὰ φύγω μιὰ στιγμή,
Τῶν συντριμμένων τῶν ναῶν διψῶ τὴν ἡρεμία,
Ποῦ κάποιοι Ἡρωες παλαιοὶ πλανοῦνται καὶ Θεοί.

Τὰ χέρια ὑψώνω σὰν ἀρχαῖος Ἱερεὺς, γονατισμένος
Μπρὸς σὲ σπασμένον Εἶδωλον κάποιας γλυκειᾶς Θεᾶς.

Εἰδωλολάτρης ἔρημος καὶ καταφρονημένος
Ἀπ' ὅλους, δέομαι εἰς τὴν σιγὴν τῆς ἁγίας μοναξιᾶς.

Δέομαι. Δογιάζω ἂν ἡ Θρησκεία θὰ ξαναζήση τάχα;
Μὰ τῆς Παλλάδος δὲν ἀκούω τὴν ἱερὴ φωνή,
Ἀπ' τοῦ Ναοῦ τ' ἀετώματα κλαυθμηροῖζει μονάχα
Ἡ Γλαυξ σὰ μιὰν ὑπόσχεσις ποῦ δὲν θὰ ἐκπληρωθῆ.

ΑΠΟ «ΤΟ ΧΟΡΟ ΤΩΝ ΙΣΚΙΩΝ»

I

Εἰς τὸν σεβαστόν μου κ. Α. Ἐφταλιώτην.

Ὀνειροπόλα ψυχῇ, ποῦ ὄλο νὰ πέτεσαι ἐβούλοσουν ἀσυλλόγιστα.
Στὴν ἄγρια σου φόρα ἐπροσπέρασες ὡς καὶ τοὺς στερονοὺς
τοὺς κύκλους τῆς Ζωῆς. Τὰ ἐκστατικά σου βλέμματα ἄβουλα
πιὰ καὶ σὰν δυὸ νεροσταλίδες, ἀκίνητα μένουν καὶ μοιάζουν
ἀκόμα σὰ νὰ πικροθωροῦν τὸ κεφάλι τῆς Μέδουσας κάτω
στοὺς κάμπους τῶν Μαρμαρένιων Ἀλωνιῶν.

Ἡ Χτίσις μάταια χορεῦει τριγύρω σου! Ἡ Ζωὴ τοῦ κάκου
σοῦ τραγουδεῖ τοὺς παμπάλαιους σκοπούς της. Δὲ σὲ συγκινεῖ
τίποτε πιὰ τίποτε δὲ σ' ἀγγίζει. Ἐσπατάλησες στὸ κνηγί τῶν
Ἰσκιῶν τὸ πολύτιμο ἐκεῖνο ποῦ ὀφείλει καθεὶς νὰ διατηρῆ
ἀνέπαφο μέσα του. Ἀφανίστηκες στὸ τραγικὸ σου πάλαιμα
μὲ τοὺς Ἰσκιούς.

Θαρρῶ πῶς σὲ βλέπω ἀκόμα νὰ πολεμᾷς στὰ ἐρημωμένα
σπήλαια. Νὰ τρέχης ἀκατάσχετα σι' ἀπάτητα δάση καὶ μὲ τὸ
ξίφος στὰ χέρια νὰ καταπέφτης λυσσώδης καὶ νὰ ματώνης, νὰ
σφάζης τοὺς Ἰσκιούς ἀλύπητα.

Ὀλόγυρά σου κοίτονται τώρα σωρευμένοι οἱ νεκροὶ τῶν πο-
λέμων τῶν ὀλίγων ἐτῶν σου, κι' ἐσὺ ἐπάνω των ἀκουμπώντας
στὸ ξίφος σου, ποῦ σις λαβὲς του ἀχνοτρέμουν οἱ κόκκινες
σταλαγματιᾶς τῶν αἱμάτων, στέκεις μὲ μιὰ μαρμαρίνη ὀλωσδιό-
λου ἀταραξία, σὰν ἓνα συμπλήρωμα τοῦ ἀνωφέλευτου τρό-
παιού σου.

Ἐνας ζωντανὸς Ἰσκιὸς ἀπόμεινες, ὦ ὄνειροπόλα ψυχῇ,
ν' ἀγρυπνήσης ὅλες τίς νύχτες ποῦ ὑπολείπονται ἀκόμα, ἔτσι
ἐπάνω σ' ἓναν σωρὸν κουφαριῶν καὶ πτωμάτων. Ἡ Μοῖρα

των, σὲ συντροφεύει πικρομαντιλοῦσα σὰν Φελάχα καὶ σοῦ
ἀπαριθμεῖ ὄλα τὰ μοιρολόγια, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ μοιρολόϊ,
ποῦ εἰπώθηκε σὶδὸ λείψανο τῶν Πρωτοπλάστων.

ΑΠΟ ΤΑ «JUVENALIA»

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ¹

Καὶ σ' ἔσυρε ὅπως πόθησες ἢ Ἀνεράϊδα ἢ Μάγια
Σ' ἐνὸς θεώρατου βουνοῦ τὰ χιονισμένα πλάγια.
Σ' ἐγνώρισε καὶ σοῦδωσε τ' ὠραῖο τὸ δαχτυλίδι
Ποῦ τ' ἄρπαξαν τῆς μάνας σου μέσα σ' ἓνα σκοτίδι.
Τῶρ' ἂν ἀπόμεινες νεκρὸς σὶδὸ δρόμο τὸν ἀνήλιο
Καὶ δὲν ἐπρόκαμες νὰ ἰδῆς ἀπ' τὴν κορφὴ τὸν ἥλιο,
Μὴν κλαῖς, Ἀλαφροῦσκιωτε, κί' ἡ δόλια σου Ἐρωφίλη
Τὸ δαχτυλίδι ἦλθε ἀπ' τ' ἀχνὸ κί' ἐπῆρε σου δαχτυλί,
Ὅλοσφιχτα ποῦ τὸ κρατεῖ σὶδὸ δλόλευκό της χέρι
Νὰ δείξῃ τὰ διαμάντια του σὶδὸ γλυκοχαραμέρι.

ΑΠΟ ΤΟ «ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΡΡΩΣΤΟΥ»,

I

Ἔνας κί' ἐγὼ σὰν ὄλους ματαιόδοξος,
Ἔνας οἰηματίας. Κνηγὸς
Κάποιων κοράκων—ἴσκιων ἄπιαστων—
Σὶδὸ δάσος τῆς Ζωῆς. Ἔνας τρελλός.

Κακία εἶνε τ' ἀνθρώπινο τὸ σύμβολον
Ἐπάνω ἀπ' ὄλα ἐστάθηκε. Κακία
Ὅλον τοῦ κόσμου νανουρίστρα δλάκρῖβη,
Στὰ χέρια της κρατάει τὴν Κοινωνία.

Ἀπ' τὸ κρασί της ἦπια, ἐμέθυσα
Κί' ἐσύρθηκα σὶτὴν ἄγρια Βιοπάλη.
Μὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐχτυπήθηκ' ἄσπλαχνα,
Ἀσιόχαστος, τυφλὸς σὶτὴν παραζάλη.

Χέρια ἀδελφῶν κατάστηθα μ' ἐχτύπησαν
Κί' ἐβρόγγηξ' ἄγρια τότε—ἀπελπισιά μου!—

¹ Ἀπηγγέλθη εἰς τὴν ταφὴν τοῦ Γιάννη Καμπύση.

Αἶμ' ἀπ' τὸ στόμα μου ἔφτυσα, ἐκλονίστηκα
Κί' ἔπεσα λαβωμένος χάμου.

II

Κανένα μάτι δὲν ὑγράθηκεν, ἄλλοίμονον,
Ἐμπρός μου δὲ σταμάτησε κανεῖς.
Κανεῖς παρηγοριά! Κανεῖς τὸ βάλεσμα
Δὲν ἔφερε τῆς μαύρης μου πληγῆς.

Ἄνθρωποι—κνηγοὶ τῶν ἄπιαστων
Τῶν ἴσκιων—νά, περνοῦν καὶ μὲ πατοῦνε·
Τυφλοί, δὲ μὲ θωροῦν ποῦμ' ἓνας ἄρρωστος,
Κουφοὶ τοὺς σπαραγμούς μου δὲν ἀκοῦνε.

Μόν' τρέχουνε σὶδὸ θρίαμβο ἀλαλάζοντας,
Συντριβοντας ὅ,τι βρεθῆ ἔμπροστά τους,
Σὰν ἄτια φρουμασμένα, δὲ στοχάζονται
Τὴν Ἄβυσσο, ποῦ εἶνε πολὺ κοντά τους.

Δὲ σὰς μισῶ, ἀδελφοί, ποῦ μὲ σκοτώσατε....
Καὶ τώρα ποῦ μὲ σέρνει ἓνας σκαφιῆς,
Σκῦψτε ἓνα λόγο νὰ σὰς πῶ: Ἔνας ἄνθρωπος
Ἔμοιαζ' ἓναν καιρὸ πολὺ μ' ἔσας!

ΑΠΟ «ΤΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ»

ΟΙ ΤΑΦΟΙ

Εἰς τὸν ἀγαπητόν μου φίλον κ. Α. Δαλέζιον.

Ὁ Τάφοι ἀπὸ τίς πολιτεῖες μακρότατα
Σὰν ἄκρες τῆς Ζωῆς—τελειωμοὶ κόσμου—
Ὅριζοντες στερνοὶ καὶ πέρα τίποτε
Σιωπηλοὶ πῶς ξανοίγεσθ' ἔμπρός μου!

Ἰτιὲς σὰς σκέπουν· κνπαρίσια ὀλόθολα
Γέροντι· σὰς προσκννοῦν αἰῶνια,
Νύχτια πουλιά σὰς συντροφεύουνε
Μὲ τὸ σκοπὸ τὸ θλιβερὸ στὰ κλώνια.

Βουβοί, μοναχικοί, παρήγοροι,
Καμμιά φορὰ σὶτὴν ἐρημία,

Κάποιο ἀντισκόβει κλάμμα βέβηλο
Τὴν ἄγια καὶ γλυκεῖά σας ἡσυχία.

Κάποιοι δειλοὶ σᾶς ἀναδεματίζουνε
Καὶ κάποιοι οὐτιδανοὶ σᾶς καταριοῦνται.
Τὴ σκοτεινιά σας τρέμονν τὴν ἀόριστη
Τὸν ἄβανό σας τὸ βυθὸ φοβοῦνται.

Ὅσο τὸ μῖσος εἶν' γιὰ σᾶς τῶν μόρσιμων
Κι' ἡ καταφρόνια, ἡ ἀγάπη εἶνε σὲ μένα,
Ὡ Τάφοι σὰν Χριστοὶ ἀμνησίκαχοι
Καὶ καταδεχτικοὶ πρὸς τὸν καθένα.

Ἦρθαν στιγμές ποῦ τῆς Ζωῆς ἐμίσησα
Τὸ καθεὶ' τὰ πάντα ὡς ἄκρη.
Μὰ ἐσεῖς, ὦ Τάφοι, πάντ' ἀγαπητότατοι,
Πάντα παρήγοροί μου ἐκεῖ σιὰ μάκρη.

Τὰ κουρασμένα μου ἀπ' τὸν δρόμον βήματα,
—Τὸν δρόμον τῆς Ζωῆς ὄλον ἀγκάδια,—
Τὰ σέρνω πρὸς ἐσᾶς...δεχθῆτε με
Ἰκέτην μὲς σιὰ ἱερά σας βάνια.

Μὲ τοὺς Θεοὺς, τοὺς Ἡρώας ὄπον ἐπέθαναν
Ἐναν καιρὸ κι' ἐκεῖνοι,
Στὴ μουσικὴ σας ἀγκαλιά—τὰ Ἡλύσια,
Νὰ σμίξω ὄλος ἀθάνατη γαλήνη.

ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ἔτσι ἀρχινάει τὸ παραμῦθι
Ποῦ λέγαμεν ἕναν καιρὸ
«Κάποι' ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸ σπίτι
«Μὲ τοῦ Μαρτιοῦ τὸν ἐρχομὸ

«Θεῶρχονταν τὰ χελιδόνια
«Νὰ χτίσουν σις σκεπὲς φωλιές,
«Μὲς σιὸ τραγοῦδι τους νὰ φέρουν
«Τοῦ παρελθόντος τις χαρές.

Ὡ, μὴν τὸ λές τὸ παραμῦθι
Ποῦ λέγαμεν ἕναν καιρὸ!

Τώρα σιὸ ἴδιο σπίτι
Τὸ σκοτεινὸ,

Τρεμοπειτοῦν οἱ νυχτερίδες
Σὰν τις ἐλπίδες,
Καὶ κουκουβάγιες σις σκεπὲς
—Ὡχ μὴν τὸ λές!— Ἐχουν φωλιές.

Σ. Σκίπης

ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΞΕΧΑΣΜΕΝΑ

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ὁ ἐκατόχροτος γέρος, μὲ τὰ κουρελισμένα στρατιωτικὰ ρούχα, ἦτανε ὁ μόνος μου σύντροφος σιὸ ἐρημικὸ καλύβι τοῦ δάσους. Κι' ὁ γέρος παρακαλοῦσε καθεμέρα τὸν Θεὸ νὰ τὸν πάρη μαζί του. Ὁ Θεὸς ὅμως ἢ δὲν τὸν ἄκουε, ἢ δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀκούσῃ. Σ' αὐτὸ ἤμουν ἐντελῶς σύμφωνος μὲ τὸν Θεό. Πρῶτα: ἀπὸ κάποιον ἐγωϊσμό. Ἄν ἔχανα τὸν μόνον μου σύντροφο μέσα στη βουβὴ ἐρημιὰ τῶν ἐλάτων, μποροῦσα νὰ τρελλαθῶ. Ἰστερα: ἀπὸ μιὰ σκέψι, ποῦ μοῦ φαινότανε πολὺ λογικὴ. Γιατί νὰ ζητᾷ τὸν θάνατο ἕνας ἐκατόχροτος γέρος; Εἶχε γλυτώσει ἀπ' ὄλες τῆς λαχτάρες κι' ὄλες τῆς φύβερης ποῦ σέρνει μαζί της ἡ νέα ζωὴ. Ἐχασε σιγὰ-σιγὰ, ὅπως χάνει κανένας τὰ δόντια του, ἄλλα μὲ πόνο κι' ἄλλα χωρὶς νὰ τὰ καταλάβῃ, τοὺς γονεῖς του, τοὺς φίλους, τὰ δέξερφια του, τῆς γυναῖκες του—τῆς δυὸ του γυναῖκες—καὶ τὰ παιδιὰ του. Δὲν τοῦμενε τίποτε στὸν κόσμο. Ἀκόμα εἶχε χάσει καὶ τὴ δύναμι τῆς ἀγάπης. Δὲν εἶχε κανένα φόβο νὰ ξαναδοκιμάσῃ τὰ βάσανά της. Οἱ πληγὲς ποῦ τοῦ ἀφίσανε ὄλοι οἱ μεγάλοι χαμοὶ εἶχανε κλείσει κ' ἔγιναν σκληρὲς σὰν τὰ ἐρημωμένα γούλια του. Τώρα μασσοῦσε μ' αὐτὰ σὰν νὰ ἦτανε δόντια. Καὶ ἡ ψυχὴ του εἶχε γίνει σὰν τὰ γεροντικὰ σαγόνια του. Μασσοῦσε τὴ σκληρότερη ἐνθύμησί του, χωρὶς πόνο. Νὰ ἢ καλλίτερη στιγμή νὰ ζήσῃ κανένας. Τὸ παιδί κι' ὁ γέρος ἔχουνε τὸ μεγαλιέτερο δίκαιο νὰ γαποῦνε τὴ ζωὴ. Αὐτὸς ὅμως ἦτανε παράξενος ἀνθρωπος καὶ παρακαλοῦσε καθεμέρα τὸν Θεό, νὰ τὸν πάρη μαζί του. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε πῶς κι' ὁ Θεὸς δὲν εἶχε νὰ πάρη πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὸ σκεθρωμένο αὐτὸ κουφάρι. Τὸν εἶχε πάρει σιγὰ—σιγὰ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ. Ἀπάνω του, σ' ἕνα κουρέλι τυλιγμένο μὲ κουρέλια, δὲν ἐζοῦσαν παρὰ δυὸ μεγάλα, ζωηρὰ μάτια, ποῦ γυάλιζαν μὲ ὄλα τὰ πομεινάρια τῆς ζωῆς, κάτω ἀπ' τὰ μεγάλα κάτασπρα φρύδια του, σὰν κάρβουνα χωμένα στη στάχτη, καὶ τέσσερα χρυσᾶ κουμπιά ποῦ εἶχανε μείνει ἀπάνω σιὸ στρατιωτικὸ του ρούχο. Γι' αὐτὸ ἴσως ὁ Θεὸς δὲν τὸν ἄκουε ἢ δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀκούσῃ.

— Ὁ Θεός δὲν θέλει νὰ μ' ἀκούσῃ, παιδί μου. Οἱ ἀμαρτίες μου δὲν σωθήκανε ἀκόμα.

Καθόμαστε στὸ πεζούλι, κάτω ἀπ' τὸ ἔλατο, ὁ γέρος μὲ τὴν γέρικη πίπα κ' ἐγὼ μὲ τὸ τσιγάρο μου. Ὁ καπνὸς ἀνέβαινε σιγά—σιγά καὶ σκορπιζότανε στὸν ἀέρα. Μοῦ φαινότανε πῶς πήγαινε ψηλότερα ἀπ' τῆς προσευχῆς μας. Ποτὲ ὁ Θεός δὲν μοῦ φάνηκε τόσο μακρὰ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους, ὅσο ἐκεῖνο τὸν καιρὸ, μέσα στὸ δάσος.

Ἐγὼ τοῦλάχιστον εἶχα πῶς δίκαιο νὰ ζητῶ τὸν θάνατο. Εἶχα φύγῃ μακρὰ ἀπ' τὸν κόσμον, γιὰ νὰ ξεχάσω μιὰν ἀγάπη. Οἱ φίλοι μου, ποῦ μὲ εἶδαν μιὰ μέρξ σὰν τρελλό, μοῦ εἶχαν πῆ:

— Φύγε νὰ πᾶς νὰ ταξιδέψῃς. Πήγαινε μακρὰ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους. Ἀνέβα ἀπάνω σ' ἓνα βουνό, σ' ἓνα δάσος. Ἡ ἡσυχία, ὁ καθαρὸς ἀέρας, τὰ βουνά, τὰ δένδρα θὰ σοῦ γιατρέψουν τὴν ψυχὴ σου.

Κ' ἐγὼ ἐπῆρα τὴ συνταγὴ τῶν φίλων μου σὰ φυλακτᾶρι καὶ ἀνέβηκα στὸ βουνό γιὰ νὰ γιατρέψω τὴν ψυχὴ μου.

Ὅταν πρωτοέφθασα ἀπάνω στὸ καλύβι, ἀπάντησα τὸν γέρο μὲ τὰ παλῆα στρατιωτικὰ ρούχα. Ἦτανε βαλμένος ἐκεῖ νὰ φυλάῃ τὸ δάσος. Τὰ τέσσερα χρυσὰ κουμπιά ποῦ γυάλιζαν στὸ στήθος του ἦτανε ὅλη του ἡ δύναμι. Τέσσερα χρυσὰ κουμπιά καὶ δυὸ γυαλιστερά μάτια, λησμονημένα γιὰ καιρὸ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους κ' ἀπ' τὸ Θεό.

Μὲ δέχθηκε μὲ καλοσύνη.

— Εἶσαι ἄρρωστος, παιδί μου; μοῦ εἶπε.

— Ἄρρωστος, πατέρ μου. Μὲ στείλανε ἐδῶ ἀπάνω γιὰ νὰ γιάνω.

— Θὰ ἦνε βλαμμένα τὰ πλεμόνια σου...

— Ἔτσι φαίνεται.

— Ἐ! νὰ κάτσης ἐδῶ, μοῦ εἶπε μὲ μιὰ χειρονομία καθησυχαστική. Νὰ κάτσης ἐδῶ. Πολλοὺς γιατρέψανε αὐτὰ τὰ ἔλατα. Ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια εἶχ' ἔρθει ἐδῶ μιὰ μονάκριβη κοπέλλα μὲ μισὸ πλεμόνι. Ἐκατσε λίγους μῆνες κ' ἔφυγε μὲ δυὸ πλεμόνια. Ἄν θέλῃ ὁ Θεός θὰ γιάνῃς καὶ τοῦ λόγου σου.

Ὁ γέρος πίστευε πάντα στὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ τὸν πάρῃ μαζί του. Τὸν παρακαλοῦσα κ' ἐγὼ κρυφὰ μὰ ὁ Θεός δὲν ἄκουγε οὔτ' ἐκεῖνον οὔτ' ἐμένα.

Τὸν παρακαλοῦσα καθεμέρα περισσότερο, κάτω ἀπ' τὰ δένδρα, στῆς κορυφῆς τῶν λόφων ποῦ ἀντίκριζα καθάριον καὶ φωτισμένο τὸν οὐρανὸ, μέσα στῆς ρεματιές, κάτω ἀπὸ τὸ τρεμούλιασμα τῶν ἄστρον, ποῦ ἀνακατεύονταν μὲ τὰ κλαδιά τῶν ἐλάτων, μέσα στὸ σκοτάδι ποῦ ἔβανε σφιχτὰ οὐρανὸ καὶ γῆ. Κ' ἡ ἀρρώστεια μου ὅλο χειροτέρευε κ' ὅλο ζητοῦσα περισσότερο τὸ θάνατο. Ἦτανε τὸ μόνο γιατρικό, ποῦ δὲν εἶχα δοκιμάσει ἀκόμα. Ὁ καθαρὸς ἀέρας, τὰ δένδρα, τὰ βουνά, οἱ ρεματιές εἶχανε χειροτερέψει τὴν πληγὴ μου. Ἡ ἀπέραντη μοναξιά κ' ὁ καθαρὸς ἀέρας ἔτρεφαν τὸν πόνο μου καὶ τὸν ἔκαναν θηρίο. Ἐννοιωθῆκα πῶς ἓνας μαῦρος γίγαντας κατοικοῦσε μέσα μου.

Κάποιος φίλος μου, ἓνας στενός μου φίλος μοῦ ἔγραψε ἀπὸ τὴ χώρα.

«Ἡ φύσις εἶνε ὁ μεγαλύτερος γιατρός. Κύτταξε νὰ γνωρισθῆς μὲ τὴ φύσι. Μάθε τὴ γλῶσσα τῆ μυστικῆ τῶν δένδρων, καὶ τῶν νερῶν, μάθε τὴ γλῶσσα ποῦ μιλοῦν τὰ πουλιὰ μέσα στὰ δένδρα καὶ τᾶστρα ἀπάνω στὸ στερέωμα. Κι' αὐτὰ θὰ σὲ παρηγορήσουν, θὰ γιατρέψουν τὸν πόνο σου».

Ὁ φίλος μου ἦτανε ποιητής, μελετοῦσε μέρα—νύχτα τὴ φύσι καὶ τὸν ἄνθρωπο, ποῦ ἦταν ὁ μόνος τρόπος νὰ μὴ γνωρίζῃ οὔτε τὸ ἓνα, οὔτε τὸ ἄλλο.

Ἄρχισα τότε κ' ἐγὼ νὰ γυρίζω μερόνυχτα στὰ βουνὰ καὶ στὰ λαγκάδια. Ζητοῦσα νὰ μάθω τὴ γλῶσσα τῶν δένδρων καὶ τῶν νερῶν, τέντωνα ταυτιά μου στὴ σιωπὴ νὰκούσω τὰ μυστικὰ λόγια τῶν ἄστρον, καθόμουνα ὄρες κ' ἄκουγα τὸ τραγοῦδι τῶν ἀηδονιῶν μέσα στῆς ρεματιές. Ἀλλοίμονό μου. Τὰ δένδρα μιλοῦσαν μεταξύ τους, ἔλεγαν χίλια λόγια παράξενα ποῦ δὲν τὰ καταλάβαινα, ἀνακάτωναν τὰ κλαδιά τους καὶ τὰ φύλλα τους, καὶ οὔτε ἓνα φυλλαράκι γύριζε νὰ μὲ προσέξῃ ἐμένα καὶ τὸν πόνο μου. Τὰ νερὰ ἔτρεχαν στὸ δρόμο τους ἀδιάφορα, μιλοῦσαν, γελοῦσαν, χωράτευαν μὲ τὸ χορτάρι καὶ τὰ πετραδάκια μὲ μιὰ εὐθυμία παράξενη. Χωρὶς νὰ νοιώθουν τὴν ὑπαρξί μου, ἀδιάφορα, κρύα. Ἐκατὸ χρόνια, ἓκατὸ αἰῶνες ἂν ἔμενα κοντὰ τους δὲν θὰ μοῦ λέγανε ἓνα γλυκὸ λόγο. Τὰ πουλιὰ μιλοῦσαν τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο, φλυαροῦσαν, ζευγάρωναν μέσα στὰ κλαδιά. Τὸ τραγοῦδι τους, τὰ λόγια τους, τὰ κινήματά τους μοῦ ἦσαν ὅλα ξένα, ἀκατανόητα καὶ ἡ ἀδιαφορία τους, ἡ χαρὰ τους μὲ φαρμάκευε σὰ δηλητήριο ποῦ ἔσταζε σταλαγματιὰ—σταλαγματιὰ ἀπὸ τὰ φύλλα τῶν δένδρων ἴσα—ἴσα μὲς' στὴν ψυχὴ μου. Καὶ τᾶστρα ψηλά, παιγνιδιάρικα, ἄλλα συντροφειμένα στὸν μεγάλο τους δρόμο κ' ἄλλα μοναχικὰ καὶ περήφανα ἄλλαζαν λόγια μυστικὰ ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μου, καὶ ἦσαν τόσο δροσερὰ καὶ τόσο εὐθυμα μέσα στὸ γαλάζιο φῶς, ποῦ ἡ λύπη μου δὲν τολμοῦσε νὰ τάντικρύσῃ... Ἐνα πράγμα μόνο καταλάβαινα πῶς ὅλα τριγύρω μου ἀγαποῦσαν καὶ πῶς μιὰ εὐτυχία ἀπέραντη καὶ σκληρὴ μὲ περικύκλωνε μὲ περιφρόνησι. Ποιὸ μονάχος κ' ἀπὸ τὸ καψαλισμένο κουφάρι τοῦ ἐλάτου ποῦ ἔστεκε στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου, νεκρὸ ἀνάμεσα στοὺς ζωντανούς του συντρόφους. Ἐνα φυλλαράκι δένδρου πεσμένο στὸ χῶμα ἂν μοῦ ψιθύριζε ἓνα γλυκὸ λόγο, τὰ μάτια μου θὰ ἐγίνοντο ποτάμια κ' ὁ πόνος μου θὰ πλημμύριζε σὰν ποτάμι τὸ δάσος. Μὰ οὔτε ἐκεῖνο δὲν μοῦ τὸ εἶπε. Ἡ ξένη εὐτυχία ποῦ μὲ τριγύριζε ἀκουμποῦσε δυὸ σιδερένια δάκτυλα στὰ μάτια μου. Μὲ πρόσταζε ἄγρια.

— Μὴν κλαῖς!

Ὁ γέρος μὲ περιμένε στὸ πεζούλι. Στὴν ἴδια θέσι, στὸ μαρμαρίνο πεζούλι, στὴ γωνιά τοῦ τοίχου. Ἄγρια χόρτα, παραστρατισμένοι

σπόροι, πλανημένη ζωή, πετάγονταν γύρω μου από τους άρμους του μαρμάρου, σαν να ζητούσαν να όρμήσουν στο φως απ' τα δεσμά ενός τάφου. Και το χορταριασμένο μάρμαρο, με το γέρικο κουφάρι άποπάνω έμοιαζε σαν μνήμα παράξενο. Ο νεκρός ήταν άποπάνω και το μάρμαρο άποκάτω. Και ποτέ δέν είδα άνθρωπο να κυττάζει με τόσο διψασμένα μάτια τόν ούρανό, σαν να ζητούσε κάτι τι μέσα στα βάθη του.

— Μ' εξέχασε ο Θεός παιδί μου! Ξαναείπε μ' έναν άναστεναγμό.

— Μας εξέχασε όλους! του είπα.

Ο γέρος εξακολούθησε να κυττάζει τόν ούρανό, με άνοιχτά, διψασμένα μάτια. Φαινότανε σαν νακάνε τή προσευχή του, μιá θλιβερή προσευχή, άτέλειωτη, αιωνία. Το καθετί άπάνω του, τ'άσπρα του μαλλιά, τó σκεβρωμένο κορμί του, τ'ά έλεεινά κουρέλια που τόν σκέπαζαν και τ'ά τέσσερα θαμπά κουμπιά τ'ά σκορπισμένα άπάνω στα μπαλώματά του, όλα έφαινοντο σαν να προσεύχονται μαζί του. Μιá προσευχή μάταια και άστεία, που χανότανε μέσα στην άπάθεια τής βραδυνης γαλήνης. Κανέννας δέν μας άκουγε τριγύρω, ούτε άνθρωπος ούτε Θεός. Τώρα τ'ώνοιθα κ' εγώ με μιá νέα θλίψη μέσα μου. Κανέννας δέν ήτανε νακούση τή μάταια προσευχή μας, στόν ούρανό, στόν άέρα, στην φύσι όλη τριγύρω.

Μέρες και νύχτες τώρα, ένα μήνα άπάνω στο βουνό μιá γαλήνη πλκτειά κι' άτελείωτη βασίλευε. Ένα συννεφάκι δέν επέρασε άπάνω στόν ούρανό, μιá πνοή κάτω στη γή. Μιá σιωπή θανάτου έσφράγιζε όλη τήν Κτίσι. Κι' ο ούρανος φαινότανε μακρυσά, άφθαστος χωρίς τέλος, σαν ένας θόλος άδειος απ' άκρη ως άκρη. Άποκάτω του οι δύο μας. Κ' ή συντροφική μας προσευχή ανέβαινε απ' τ'ά χείλη μας και ύψωνότανε στόν αιθέρα. Πουθενά δέν εβρισκε να σταθί και ξαναγύριζε πάλι σαν πουλι κουρασμένο άπό ένα μακρυνό δρόμο, να κρυφθί θλιβερά μέσα στο κλουβί του. Γι' όλα τ'ά άλλα πλάσματα τριγύρω ήτανε κάποιος Θεός, πολλοί Θεοί κρυμμένοι μέσα στη φύσι. Τ'ά μικρά μαμούδια που περπατούσαν συρτά άπάνω στα φύλλα και τή χλόη είχαν τούς μικρούς του Θεούς, που τ'ά άκουγαν και τ'ά έλεούσαν και φαινονταν τόσο ευχαριστημένα και τόσο ήσυχα στη ζωή. Τ'ά πουλιά μέσα στα κλαδιά, τ'ά φείδια που γλυστρούσαν μέσα στο ξερό χορτάρι, όλα τ'ά φτερωτά έντομα που χόρευαν με βουητά και σφυρίγματα στόν άέρα, ήτανε τόσο ευτυχισμένα, που χωρίς άλλο ένας μικρός Θεός παρ'άστεκε τή ζωή τους. Τ'ά γριολούλουδα σκορπισμένα μέσα στηνε ρεμματιές, έστελναν άδιάκοπα τής ευωδιές τους σε κάποιον προστάτη Θεό, που ήτανε έτοιμος ναρπάξει με στοργή και να τ'ά φέρη σ' ένα παράδεισο, όταν ο θάνατος θά τ'ά σκόρπιζε στόν άέρα. Και τ'ά μεγάλα δένδρα χαμήλωναν πότε - πότε με μιá θεία συγκίνησι τ'ά κλαδιά τους προς τó χ'ωμα σ'ά χέρια άπλωμένα σε δέσι προς τή Γή, προς ένα άόρατο Θεό, που άναπαύοτανε άκουμ-

πισμένος στη ρίζα τους. Θεοί μικροί και μεγάλοι παρ'έστεκαν κάθε ζωή τριγύρω μας. Μονάχα εμείς οι δύο είμαστε λησμονημένοι μέσα σ' όλη τή ζωή του δάσους, λησμονημένοι και έρημοι.

Ο γέρος εκύτταζε άδιάκοπα, με παράξενα διψασμένα μάτια τó στερέωμα κ' εγώ είχα κουρασθεί να κυττάζω τόν ούρανό, τ'ά βουνά και τ'ά δένδρα. Έκλεισα τ'ά μάτια μου και ζούσα μες στο σκοτάδι. Για πολλόν καιρό ήτανε ή μόνη ζωή που έκανα.

Όλη τή νύχτα δέν είχα κοιμηθεί. Μιá νύχτα βαρεία, πληχτική γεμάτη επιάλτες. Ο γέρος ροχάλιζε ζαπλωμένος στηγωνία του, ένα ροχαλητό ξεψυχισμένο, σ'ά ψυχομάχημα. Ένα ποντίκι ροκάνιζε άκατάπαυστα κάτι τι με τ'ά δόντια του, έπειτα τó είδα άφοβα και έλεύθερο να κ'άνη δύο - τρεις βιαστικούς γύρους στο δωμάτιο. Άπό τó άνοιχτό παράθυρο έφθαναν άνάρηα - άνάρηα ήχοι μονότονοι άπό νυχτερινά πουλιά. Εανάλεγαν μ' έπιμονή τήν ίδια λέξι, μιá λέξι άκατάληπτη, σαν να ήθελαν να τήν καρφώσουν μέσα στο νού μου. Δέν μπορούσα να καταλάβω τίποτε. Έμεινα ώρες πολλές με τ'ά μάτια καρφωμένα στο παράθυρο. Άκολουθούσα ένα άστρο που ανέβαινε ήσυχα ήσυχα μέσα άπό τή μαυρίλα του δάσους και ψήλωνε υπερέφανο και άδιάφορο στόν ούρανό. Έπειτα τ'άχασα. Μου ήλθε δύσπνοια, δέν μπορούσα νακάνω, άνασηκώθηκα στο στρώμα μου κ' έβαλα τó πρόσωπό μου στηνε παλάμες. Ζητώντας να κλάψω. Τότε τó ροχαλητό του γέρου μου φάνηκε πώς μου έλεγε προστακτικά.

— Μην κλαίς, μην κλαίς.

Γιατί μ' έμπόδιζε να κλάψω; Γιατί ροχάλιζε όλοένα, άδιάκοπα; Γιατί δέν τόν έπερνε ο Θεός να ήσυχάση; Αυτός εξακολουθούσε όλοένα, άγριώτερα, πεισματικά.

— Μην κλαίς, μην κλαίς.

Πετάχθηκα άπάνω άγριος. Τ'ά μάτια μου μ' έκαψαν σ'ά φωτιά. Δέν ήξερα τί κάνω. Άρπαξα μιá ξιφολόγη που ήτανε κρεμασμένη στόν τοίχο και τράβηξα τó λεπίδι άπό τó φικάρι. Τ'ά δόντια μου ένοιωθα πώς έτριζαν. Ωρμησα να τή μπήξω στα γυμνά στήθια του γέρου. Έπειτα θά τρυπούσα τήν καρδιά μου. Θ'άπερτα κάτω, θά κοιμώμουνα γιατρεμένος για πάντα, ο γέρος δέν θά ροχάλιζε πιά, τó ποντίκι δέν θά ροκάνιζε τó σανίδι, τ'ά πουλιά του δάσους θά βουβαίνονταν, τó άστρο θά γκρεμιζότανε μέσα στο σκοτάδι, δέν θά ξημέρωνε άλλη μέρα, τ'ά μάτια του γέρου δέν θά κύτταζαν τόν ούρανό, ή ραγισμένη φωνή του δέν θά παρακαλούσε πιά τόν Θεό... Θά του είχε δώσει τήν ευτυχία του.

Έσφιξα τó μαχαίρι στο χέρι μου, τó κατέβασα με όρμή... Τó μαχαίρι εστάθηκε, στάθηκε στόν άέρα, άπάνω άπό τ'ά ξεγυμνωμένα στήθια. Τέντωσα τ' αυτιά μου. Ποιός ήτανε; Κανέννας. Μιá βοή, σ'ά χίλια πατήματα ανθρώπων άπάνω σε ξερά χόρτα, ήρθε στ' αυτιά μου. Δέν έτρόμαξα. Ήτανε μιá βοή εύθυμη, μιá βοή άπό μεθύσι

τρελλό, σ'άν ἀλαλαγμός χαρᾶς. Ἡ ξιφολόγη ἔπεσε ἀπ' τὸ χέρι μου. Κύτταξα ὄξω ἀπ' τὸ παράθυρο. Τὰ δένδρα εἶχαν τρελλαθεῖ, κουνούσαν τὰ κλαδιά τους μὲ μανία, τ'ἀνακάτωναν τρελλά, τὰ χαμήλωναν κάτω στὸ χῶμα, τὰ τίνιζαν ψηλά στὸν ἀέρα, σὰ γυναίκες ξεμαλλιασμέναις σὲ νύχτα ὀργίων. Μιὰ δροσιὰ ξαφνικὴ, σ'άν ἓνα μεγάλο δροσερὸ φίλημα χύθηκε μέσα στὸ δωμάτιο. Πετάχθηκα ἔξω. σὰ μιὰ φωνή, χίλιες φωνές νὰ μὲ καλοῦσαν σ' ἓνα πανηγύρι. Ἐημέρωνε καὶ ἦτανε σκοτάδι ἀκόμη; Ἐνα πῶς γλυκό, ἤσυχο, σὰ νὰ περνοῦσε ἀπὸ θολὸ γυαλί, γέμιζε τὴν ἀτμοσφαιρά. . . Στάθηκα καὶ κύτταξα.

Μιὰ βοή σβυσμένη ἔφθασε ἀπὸ τ'ἀντικρινὰ βουνά, βυθισμένα σ' ἓνα σκοτάδι μαῦρο, σὰ μακρυνὸ σάλπισμα. Μέσα στὸ μαῦρο βάθος μεγάλες χρυσές γραμμές, περνούσαν βιαστικὲς ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη στὴν ἄλλη, σταυρόνοντας τὸ διάστημα μὲ ἀντίθετους δρόμους, σὰ μηνύματα παράξενα. Ἡ βοή πλησίαζε ὀλοένα δυνατότερη, σ'άν ποδοβολητὸ ἀλόγων, σ'άν κυλίσματα τροχῶν, σὰ φωνές σαλπίγγων. Ἐστάθηκα ἐκστατικός. Τὰ δένδρα ἔπαυσαν νὰ σαλεύουν, ὑψώθηκαν ὄρθια, σοβαρά, σιωπηλά. Σὰ μύνημα τρομαχτικὸ κατέβηκε ἀπ' τὸν οὐρανὸ.

— Ἔρχεται!

Μία γαλήνη παράξενη χύθηκε τότε μέσα μου. Ἐννοιωθὰ τώρα ἓνα βᾶρος νὰ σηκώνεται ἀπὸ τὸ στῆθος μου. Κᾶτι περιμένα. Δὲν ἤμουν πιά μόνος. Ὁ οὐρανὸς χαμήλωνε, πλησίαζε κοντὰ μου, μποροῦσα νὰ τὸν φθάσω μὲ τὰ χέρια μου, μὲ τὴ φωνή μου. Ὅλη ἡ φύσις τριγύρω ἦτανε φοβισμένη. Τὰ μικρὰ μαμούδια, τὰ πουλιά, τὰ τρελλὰ ἔντομα ποῦ βούιζαν στὸν ἀέρα, ὅλα τὰ τρελλὰ καὶ ἀδιάφορα πλάσματα ποῦ μὲ περιγελοῦσαν εἶχαν κρυφθεῖ τρομαγμένα, εἶχαν ἀφανισθεῖ μαζὶ μὲ τοὺς μικροὺς τοὺς θεοὺς. Ἐσήκωσα περήφανος τὸ κεφάλι μου, γεμάτος ἀπὸ μιὰ τρελλὴ χαρὰ, μαζὶ μὲ τὰ ψηλά δένδρα.

— Ἔρχεται, ἔρχεται.

Χίλια ἄλογα μαῦρα σ'άν τὴν πίσσα, μὲ καλπασμοὺς ἀνήσυχους ὤρμησαν στὸν οὐρανὸ ἐπάνω, τὸν ἐσκέπασαν, πρῶτα ἀνάρρη, ὕστερα μαζεμένα, ἀνκρίθημα σ'άν ἓνα σῶμα μαῦροι λεγεῶνες, ποῦ σάλευαν καὶ προχωροῦσαν περήφανα. Ἀπάνω ἀπ' τὴ μαύρη μάζα ξεχώριζαν ἀνεμιζοντας στὸν ἀέρα οἱ χαίτες τῶν ἀλόγων καὶ τὰ φτερά τῶν καβαλάρηδων. Δόρατα μυριάδες ἔσχιζαν τὸν ἀέρα. Χρυσὰ μαστίγια αὐλάκωναν τὴ μαυρίλα. Μὲ φωτεινὲς γραμμές. Γραμμὲς ἀνήσυχες. Τριζοβολοῦσαν οἱ καμτσικιές. Τριζοβολοῦσαν ἀπάνω ἀπὸ τὴς ἄγριες χαίτες. Ἦγοι ἀπὸ χαλκόςτομες φαμφάρες γέμιζαν μὲ τρόμο τὴν ἀτμοσφαιρά. Ἡ πομπὴ περνοῦσε. Κάθε ἦχος, κάθε κίνημα εἶχε σβύσει στὴ γῆ. Μιὰ νεκρικὴ σιγὴ ἦταν ἀπλωμένη κάτω ἀπὸ τὴν τρομακτικὴ συναυλία. Ὑστερα ἔπαυσε ἡ μεγάλη φαμφάρα. Ἡ σιωπὴ ἔγινε μιὰ, μεγάλη, ἔδωσε οὐρανὸ καὶ γῆ. Ἐνα ἄρμα θεόρατο συρμένο ἀπὸ τεράστια πολυκέφαλα ζῶα ἐκυλίσθη ἀργά, ἀκολουθῶντας τὴ μεγάλη πομπή. Βουβές, ἀνάρρηες ἀναλαμπές, τὸ ἀγκάλιαζαν, σ'άν γρήγοροι

ἀνασασμοὶ φωτός. Πίσω ἀκολουθῶντας ἐχίθησαν μὲ συγκρατημένη ὀρμὴ οἱ ἀτελείωτοι λεγεῶνες. Χαίτες, δόρατα, μαστίγια. Ἄνεμίματα μεγάλων φτερῶν στὸν ἀέρα. Οἱ χαλκόςτομες φαμφάρες ἀντήχησαν παλι, σέροντας πίσω τους τὰ φτερωτὰ κοπάδια τῶν ἤχων. Ὁ ἄρας ἔτρεμε ἀκίνητος. Ὡσανά! Ἐνας ὄμιος ὑψώθηκε ἀπὸ τὴν τρεμάμενη κτίσι. Ὡσανά!...

Ἐπέρασε.

Τὰ μάτια μου εἶχανε θαμπώσει. Δὲν ἔβλεπα τίποτε. Ἐννοιωθὰ μόνο μιὰ γαλήνη ποῦ στάλαζε μέσα στὴ ψυχὴ μου ἀπὸ τὰ ὕψη. Τὸ μεγάλο ἔραμα ἦτανε κλεισμένο μέσα μου. Ἡ οὐρανία πομπὴ περνοῦσε, περνοῦσε ἀδιάκοπα μέσα στὰ μάτια μου. Ὁ νοῦς μου σταμάτησε μιὰ στιγμή. Παράξενο. Μέσα στὸ ἀφ'ἑνταστο πέρασμα ἓνα κεφάλι κατάλευκο, μὲ ἀνεμισμένα μαλλιά, εἶχε φανερωθεῖ μπροστά μου. Ἦτανε ὁ φτωχὸς μου, ὁ ἐκατόχρονος σύντροφος. Τὰ δύο σβυσμένα μάτια ποῦ κύτταζαν τὸν οὐρανὸ. Πῶς ἦτανε δυνατό. Θυμήθηκα τότε πῶς κατέβηκα τὸ λεπίδι ἀπάνω στὰ γυμνωμένα στήθη του. Δὲν τὸν ἐσκότωσα ὅμως. Αὐτὸ τὸ θυμοῦμαι καλά. Δὲν ἐπρόφτασα νὰ τὸν σκοτώσω. Τὸν ἄφησα ἀπάνω στὸ στρώμα του, κοιμισμένο βαθειά. Ὡρμησα στὸ κλύβι. Ἦθελα νὰ ἰδῶ τὸ γέρο σύντροφο, νὰ βεβαιωθῶ πῶς ἦτανε ἐκεῖ ..

Σ'άν νὰ εἶχε ἀναλυθεῖ, ὅλη ἡ πλάσι, σ' ἓνα ἀτέλειωτο κλάμα ἄρχισε νὰ βιέγη, νὰ βρέγη ἀδιάκοπα. Μεγάλες σταλαγματιές ἔπεφταν ἀπ' τὸν οὐρανὸ. Τὰ φύλλα τῶν δένδρων ἔσταζαν. Μικρὰ ποταμια κυλοῦσαν ἀπάνω στὸ χορτάρι. Ἡ ξερὴ γῆ ριουφοῦσε τὸ νερὸ μὲ χίλια στήματα. Ἐνα κλάμα ἤσυχο, γλυκό, σὰ παρηγοριά. Τὰ ματια μου ἄρχισαν κι' αὐτὰ νὰ τρέχουν ποτάμι. Ἐκλαιγα ἀπὸ εὐτυχία μαζὶ μὲ ὅλη τὴ πλάσι. Ἐνα ἀόρατο χέρι μου φαινότανε τώρα πῶς μου χαιδεύε τὰ μαλλιά. Καὶ ἔκλαιγα.

Ἐνα σῆμα λευκὸ, μὲ ὠραία ὀρμὴ πέρασε ἔξωφρα κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα. Ἦτανε μιὰ κοπέλλα φορτωμένη μὲ κλαδιά ἀπὸ ἔλατα. Τὸ σῶμα της λίγυζε χαριτωμένα κάτω ἀπ' τὸ χλωρὸ βᾶρος. Τὰ φορέματά της μουσκεμένα, ἔδειχναν ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ κορμιοῦ της, ἡ δροσερὴ ἐπιδερμίδα ἐρρόδιζε κάτω ἀπὸ τὸ φιλὸ πανί.

— Πόῦ πᾶς, καλὴ μου, κοπέλλα.

— Πάω στὸ σπίτι μου.

Ἐνα γέλιο ἀσημένιο πλημμύρησε στὸν ἀέρα.

— Τὸ σπίτι σου εἶνε μακρὰ τῆς εἶπα μὲ τὸ γλυκύτερο τρόπο ποῦ μπορεῖσαι. Τὸ καλύβι μας εἶνε κοντὰ. Ἐλα νὰ στεγνώσης. Ὁ παππούς εἶν' ἐκεῖ καὶ μᾶς περιμένει.

Ἡ κοπέλλα κοντοστάθηκε. Ἐπειτα μὲ σιγαλά, ἑλαφρὰ βήματα ἤλθε κοντὰ μου. Ψηλὴ κ' εὐλύγιστη μ' ἓνα κίνημα εὐγενικὸ καὶ ρυθμικὸ, κατάλευκη, μὲ τὰ ἀνοιχτὰ ζανθά της μαλλιά, ἔμοιαζε σὰ λευκὸς κρῖνος, ποῦ χρυσοκιτρίνιζε στὴ κορφή του. Ἐνας κρῖνος λουσμ-

νος στὴ βροχή. Σταλαγματιές δροσιᾶς ἔσταξαν ἀπὸ τὸ γλυκὸ της πρόσωπο.

— Ἐσύ 'σαι, ποῦ ἦρθες νὰ ἰδῆς τὴν ὑγειά σου στὸ βουνό; μοῦ εἶπε, μ' ἓνα λυπητερό ὄφρυς.

Ἐσήκωσε τὰ μάτια της ἀπάνω μου. Ποτέ μου δὲν εἶχα ἰδεῖ ποῖο φωτεινὰ μάτια. Μοῦ φάνηκε πῶς ἓνα φῶς δροσερὸ ἐχύθηκε τριγύρω, ποῦ ἔφθανε ὡς τὰ βαθὴ τῆς ψυχῆς μου.

Ἡ θλιθερὴ μου φήμη φαίνεται εἶχε φθάσει σὲ ὄλα τὰ γειτονικὰ χωριά.

— Ἐγὼ εἶμαι, καλὴ μου κοπέλλα.

Μ' ἐκύτταξε παράξενα καὶ ἤλθε κοντά μου. Ἐνας ἄρρωστος γενναίει τὴν ἐμπιστοσύνη.

— Καὶ τί ἔχεις; εἶπε πάλι μὲ μιὰ παιδιάτικη περιέργεια.

— Ἀγάπησα ἓνα ὠμορφο κορίτσι, κι' αὐτὸ δὲ μὲ θέλει. Ἀπὸ τότε μὲ πονεῖ ἡ καρδιά μου, βαθεῖα ἐδῶ μέσα καὶ περιμένω τὸ θάνατο.

Ἐσκασε κάτι γέλοια παράξενα, τρελλά, ἀτελείωτα.

— Αὐτὴ τὴν ἄρρώστεια δὲν τὴν γιαιτρεύει τὸ βουνό μας, εἶπε.

Καὶ σὲ λίγο μὲ μιὰ ὠραία σοβαρότητα.

— Αὐτὴ τὴν ἄρρώστεια τὴν γιαιτρεύει ὁ Θεός. Νὰ ταχθῆς στὸ Θεό.

Εἶχαν τόση γλυκὴ καὶ τόση ἀθωότητα τὰ λόγια της.

— Αὐτὸ ἔκανα κι' ἐγὼ ὠραία μου κοπέλλα. Παρακάλεσα τὸ Θεὸ κι' ὁ Θεὸς μοῦστειλε ἑσένα.

Τὰ μάτια μου φαίνεται εἶχαν κάτι ποῦ τὴν φόβισαν. Ἐκανε δύο βήματα πίσω σὰν τρομασμένο ζαρκάδι.

Τὴν ἄρπαξα στὴν ἀγκαλιά μου. Ἐβαλε μιὰ φωνὴ πνιγμένη. Ἐπειτα τίποτε. Ἐνοιωσα τὸ κεφάλι της ποῦ ἀκουμποῦσε στὸν ὦμο μου. Αἰσθάνθηκα τὴν πυράδα τοῦ προσώπου της ἀπάνω στὸ μάγουλο μου. Τῆς φίλησα τὰ κλειστά της μάτια, μὲ μιὰ δῖψα τρελλή. Θαρροῦσα πῶς ἔπινα φῶς. Εἶδα τότε τὰ μικρά, τρεμουλιαστά της χεῖλάκια νὰ φιλοῦν τὸν ἀέρα. Νὰ φιλοῦν τρελλὰ τὸν ἀέρα. Πόσα φιλιὰ χαμένα! Κόλλησα τὰ χεῖλια μου νὰ τῆς τὰ πάρω. Ἦτανε σὰν ὄνειρο.

Εἶχα γίνει καλὰ, τὸ στῆθος μου πλημμυροῦσε ἀπὸ εὐτυχία, δὲν θυμόμουνα πιά τίποτε, δὲν συλλογιζόμουνα τίποτε.

Ἡ βροχὴ εἶχε παύσει. Ἐνας ἥλιος δροσερός, λουσμένος στὴν δροσιὰ τοῦ οὐρανοῦ, περνοῦσε ἀπ' τὰ κλαδιὰ τῶν ἐλάτων, ἔπαιζε μὲ τῆς σταλαγματιᾶς τοῦ νεροῦ, χρύσωνε τὰ μικρὰ ποταμάκια, ἔπαιζε μὲ τὰ φύλλα, σὰν νὰ ζητοῦσε κάτι. Ἐστερα πέρασε ἀνάμεσα ἀπὸ δύο κλαδιὰ κ' ἔπλεξε ἓνα στεφάνι χρυσοῦ ἀπάνω ἀπὸ τὸ ξανθὸ κεφάλι ποῦ ἀκουμποῦσε στὸν ὦμο μου. Ὅλο τὸ δροσερὸ αὐτὸ φῶς περνοῦσε τὸ στῆθος μου, ἔμπαινε στὴν ψυχὴ μου, μιὰ ἡμέρα ξανθὴ ξημέρωνε μέσα μου.

— Εὐύπνα, ὠραία μου κοπέλλα, ξημέρωσε, τῆς εἶπα σιγὰ - σιγὰ στὸ μικρὸ της αὐτάκι, ρόδινο σὰ μικρὸ κοχύλι τῆς ἀκροποταμιᾶς.

— Εἶσαι πολὺ ἄρρωστος;

— Ὅχι, τώρα εἶμαι καλὰ. Ἐντελῶς καλὰ. Δὲν ἔχω τίποτε. Ὁ Θεὸς ἔκανε ἓνα θαῦμα. Εἶμαι καλὰ. Δὲν ἔχω τίποτε, τίποτε.

— Ἦτον ὠμορφη ἡ κοπέλλα π' ἄγαποῦσες;

Εἶπε μὲ μιὰ φωνή, πνιγμένη, σὰν νὰ παραμιλοῦσε.

— Ὁμορφη; Ποιά; Καμμιά δὲν ἦτανε ὠμορφη. Καμμιά δὲν ἀγαποῦσα. Δὲν θυμοῦμαι τίποτε. Δὲν ξέρω τίποτε. Εἶμαι καλὰ, ἐντελῶς καλὰ. Δὲν ἔχω τίποτε.

Δὲν ἤξερα τί ἔλεγα, δὲν θυμόμουνα τίποτε, δὲν συλλογιζόμουνα τίποτε. Νόμιζα πῶς εἶχα γεννηθεῖ αὐτὴ τὴ στιγμὴ.

Τὴν ἔπιασα ἀπ' τὴ μέση κι' προχωρήσαμε κάτω ἀπὸ τὰ πυκνὰ δένδρα. Ἡ πρασινάδες μᾶς ἔρραιναν μὲ διαμάντια.

Ἀνεβήκαμε τὸν ἀνήφορο κατὰ τὸ καλύβι. Τὰ παράθυρα ἦτανε ἀκόμη κλειστά, ἡ πόρτα μισανοιγμένη ὅπως τὴν ἄφησα.

— Πᾶμε νὰ ἰδοῦμε τὸν παπποῦ.

Μοῦ εἶπε.

Ἐμπήκαμε ἀγκαλιασμένοι μέσ' στὸ καλύβι. Ὁ παπποῦς ἦτανε ξαπλωμένος ἀκόμα στὸ στρώμα του. Δὲν ἐρροχάλιζε πιά, εἶχε τὰ μάτια του κλειστά - τὰ μάτια ποῦ κύτταζαν πάντα τὸν οὐρανὸ - ἓνα χαμέγελο εὐτυχίας ἔδενε τὰ γλωμά του χεῖλια.

— Εὐύπνα, παπποῦ. Ἐβγήκε ὁ ἥλιος.

Ὁ παπποῦς δὲν ζύπνησε. Τὰ χεῖλια του μόνο χαμογελοῦσαν σὰν νὰ μᾶς ἔλεγε.

— Ἀφήστε με νὰ κοιμηθῶ. Κοιμοῦμαι τόσο γλυκά. Ἀφήστε με νὰ κοιμηθῶ. Τὸν ἀφήσαμε νὰ κοιμηθῆ γιὰ πάντα.

Τὸ φτωχικὸ καλύβι ἦταν γεμάτο ἀπὸ εὐτυχία.

Αἶνος, Ἰούλιος 1895—Φεβρουάριος 10 86ρίου 1905.

Παῦλος Νιρβάνας.

P. ΦΙΛΥΡΑ

ΤΟ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙ

Στὸν ποιητὴ μου Σ. Σκίπη.

*Μέσα σῶν τάφων τὴ σιωπῇ, ποῦ μύρονται οἱ μανάδες
λυοόκομες καὶ βουβολὲν κουφούλια στοὺς ὑγιοὺς τους
καὶ κλαῖνε ποῦ δὲν τοὺς ἀκοῦν καὶ μάταια ὄλο σκύβουν
κι' ἀκόμα, ἀκόμα πειδ σιμὰ σὰ νὰν τοὺς φταίῃ ἡ κλάκα,
κι' ἀυτιάζονται σὰν τοὺς βοσκούς καὶ σὰν ἀκούσουν κάτι
τρέμουν καὶ λὲν πῶς μίλησαν τὰ νειοθαμένα ἀγόρια.
κᾶποια Σκιὰ σὰν ὄραμα μοῦ γνέφει στὸ ἀπονύχι
καὶ μὲ κατέχει σύγκρο καὶ καταλυεῖ με ὁ τρόμος:*

«Κι' ἂν εἶς' ἐὸν ἀγάπη μου σίμω καὶ φίλησέ με
καὶ πές μου πῶς μοῦ πέρασες στ' ἄχαρο μέσα μνηῆμα
καὶ ποῖς σὲ ξύπνησε, Καλή, τώρα—ὦ χαρὰ ποῦ ἐδῶ εἶμαι.—
Μὰ ἐνῶ λογιᾶζω τρέμοντας τὸν ἀναπάντεχο Ἦσκιον
μὴν εἶνε ἡ ἀγαπητικιά, ποῦ ὑψώθη ἀπὸ τὸ χῶμα
φεύγει καὶ πάει καὶ χάθηκε, σὰν δνεῖρο, σὰν κύμα.
Κ' ἕνας πατέρας παίρνοντας στὴ φοῦχτα λίγο χῶμα
καὶ δίχροντάς το νεῖοσκαφτον στοῦ γυιοῦ τὸν ἔρμον τάφο
μαζὶ καὶ τὴν ψυχούλα του δίχρει, ποῦ τρέμει ἀκόμα.
Καὶ σὸν ἀπάντεχο χαμὸ τοῦ Ἦσκιου ἄλλος Ἦσκιος
προβαίνοντας στὴ Σιωπὴ καθίζει σ' ἕναν τάφο
καὶ θραυωδὸς τὴ λύρα του λυπητερὰ ἀργοκροῦει
κάτου ἀπ' τὸ πένθος, ποῦ βαρὺ χύνουν τὰ κυπαρίσσια
καὶ κάνουν βάρδια σιῶν νεκρῶν τὸν προαιώνιον ὕπνο
καὶ ποῦ τὴν ὥρα ἀργομετροῦν στὴν κάθε ἐντάφιαν πλάκα
ποῦ ἔχει τὸ χρώμα τοῦ φωτός, ἐνῶ τὸ σκότος σκέπει!
Καὶ σὸ γλυκὸ τραγοῦδι του λές κι' οἱ νεκροὶ ξυπνᾶνε
καὶ καρτερᾶς νὰν τοὺς ἰδῆς ἀπάνου νὰ ὑψωθοῦνε
κι' οἱ ἦσκιοι τοὺς ἀτίς αὐτοὶ στερνὰ νὰν τὸν φυλιοῦνε...
κ' ἕνα βουβὸ τρεμόκλιμμα νὰ βγαίνη ἀπὸ τὰ βᾶθη
νὰ σμίγη μὲ τὸν ἦχό του κι' ὕστερα ν' ἀργοσβύνη
σὰ νὰ ἐφιλήθη ὁ Θάνατος μὲ τὴ Ζωὴν ἀνιάμα.

ΑΠΟΝΥΧΤΕΡΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Στὸν Παῦλο Νιρβάνα.

Τὸ φῶς σου πῶς γητεύει με, ὦ Σελήνη,
κ' ἐσένα. ὦ καλαμιὰ, τὸ ἀνάστημά σου,
ἀπόψε ποῦ ἔνθμιζον τὴ γαλήνη

τῶν κοπαδιῶν βαρειώχη τὰ κονδούνια...
Παρασιράτησε ὁ τζιτζικας τοῦ δάσου
καὶ χύνει τὴν ἐλπίδα σὸ τραγοῦδι.

Μεσ' στὴ νύχτια οἰγὴ γίνεται κούνια
τὸ κάθε τοῦ περιβολιοῦ λουλούδι
σὸ μέλισσι, ποῦ χαίρεται στὴ γύρη

Καὶ μεσ' σὸ λουλουδένιο πανηγῦρι
γροικιέται νὰ προβαίνη ὁ καβαλλάρης,
ποῦ διψασμένος στὴν πηγὴ θὰ γύρη.

Σταζοβόλαε, ὦ πηγὴ, τὰ κρονόερά σου
καὶ μὴ στερέψης ὡς νάρθη καὶ γίνε
Ἦκεανὸς καὶ κάθε δίψα σβύνε.

§

Ἦ! πόσο σ' ἀγαπῶ γλωμὴ Σελήνη
καὶ τώρα, ποῦ πλανιέμαι μεσ' ἐτὸ Λάιμο
πῶς θέλω νὰ γενῶ Ἐνδυμίωνάς σου.

Ἦ! δὲ μὲ συμπονᾶς καὶ φεύγεις, φεύγεις
καὶ στὴν δρμὴ σου σκοτεινιάζουν τ' ἄστρα,
ὦ θλίψη, ἀκόμα καὶ τὸ φῶς μοῦ παίρνεις.

Κι'—ἄλλοι μου—πίσω ἀπ' τὸ βουνάκι γέρνεις
καὶ μεσ' στὴ νύχτια τὴν ἀναγλάστρα,
ποῦ τὸ σκοτάδι δλόπυκνο ἐσὺ φέρνεις,

Τὰ Πνεύματα θυμους μέλπουν καὶ τρόμους
στὶς παθιάρες βαρειόλαλες κιθάρες
καὶ κλαίω καὶ κλαίω γυρνῶντας μεσ' στοὺς δρόμους

Καὶ σκύβοντας ἀκούω σὰν τὸν τσοπάνη:
τὸ βοῖσμα τοῦ χειμάρρου μεσ' στὴ νύχτια,
κάποιο βαθὺ ψιθύρισμα, ποῦ λέει ἡ Φύση.

P. Φιλύρας.

ΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΚΡΙΤΙΚΟΥ L. PASSARGE ΠΕΡΙ ΤΟΥ PEER GYNT

Ἦ Henrik Ibsen χαρακτηρίζει τὸν Peer Gynt ὡς ἔπος δραματικόν.

Τὸ δραματικὸν τοῦτο ἔπος δὲν ἐγείρει ἀξιῶσεις δράματος ἐν τῇ
στενῇ τῆς λέξεως σημασίᾳ. Ἀποιάσεται τοῦ ἀποκλειστικοῦ τῆς μορ-
φῆς, ἐνίστε δὲ καὶ τοῦ δυνατοῦ θεατρικῆς παραστάσεως, κέκμηται οὐχ
ἦτιον τὸ πλεονέκτημα εὐρυτέρας διαγνώσεως τῶν χαρακτήρων καὶ βα-
θυτέρας μελέτης τοῦ θέματος ὅπερ διαπραγματεύεται. Τὸ δραματικὸν
τοῦτο ἔπος παρίσταναι τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ θήσει αὐτοῦ ἀπέναντι τῆς
ζωῆς ἐν γένει, οὐχὶ ἀπέναντι ἐνὸς καὶ μόνοι προβλήματος, ἀφορῶντος
ταύτην. Τονίζει μᾶλλον τὸ τυπικὸν ἢ τὸ ὑποκειμενικόν, διαγράφει εὐ-
ρὺν κύκλον σχηματιζόμενον πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ ἀποδίδει
τὴν μεταβολὴν τοῦ χαρακτήρος εἰς τοὺς φυσικὸς ὄρους τῆς ἀνθρω-
πίνης ὑπάρξεως. Δὲν προσπαθεῖ ἐπίσης ἐν τῷ διαλόγῳ νὰ τηρήσῃ τὴν
πραγματικότητα τοῦ δράματος, ζητεῖ τὸν ναντιὸν νὰ ὑπερβῇ ταύτην διὰ
τῆς ἰδεολογίας τῆς φιλοσοφικῆς ἀντιλήψεως τοῦ κόσμου.

Τὸ μόνον ζήτημα ὅπερ ἀφορᾷ τὴν θέσιν τοῦ ἀτόμου ἐν τῇ ζωῇ

ἐν σχέσει πρὸς τὸ Αἰώνιον, πρὸς τὸ Ἀνθρώπινον, ἐτέθη ἐν πρώτοις ὑπὸ ποιητικὴν μορφήν καὶ προσηκόντως ἐμελετήθη ὑπὸ τοῦ Δάντου.

Ἡ κλασικὴ ἀρχαιότης ἠγγόει τὸ πρόβλημα τοῦτο. Δυσχερεσιέρα ἀπεκατέστη ἢ λύσις αὐτοῦ ἀφ' ἧς συγμῆς ἢ Ἀναγέννησις ἐκήρυξε τὴν Ἐλευθερίαν τοῦ Πνεύματος καὶ ἢ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις τὴν Ἐλευθερίαν τῆς Δράσεως. Ἡ ἐλευθερία αὕτη φέρει ἐν ἑαυτῇ ἀνθύπαρκτον καὶ ἰσχυρῶς ἐκδεδηλωμένην ὑφήν, ἧτις ἀναγκάως συγκρούεται πρὸς τὴν κοινωνίαν, ἐρειδομένην ἐπὶ τῆς καθυποτάξεως τῆς ἀτομικῆς βουλήσεως. Οὔτως ὑπάρχουσι ἀναρίθμητοι ἀντιφάσεις, αἵτινες ἀγωνίζονται πρὸς ἰσοπέδωσιν, καθόσον αὗται ὑφίστανται ἐκεῖ ἔνθα τὸ ἄμετρον (das Masslose) καὶ αὗται αὗται αἱ ἀπαιτήσεις τῆς φύσεως ἀντίκεινται πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς κοινωνικῆς ὑποστάσεως.

Ἐν τῷ δράματι τῷ φέρουσι τὸν ἀνωτέρω τίτλον τὸ πρόβλημα τίθεται οὕτως: κατὰ τίνα τρόπον ἐνεργεῖ φαντασία ἀτέρμων, ἧτις ἀδυνατεῖ νὰ ἐξωτερικευθῇ παραγωγικῶς, ὅπως συμβαίνει τοῦτο παρὰ τῷ ποιητῇ καὶ τῷ καλλιτέχνῃ, ἀλλ' ἧτις ἐπηρεάζει τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ καθαρῶς ἀνθρωπίνῃ αἰσθήσει αὐτοῦ καὶ δράσει; Ἄς λάβῃ τις ὑπ' ὄψει ἄνθρωπον διατελοῦντα ὑπὸ τὸ κράτος ὑπερβαλλούσης, ἀχαλινώτου φαντασίας, ἣν ἐκληρονόμησε παρ' ἀνισορροῦ μνητός, φαντασίας, ἐνισχυθείσης διὰ παραδειγμάτων καὶ τυχαίων γεγονότων φαντασίας πηγαζούσης ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ ἐκείνου ἐδάφους, ὅπερ ἐδημοῦργησε τὰς φανταστικὰς τῶν βορείων ἡμιθῶν μορφάς.

Χαρακτῆρ οὕτω διατεθειμένος καὶ δὴ στερούμενος πειθαρχικῆς ἀνατροφῆς καὶ μορφώσεως εὐκόλως δύναται νὰ συγχέῃ Ὑπαρξιν καὶ Παράστασιν. Δὲν βλέπει μόνον διὰ ξένων ὀφθαλμῶν ἀλλὰ καὶ διαστρέφει τάντικείμενα, τίθησι δὲ τὸν ἴδιον αὐτοῦ παραστατικὸν κόσμον εἰς τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων.

Πᾶν ὁ,τι ἤκουσε νομίζει ὅτι συνέβη εἰς αὐτόν, ὄχι μόνον τὸ διερχόμενον νέφος λαμβάνει μορφήν ἀνθρωπίνην, ὄχι μόνον τὸ δένδρον, ὅπερ ἀποκόπτει ἐκ τοῦ ἐδάφους παρουσιάζεται εἰς αὐτόν ὑπὸ μορφήν θωρακοφόρου ἵππότη, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀπλούστεραι σχέσεις ἐν τῇ ζωῇ μεταβάλλονται διὰ τοῦ χρωστήρος τῆς φαντασίας του. Ρακένδυτος ποιμενὴς μεταβάλλεται αἴφνης δι' αὐτόν εἰς πριγκίπισσαν. Ἐπὶ τῷ ἐγχειρήματι νὰ βοηθήσῃ τοὺς γονεῖς ἀπαιθηθείσης κόρης ἐμφανίζεται οὕτως ὡς πρίγκηψ, ὑπολαμβάνει τὸν πατέρα τῆς κόρης ὡς βασιλέα. Πανταχοῦ διαρρέει ζωὴ ἐν ὄνειρῳ καὶ πραγματικότης ἐν αὐτῷ, οὐδ' αὐτὸς ὁ θεατὴς δύναται νὰ διαστείλῃ τὰ ὄρια τῆς μιᾶς τῶν ὁρίων τῆς ἑτέρας. Πᾶν ὁ,τι εὐρίσκειται ἐν ἑαυτῷ εὐρίσκειται συγχρόνως καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, αἱ φανταστικὰ παραστάσεις λαμβάνουσι δι' αὐτόν ὑπαρξιν πραγματικὴν.

Φανταστικὰ ἁμαρτήματα μεταβάλλονται εἰς πραγματικὰ ἐγκλήματα, εἴτινα κωλύουσιν ἀπολύτως τὴν ὁδὸν αὐτοῦ πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν. Τὸ πᾶν ἀποκαθίσταται δι' αὐτόν ἐξωτερικὸν φαινόμενον· ὅτε μὲν εἶνε οὐτος «κυφὸς τις, ὅτε δὲ ξένος περιηγητής», κατασκευαστῆς κομβίων

ἰσχνὸς τις, πάντοτε ἀπτόν τι ἐκτὸς αὐτοῦ. Ἀείποτε ἀπομένει ὁ μάρτυς τῆς ἰδίας αὐτοῦ φαντασίας, ἧτις οὐδέποτε ἐπιτρέπει εἰς αὐτόν τὴν εὐθεϊαν κρῖσιν καὶ ἢ ὅποια ἐμφαίνει αὐτῷ οὐ μόνον τὸν ὕλικὸν κόσμον ἀντεστραμμένον ἀλλὰ καὶ τὸν ἠθικόν. Αἶαν πρωτῶως ἄγει ἢ ὑπερβάλλουσα αὕτη φαντασία τὸν ἥρωα ἡμῶν εἰς οὐγκρούσιν πρὸς τὴν κοινωνίαν, εἰς ἣν οὕτως παρουσιάζεται ὡς φυγόπονος, ἠθικῶς ἀνισόροπος καὶ οὐματίας. Τὰ εἰρωνικά αὐτῆς μειδιάματα ἐρεθίζουσιν αὐτόν, αἱ ἀντιφάσεις αὐτῆς προκαλοῦσι τὸ μῖσος τοῦ ἥρωος πρὸς τοὺς κοινωνικοὺς τύπους καὶ πρὸς τοὺς νόμους. Οἶτω περιέρχεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν γενέτειραν γῆν, μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς του καὶ πράττει τῷτο μολονότι νεῦσις τις, ἧτις ἐπίσταεν εἰς αὐτόν καὶ ἦν οὕτως ἡγάπα μένει μέχρη τέλους πιστῆ εἰς αὐτόν, τὸν ἀκολουθεῖ δὲ καὶ εἰς αὐτὴν ἔρημον. Ὁ Πέερ Γύντι ἐν τῇ φανταστικῇ του ἐνοχῇ αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἠκιστα ἀντάξιον τῆς ἀγνῆς ταύτης καὶ ἀνυπάρκτου ατρείας.

Ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα γυνή, ἧτις ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν προσδοκᾷ τὴν ἔλευσιν τοῦ φυγάδος εἶναι ὁ ἥρεμος πόλος ἐν τῇ διαδρομῇ λυπηρῶν φαινομένων, εἴτινα ἄπτονται τῆς εἰς τὴν ξένην τοῦ ἥρωος ἡμῶν διαμονῆς. Ὁ φαντασιόπληκτος οὕτως δὲν ἀρκεῖται εἰς τὸ νὰ δημοῦργῇ κόσμον ὄνειρον. Πᾶν ὁ,τι ὄνειροπολεῖ ὀφείλει εἰ δυνατόν, νὰ λάβῃ δι' αὐτόν πραγματικὴν ὑπόστασιν. Ἐπὶ τῶν μέσων βαθμίδων, αἵτινες ἐξασφαλίζουν αὐτῷ ἐξοχὸν ἐν τῇ ζωῇ θέειν δὲν ἐπιθυμεῖ οὐδὲ κατὰ διάνοιαν νὰ στηριχθῇ.

Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ «Ὑψιστον» ὅπερ παρέχει εἰς τὸν προνομιούχον ἢ γῆτην ὑπαρξιν ἐμφανίζεται τῇ ἀνησυχῳ αὐτοῦ δράσει μόνον ὡς «ἄρκοῦντως ὑψηλόν». — Νὰ γίνῃ ἀδιοκράτωρ νὰ κατακτῆσῃ τὴν Γῆν ἅπασαν, τοῦτο καὶ μόνον ἐρεθίζει τὴν φιλοδοξίαν του. Εὐθὺς ὅταν αὐτός ἀρχηται νὰ ἐνεργῇ δι' ἔργων πρὸς πραγμάτωσιν τῶν μεγαλεπήβολων αὐτοῦ σχεδίων ἀπόλλυσι τελέως ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ τὸ ἠθικὸν ἔδαφος. Οἷον δῆποτε μέσον ὅπερ δύναται νὰ ἐκλέξῃ ἢ ἀσυνειδησία καὶ ἢ ἠθικὴ ἀδιανομία φαίνεται εἰς αὐτόν ὁρθόν. ἀρκεῖ τοῦτο ν' ἀνταποκρίνηται πρὸς τὰ σχέδιά του πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ συλλέξῃ ἀτίμους θησαυροὺς καὶ νὰ γίνῃ κύριος τῆς καταστάσεως. Νὰ μοσφώσῃ ἑαυτὸν ἐργαστῆν τέλειον, τοῦτο εἶνε τὸ συνειδητὸν αὐτοῦ πρόβλημα. Νὰ ἐπαρκεῖ εἰς ἑαυτόν, νὰ καταστήσῃ ἑαυτὸν καὶ μόνον ἰσχύοντα, τοῦτο ὑπολαμβάνει ὡς τὴν ὑψίστην σοφίαν ἐν τῷ βίῳ. Συναντῶντες τὸν ἥρωα ἡμῶν καὶ αὐτῆς, εὐρίσκομεν τοῦτον τυφλῶς καὶ πυρροφόρος ἀκολουθοῦντα τὴν σφοδρὰν αὐτοῦ κλίσιν πρὸς παρακεκινδυνευμένον βίον. Ἡ φαντασία αὐτοῦ ἀπεινάξεν ἤδη τέλειον τὸν γῆρον τῆς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως, θέπει δ' αὕτη τὴν πρὸς τὸ φρικῶδες, πρὸς τὸ μαρὸν. Εἰρωνεύεται ἑαυτὸν καὶ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, παίζει μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ περισιτάσεως δοθείσης καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, οὕτως εὐχαρίστως θὰ ὠμολόγει ὅτι εἶνε ὁ ἐκλεκτός. Βυσοδομεῖ διηνεκῶς σχέδια ἐπὶ σχεδίων.

Ἰσχύει παρ' αὐτῷ τὸ τοῦ Δάντου: Ἐκαστον βῆμα τῆς ζωῆς καὶ

βαρύτερον». Πάν ὅ,τι ἐπιχειρεῖ ἐπιτυχάνει ἀλλὰ τὸ ἐπιτευχθὲν ἀπόλυται ἕνεκα τῆς ἀκρισίας καὶ ἀσταθείας τούτου. Ὁ Κραῖσος μεταβάλλεται εἰς προφήτην. Ὁ Πέερ ζητεῖ νὰ μεταβάλῃ τὴν ἔρημον Σαχάραν εἰς θάλασσαν καὶ νὰ ἰδρῶσῃ ἐπ' αὐτῆς κράτος. Πλὴν ναναγεῖ ταχέως τὸ ἐν τῷ παραπαίοντι ἐγκεφάλῳ τοῦ ἥρωος ἡμῶν σφυρηλατηθὲν σχέδιον, ἕνεκα τοῦ ὄλικου ἔρωτος αὐτοῦ πρὸς τινὰ κόρην Βεδουίνου. Ἡ τὴν κληρονομικὴν εὐφροσύνην τελέως οὗτος περιφρονεῖ. Ὁ ὄλικός οὗτος ἔρωτος δὴδηγεῖ τὸν Πέερ Γύντι εἰς ἀπρεπεῖς καὶ χυδαίας πράξεις, αἵτινες καθιστῶσιν αὐτὸν γελοῖον. Ἄνευ ἐπιστημονικῆς ἐμβρυθείας αὐτοχειροτονεῖται οὗτος εἰς ἀρχαιολόγον καὶ ὑψίσταται ἐν τέλει ὀλοσχερὲς νανάγιον, καθόσον ὁ φαντασιόπληκτος οὗτος βλέπει ἐν τὸν καταβαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἀπολύτου φαντασίας τῆς παραφροσύνης. Ἐνταῦθα ὁ πόθος τῆς ζωῆς τοῦ ἥρωος πρὸς ἀπόκτησιν αὐτοκρατορικῶν ἀξιωμάτων, τὸ μόνον αὐτοῦ ὄνειρον τετραμαίεται. Ἐνεκα τῆς καταστροφῆς ταύτης ὁ ἥρωος μεταβάλλεται καθ' ὀλοκληρίαν γίνεται θετικιστὴς «realiste» καὶ ἐγαῖτης. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπὶ τῆς νέας ταύτης βάσεως ἰδρυθὲν οἰκοδόμημα ὀφείλει νὰ ἴῃ οὗτος ἄρδην ἀνατροπέμενον, ὅπως ἐν τέλει διατριβὴ παρὰ τῇ ποτὲ ἐγκαταλειφθείσῃ ἐρωμένη του, ἥδη συμπαθεῖ γυαίῃ, οὗ τὸ «Ἀπλῶς Ἀνθρώπινον θὰ ἦτο καὶ δι' αὐτὸν τὸ μόνον πρὸς τὴν εὐτυχίαν τιῶνον».

Μοὶ ἐφάνη καλὸν νὰ σκιαγραφήσω κατὰ τὸ ἐνὸν τὴν κεντρικὴν ἰδέαν καὶ ἀποκαλύψω ταύτην εἰς τὸ γερμανικὸν κοινόν, παρατηρῶν ὅτι οὗτε ἐν αὐτῇ τῇ πατρίδι τοῦ ποιητοῦ ἐνοήθη καὶ ἡρμηνεύθη τὸ δράμα τοῦτο πλήρως.

Ἐν Νορβηγίᾳ πιστεύεται ὅτι ὁ «Πέερ Γύντι» εἶνε τὸ σπουδαιότερον ἔργον τοῦ Ibsen ματεβλήθη μάλιστα προσπάθεια ὅπως παραστῇ τοῦτο ἀπὸ τῆς θύμης ὁ δὲ Edvard Grieg ἐμελοποίησε τοῦτο. Τὸ ἔργον δὲν μετεφράσθη μέχρι σήμερον εἰς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν. Τοῦτο ἀποδίδω ὄχι τόσον εἰς τὰς ἀνυπερβλήτους δυσκολίας αἵτινες παρουσιάζονται καθότι ἡ Γερμανία δὲν στερεῖται ἰκανῶν μεταφραστῶν ὅσον εἰς τὴν ἐξειδικιασμένην ἐθνικὴν ὑφήν, ἥτις εἰς τὸ δράμα τοῦτο πολὺ ἰσχυρότερον ἢ εἰς τὰ λοιπὰ ἔργα τοῦ νορβηγοῦ ποιητοῦ ἐκδηλοῦται. Καίτοι ὁμοῦς ἡ αἰσθητικὴ ἀξία ποιητικοῦ ἔργου ἔγκειται ἐν τῇ ὑποκειμενικῇ ἀποχρώσει, ἥτις χορηγεῖ αὐτῷ ἡ ὑποκειμενικότης τοῦ ποιητοῦ, οὐδὲν ἦτιον δοξάζεται αὐτῇ κατ' οὐσίαν ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς βάσεως ἀπ' ἧς τὸ ἔργον τοῦτο πηραξί. Δι' αὐτῶν ἡμῶν τὴν ἀλήθειαν ταύτην ὁ Ὁμηρος, ὁ Κολιδόσας καὶ ὁ Βάλτερ Σκώτι. Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν πρέπει νὰ ἐλλείπῃ περιεχόμενον ἀπτόμενον ἀκραιφνῶς τοῦ καθ' ὅλου ἀνθρώπου.

Κοίσεις τοῦ αὐτοῦ γερμανοῦ κριτικοῦ εἰς τὴν 6' ἐκδόσιν τῆς μετεφράσεως εἰς τὴν γερμανικὴν.

Ἡ μετάφρασις τοῦ «Πέερ Γύντι» ἥτις ἀπομένει ἡ μόνη εἰς τὴν γερμανικὴν μετάφρασιν τοῦ ἔργου τούτου, ἐνῶ ὁ Brand τοῦ νορβηγοῦ

ποιητοῦ μετεφράσθη ὑπὸ τεσσάρων διαφόρων γερμανῶν μεταφραστῶν ἐδεῖτο ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει γενικῆς ἀνασκευῆς καὶ ἐπιδιορθώσεως ὅπως πλησιάζῃ αὐτῇ ὅσον τοῦτο ἦτο δυνατὸν πρὸς τὸ πρωτότυπον. Τὸ μέγα τοῦτο ἔπος δὲν θεωρεῖται πλέον ὡς αἶνιγμα. Ἐνδιαλαμβάνει τὴν λύσιν ἐν ἑαυτῷ. Ἄρκει ν' ἀναφέρωμεν δι' αὐτὴν ταύτην τὴν παρατήρησιν τοῦ Ibsen ὁ κύριος ἥρωος τοῦ δράματος οὐδὲν ἕτερον εἶνε οὐδ' ὀφείλει νὰ εἶνε ἢ ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ νορβηγικοῦ λαοῦ καὶ δὴ συμφώνως πρὸς τὴν παρὰ τῷ γερμανικῷ λαῷ γνωστὴν παράστασιν τοῦ Ἀμλέτου. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐρμηνεύεται δεόντως καὶ ὁ αἰνιγματικὸς «κυφός», ἐν τῷ πρωτοτύπῳ Böttg, ὅστις ἐκπροσωπεῖ τὸν χυδαῖον καὶ ἀμαθῆ ὄχλον, πρὸ τοῦ ὁποῦ καθίσταται ἀνάπηρος ἢ ὑποκειμενικῆ βούλησις ἀτιθάσσου φύσεως. Τὴν παράστασιν ταύτην καὶ ἕτερας διαφερούσας μορφάς, δύναται τις εἰλεῖν, καὶ αὐτὸν τοῦτον τὸν κύριον τοῦ δράματος τύπον καὶ αὐτὰ τὰ ὄνόματα παρέλαβεν ὁ Ibsen ἀπὸ νορβηγικοῦς μύθους.

Ἡ φοικωδὴς τῆς «Huluv» Φωνὴ εἰς τὴν τετάρτην πράξιν εἶνε ἡ παρῶδια τῶν καλουμένων Maalstråver (γλωσσικῶν ἀναμορφωτῶν), οἵτινες προσπαθοῦσι νὰ μορφώσωσιν ἀντὶ τῆς ἐν Νορβηγίᾳ κρατούσης δανικῆς, ἐθνικῆς νορβικῆς γλώσσης. Τὸ «πειρακιστικὸς σκότος» σχετίζεται πρὸς τὸν πολυετῆ πολιτικὸν δεσμόν μετὰ τῆς Διαιμασίας.

Τὴν γῶμην ἡμῶν οὗ τὸ παρὰ τὸ λίκνον ἄσμα τῆς Σουλβέιγ συμβολίζει τὸν θάνατον ἐπεκύρωσεν καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ ποιητής.

Σύρος

Ἄνδρ. Δαλέζιος Δ. Φ.

Σ. ΚΟΓΙΜΙΤΣΟΒΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΕΘΝΙΟ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΨΥΧΗΣ

Γέλασε ἡ ἡμέρα, τῆς αὐγῆς ὄλ' ἄνοιξαν τὰ ρόδα
Καὶ μέσ' σὶδ' ἀναζωντάνεμα σπουργίτια κροταλέψαν
Γοργόφων' ἀναπέμπντας τὸν ὕμνον σὶδ' Πατέρα.
Δὲν εἶνε ἡ τύχη' ἀτέλειωτη ἥλιο νὰ μὴ προσμένει
Καὶ αἰώνια ἡ μαύρη καταχνιὰ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς νὰ κρύβει.
Τὸ πνεῦμα κρύφτη ἀπὸ τῆ γῆ καὶ ἀπὸ τῆ γῆ ἀναδεύτη
Καὶ σὰ τερφέλη ἀπάστρωσε βγαλιτὴ ἀπ' τὰ μαῦρα σκότη.
Κι' ἀγρόσσαν' ὄλες οἱ χορδὲς μετ' τοῦ βοσσοῦ τὸ μέλος
Καὶ μετ' τὴ δέσησιν ἀρρωγῆς κι' ἀλύτρωτης ἰδέας.
Ἡ δόξα σὰν ἐγέρασε, σιὴ γῶρα ἀναφτερωθή,
Ποῦ ἡ φύσις θρέφει τὴν ψυχὴν κι' ἀθανασία ποτίζει
Μὲ χίλιες βρούσες ἄστερες. ὦ! καλλονὴ οὐρανία!
Ἐπὶ τὸ χόρτο βλάστησε ἡ ζωὴ, μάνα τοῦ χάρου ἡ φροῖκη.
Καὶ λὲς ἡ δόξα ἐγέρασε, μὴ ἡ δόξα δὲν πεθαίνει.
Γεγὰ ἦταν ποῦ ἐκοιμήθηκε καὶ ξύπνησ' ὄλο κρῆτη.

ΣΤΟΝ JOSÉ—MARIA DE HEREDIA

Πῆρε ἡ ψυχὴ τὴ λύρα του σιὰ σύγνεφα κ' ἐχάθη,
 Τὸ ἑλληνοποῦλι ἰδμάθε καὶ πάει στὸν ἔρμον ἰάφο
 Ποῦ κρού ἀγέρι ἐτάραξε τοῦ φεγγαριοῦ τοὺς ἰσκιους.
 Μὴ δὲν ἀκούει ἐκεῖ ρυθμούς, μὴ δὲν ἀκούει τραγούδια
 Καὶ πῆρε τὸ φτερό δ βαλμᾶς καὶ διάβηκεν τὰ ὄρη;
 Κ' ἐπῆε κατὰ τὸν "Ὀλυμπο, κ' ἐπῆε κατὰ τὸν Πίνδο;
 Τῷμαθαν κ' ἀπ' τὴ λαγκαδιὰ καὶ τὰ πουλιὰ σιωπῆσαν
 Κι' ὁ οὐρανὸς ἐδέχτηκεν ἀγνὴ τὴν ἀρμονία.
 Χίλια ἀεράκια τὴν σκοροποῖν κ' ἀστέρια ἀναγαλιάζουν.
 Ἐκλάσαν κ' ἀπ' τὸν Ἰβηρα, Γαλάτη μου, οἱ νεράιδες.
 Ἄς εὔρουν τόρα οἱ μελωδοὶ κατὰ τὸ κοιμητήρι
 Τὸ μουσικὸ σου νὰ τοὺς ποῦν τὰ εὐωδιασμένα κρίνα.

Ἄθῆναι 22 Ἰουλίου 1905.

Σ. Κουτῆμουτόπουλος

 ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΡΙΧΑΡΔΟΥ ΒΑΓΝΕΡ
 ΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΑ ΑΠΟ ΔΙΑΦΟΡΑ ΞΕΝΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

ὑπὸ ΣΤ. Δ. ΒΑΛΤΕΤΣΙΩΤΟΥ

• Ἡ τελεία τέχνη, ἡ τέχνη ἣτις ἀξιοῖ νὰ ἀποκαλύψῃ ἐντελῶς τὸν ἄνθρωπον ὀλόκληρον, θὰ ἀπαιτήσῃ πάντοτε τοὺς τρεῖς αὐτοὺς τῆς ἐκφράσεως τρόπους: μιμητικὴν μουσικὴν ποίησιν».

Ριχ. Βάγνερ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εὐτυχῶς παρήλθεν ἤδη πρὸ πολλοῦ ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ὁ Βάγνερ ἠμφισβητεῖτο καὶ εἶχεν ἀνάγκην ὑπερασπιστῶν. Ἄν ὑπάρχουν ἀκόμη μερικοὶ κατακριταί, φύσεις ἀνιαραὶ καὶ παραδόξοι, οὗτοι εἶναι ὀλίγιστοι παραμελητέοι καὶ ἀβλαβεῖς.

Μοὶ φαίνεται ὅθεν ἄπορον — καὶ θεωρῶ ἐπ' ἀνάγκας νὰ τὸ εἶπω ἐν ἀρχῇ τῆς παρουσίας μελέτης περὶ τοῦ ὄφους τοῦ Βάγνερ — νὰ τῶ πλέξω ἔγκώμια περὶ τῶν ὁποίων δὲν ἔχει ἀνάγκην, καθὼς ἐπίσης νὰ ἀνασκευάσω τὰς μέχρσι τοῦδε ἐξενεχθείσας ἐπικρίσεις, τὰς ὁποίας οὐδεὶς τῶρα πλέον ἀναφέρει. Ὡστε οὐχὶ ἔνεκα ἐλλείψεως ζήλου, θὰ ἀπόσχω τῆς χρήσεως τιμητικῶν ἐπιθέτων τὰ ὁποῖα θὰ ἔμενον πάντοτε κατώτερα τοῦ θανμασμοῦ μου, ἀλλ' ἐξ αἰσθηματος βιθέου σεβασμοῦ, ὁμοίου ἐκείνου ὅστις κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Parsifal κάμνει τοὺς θεατὰς νὰ μένωσι σιωπηλοὶ καὶ νὰ μὴ χειροκροτῶσι. Ἐνώπιον τῆς κολοσιαίας αὐτῆς μεγαλοφυΐας, ἐνώπιον τοῦ γιγαντώδους αὐτοῦ ἔργου,

πρέπει νὰ κύψωμεν μὲ τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ καὶ νὰ μείνωμεν ἄφωνοι, τῆς σιωπῆς οὔσης εἰς τινὰς περιστάσεις τῆς ὑψηλοτέρας καὶ ἐδγλωτοτέρας ἐκφράσεως τοῦ θανμασμοῦ.

Νῦν ἤδη ὁλος ὁ κόσμος θανματίζει τὸν Βάγνερ, ἀλλὰ κατὰ διάφορον τρόπον καὶ βαθμὸν, ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς ἀνιπτύξεως ἐκάστου τῶν προηγηθειῶν σπουδῶν καὶ τῆς ἰδιοφυΐας του. Τὸν βαθμὸν αὐτόν, τὸ εἶλοσ τοῦτο τοῦ θανμασμοῦ κατ' ἄτομον, προτίθειμι πρῶτον νὰ δοῦσα καὶ ἀκριβῶς νὰ διευκρινίσω.

Ἐπίκειται πρῶτον ὁ ἀποκλειστικὸς θανμαστής, ἐκεῖνος διὰ τὸν ὁποῖον τίποτε πρὸ τοῦ Βάγνερ ὑπῆρχε, καὶ τίποτε μετ' αὐτόν δὲν θὰ δημιουργηθῆ, οὗτος μοῦ φαίνεται ὑπερβολικὸς, παράλογος, ἢ μᾶλλον ὀλίγον ἀσεβὴς πρὸς τὸν Διδάσκαλον τοῦ Bayreuth, ὅστις σφοδρὸν ἐνθουσιασμὸν δι' ἄλλους ἀπροκαλύπτως ἔτιρεφε: μεταξὺ δὲ αὐτῶν δέον νὰ ἀναφέρωμεν τὸν Αἰσχύλον, Σοφοκλῆν, Σακεσπῆρα, Γκαίτε, Μπάχ, Μπετόβεν καὶ Βέμπερ. . . . διὰ τοὺς ὁποίους ὁ θανμασμός του δὲν εἶχεν ὄσια. Ἐξ ἄλλου εἶναι δύσκολον νὰ παραδεχθῶμεν τὸν Μπαχ χωρὶς νὰ προσέξωμεν εἰς τὰ ἔργα τῶν προγενεστέρων του, ἂν ὅχι ἄλλων, ἀλλὰ τοῦ Παλεστρίνα, Μοντεβέρδε, Ἐρρίκου Schütz καὶ τοῦ συγχρόνου αὐτοῦ Χαϊνδελ. Ἄν δύναται τις προσέτι νὰ ἀποχωρήσῃ τὸν Μπετόβεν ἀπὸ τοὺς Μότσαρτ καὶ Χαϊδν, ἐκ τῶν ὁποίων προέκινε. Ἐὰν ἀναγνωρίζωμεν ἀξίαν εἰς τὰ ἔργα τοῦ Βέμπερ, δὲν πρέπει νὰ ἀπορρίψωμεν ἐξ ὀλοκλήρου τὰ ἔργα τῶν Μίνδελσων, Σοῦμπερ καὶ Σοῦμμαν τῶν ὁποίων αἱ συνθέσεις κοσμοῦσιν εἰς τὴν λαμπρὰν βιβλιοθήκην τοῦ Wahnfried, ὅπως ἐκόσμουσαν τὸ πνεῦμα τοῦ περικλειοῦς αὐτῆς ὕδρουτοῦ.

Αἱ συμπάθειαι τοῦ Βάγνερ πρὸς τὸν Βελλίνη καὶ ἄλλους ἰταλοὺς μουσουρογούς, δὲν εἶναι ἐπίσης ἀμφισβητήσιμοι: τὰς ἐπεκύρωσε, καὶ εὐρίσκονται ἴχνη αὐτῶν ἀδιαφιλονίκητα ἐν τῇ μελωδικῇ κατασκευῇ τῶν ἔργων του.

Ὅθεν πάντες οἱ μουσουρογοὶ οὗτοι καὶ ἄλλοι ἀκόμη, πρὸ τοῦ νὰ θεωρηθῶσιν εἰς ὡς οἱ προδόχοι τοῦ Βάγνερ, μὴ ὑπάρχοντος ἐκείνου ἦσαν ἀνιτελεῖς ἰσχυροὶ μεγαλοφυΐαι, καὶ σφάλλουσιν οἱ νομίζοντες δι' ἀνυποῦσιν ἐκείνου ταπεινοῦντες αὐτούς, τῶν ὁποίων τὸ ἔργον προετοίμασε τὴν θριαμβευτικὴν αὐτοῦ ὁδὸν προμηθεύσαν αὐτῶν τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα. Τὸ λευκὸν ὄρος δὲν θὰ ἐφαίνετο ὑψηλότερον ἐὰν ἰσοτεδοῦντο μὲ τὸ ἔδαφος τὰ πλησίον ὄρη. Τοῦναντίον ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῶν βαίνων τις ἀποκαλύπτει καὶ θανματίζει εἰς μᾶλλον τὸ μεγαλοπορεπὲς ἐκείνου ὄφος.

Προσέτι, διὰ νὰ δύναται τις νὰ καυχῆθῆ πρὸς ἑαυτὸν δι' ἀπολαμβάνει ἐξ ὀλοκλήρου καὶ κατ' οὐσίαν τὸν Βάγνερ, πρέπει πρῶτον νὰ ἔχη τὴν πεποιθήσιν δι' ἀπολαμβάνει (λέγω ἀπολαμβάνει ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ἐκμιᾶν) πᾶν δι' ἀποφανῶς προηγήθη αὐτοῦ ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς τέχνης. Καὶ ὁ ἀξίων ὅτι δὲν ἐκτιμᾷ ἢ μόνον τὸν Βάγνερ, ὁ ἀπορρίπτων ἀναιδῶς ὡς ἀνάξια τῆς προσοχῆς του τὰ ἔργα τῶν μεγάλων

μουσουργῶν, νομίζων δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου οὐ ἐξαίρεται ὑπεράνω τῶν ἄλλων περιποιῶν ἐαυτῷ βραβεῖον ἀνωτέρας μουσικῆς διανοίας, ἐν μόρον ἀποθεικνύει οὐ δὲν ἐννοεῖ τίποτε.

Ἐπιφέρει προσέτι ὁ λογικὸς θαυμαστής· ἐκεῖνος τοῦ ὁποῦ οὐ θαυμασμός βασιλεύει ἐπὶ τῆς σπουδῆς καὶ τῆς ἀναλύσεως τῶν κλασικῶν, διὰ τῶν ὁποίων συνέστη βαθυμυθόν, διὰ τῆς ἐργασίας αἰώνων δλοκλήρων, τὸ οἰκοδόμημα τῆς γερμανικῆς τέχνης, ἤδη ἐνδόξου ὅταν ὁ Βάγγερ (κλασικὸς καὶ αὐτός, συγκεκριαλαίων πάντας ἐν τῇ θαυματουργῷ αὐτοῦ ἀτομικότητι) ἦλθεν νὰ ἐπιθέσῃ ἐπ' αὐτοῦ τὴν κολοσσιαίαν καὶ ὑπέρλαμπρον αὐτοῦ κορωνίδα.

Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄριστος καὶ πεπαιδευμένος θαυμαστής· ἐκτιμᾷ τὰς καλλονὰς τῆς ἀγωγῆς τοῦ Μπάχ, τῆς καθαρῶς μουσικῆς· βλέπει ἀναπτυσσόμενον διὰ τοῦ Γκλόκ· εἶδος τῆς ἐκφραστικῆς ἀπαγγελίας· εἰσδύει εἰς τὰς φιλοσοφικὰς ἀβύσσους τοῦ ἔθους τοῦ θείου Μπειόβεν, καὶ ἀναλογίζεται οὐ ἀπ' αὐτοῦ χρονολογεῖται ἡ ὄλως νέα τέχνη τῆς δοχησιοποιήσεως· καταλαμβάνει πῶς ὁ Βέμπερ καὶ ὁ Σούμαν ἐξωμύθησαν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἡρωμαντισμοῦ καὶ τοῦ ἰδανισμοῦ· καὶ ὅταν εὐρίσκει πάσας αὐτὰς τὰς ιδιότητας καὶ ἄλλας ἀκόμη συνηνωμένας ἐν τῷ Βάγγερ, πάσας ἀγθείσας εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς δυνάμεως τῶν καὶ ὑποχειρίους καταστάσας εἰς τὴν διάθεσιν ἑνὸς δραματοῦροῦ μεγάλου μεταξὺ τῶν μεγίστων, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ εἴπῃ οὐ θαυμάζει, διότι ἐννοεῖ ὅ,τι θαυμάζει. Ἐκ τῶν ἀπειρῶν καλλονῶν τῶν ὁποίων βρῖθκει τὸ ἔργον τοῦ Βάγγερ, οὐδεμία τῷ ἀποκρύπτεται· πᾶσαι ἀποκαλύπτονται αὐτῷ καὶ τοσοῦτω μᾶλλον διανυγῆς καθίστανται καθόσον κάλλιον παντὸς ἄλλου γνωρίζει τὴν καταγωγὴν τῶν, καὶ ἡ μόνη του στενοχωρία εἶναι, εἰς ποίαν νὰ προσηλώσῃ περισσότερο τὸν θαυμασμόν του· διότι ὁ Βάγγερ, ὁπότεν θελήσῃ εἶναι τόσοσ οὐφῆς ὅσον καὶ ὁ Μπάχ· διότι ἡ ἀπαγγελία του εἶναι ἐκφραστικωτέρα καὶ πραγματικωτέρα τῆς τοῦ Γκλόκ· διότι ἡ δοχήσιρα του ἀμαυροῖ διὰ τοῦ πλούτου καὶ τῆς ποικιλίας τὴν ἄλλως τε πλουσιωτάτην δοχήσιραν τοῦ Μπειόβεν, Βέμπερ καὶ Μένδελσων· διότι εἶναι ἐξίσου ποιητικὸς καὶ ὀλιγώτερον σκοτεινὸς τοῦ Σούμαν· διότι κατ' ὄλα ὑπερέβη ἕκαστον ἐξ ἐκείνων οἵτινες τοῦ ἐχρησίμευσαν ὡς πρότυπον καὶ ὑπεράνω τῶν ὁποίων ὑφῶνται ὡς ἡ περιστερὰ τοῦ Graul, ἡ προῆ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἐμπνεύσεως, ἡ ἀτομικὴ καὶ χαρακτηριτικὴ νότια τῆς συνθέσεώς του, ἡ ὁποία, καίτοι δύναται τις ἀκριβῶς νὰ ὀρίσῃ τὰς μεγάλας γραμμὰς τῆς καλλιτεχνικῆς αὐτῆς γενεαλογίας, οὐδόλως συγκρίττει μετὰ τῶν προγενεστέρων τῆς, καὶ τῆς ὁποίας ἐκάσθη σελὶς εἶναι ἐσφραγισμένη διὰ τῆς ἀνεξιτήλου σφραγίδος τῆς ἀμειωτῆτου αὐτοῦ μεγαλοφυΐας.

Σύρος

Στ. Δ. Βαλτετιώτης

ΑΠΟ ΤΑΣ «ROMANCES SANS PAROLES»

Son joyeux, importun, d' un clavecin sonore.

(Pétrus Borel)

Τοῦ πιάνου, ποῦ σὴ ῥόδινη φανιάζει ἀπόψε ἐσπέρα,
Ἄκουω κάποιο χέρι ἄχνὸ κρυφὰ φιλιὰ νὰ δίνῃ
κ' ἕναν σκοπὸ, σὰ θρόνημα φτερῶνε στὸν ἀγέρα,
Πολὺ παληῷ, πολὺ ἄρρωστο, πολὺ γλυκὸν ἀφήνει
Κι' ἀναγαλλιᾶζει ἀπ' τὸ σκοπὸ κι' ἀνατριχιάζει ὡς πέρα
Ἡ κάμαρα, ποῦ ἀπὸ καιρὸν ἔχει ἀγιασμένη Ἐκεῖνη.

Ἦ τὰπαλὸ νανούρισμα ποιοὺς τάχα τῷχει φέρει
Τὴν πικραμένη μου ψυχὴ γλυκὰ νὰ νανουρίσῃ!
Ἦ τὸ γλυκὸ τραγούδισμα τί νᾶθελε; Ποιοὺς ξέρει!
Καὶ τὸ μοτίβο τὸ στερνὸ, σὲ λίγο ποῦ τᾶγέρι
Θὲ νὰν τὸ φέρῃ ἀπ' τᾶνοιχτὸ παράθυρο νὰ σβύσῃ
Ἐξω, σὸν κῆπο τὸ μικρὸ, τί θέλησε; Ποιοὺς ξέρει!

Μετάφρασις Κίμωνος Γαλάζη

(Paul Verlaine)

Ἄγρίνιον

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΟΥ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΥ

ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΕΝΟΣ ΓΑΪΔΑΡΟΥ

Ἐγὼ ἤμουνα μονάκριβος υἱὸς μιᾶς Γαϊδάρας χωριάτισας. Ἡ μάνα μου ἔτρωγε λίγο χορτάρι, καὶ πολλὰς ξυλιές· ἤτοι, ἦτον ἕνα ζωντανὸ σκέλεθρο, καὶ δὲν ἔκανε ἀρκετὸ γάλα γιὰ νὰ με θρέψῃ καθὼς ἔπρεπε, κ' ἐγὼ ἄξινα μεταβιᾶς· καὶ ὁ ἀφέντης μας ἀντὶ νὰ μᾶς γνοιλῆται με λίγο φαί, ποῦ ἐπεινούσαμε, τὴ μάνα μου τὴν ἐβλαστήμα, κ' ἐμὲ μ' ἔβριζε, καὶ μ' ἔλεγε Ἐναγκαιρὸν γαιδοῦρι.

Ἡ καυμένη ἡ μάνα μου ἦτον τόσο καλή, ποῦ ὄχι μόνο δὲν ἐπαρπονῆστανε στὴν κακὴ μεταχείρησι τοῦ ἀφεντόμας, ἀλλὰ μοῦ ἔλεγε καὶ τόσα καλὰ γιὰ δαύτονε. Μοῦ ἔλεγε πῶς ὅταν ἦτανε τοιμόγεννη ἐμένανε, ἐκεῖνος ἤθελε νὰν τῆς φέρῃ μαμὴ χωραίτισα, ποῦ τότες εἶχ' ἔρτει ἀπὸ τὰς Ἀθήνας μία μαμὴ δοττᾶρα, με δίπλωμα πρώτης τάξεως, κ' ἐλέγανε πῶς ἔκαμε λαμπρὸς ἐξέτασες εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ πῶς ἦτανε πολὺ προκομένη. Μὰ ἡ μάνα μου ποῦ εἶχε ἀκούσει πολλὰ γιὰ τοῦτες τίς προκομένες μαμές τῶν Ἀθηνῶν, εἶπε προτιμᾶει νὰ γεννήσῃ χωρὶς μαμὴ, παρὰ νὰ πέσῃ στὰ χέσια τους ἐκεινῶνε. «Ἐμεῖς, ἐσυνήθα νὰ λέη, γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν ἱστορία, πῶς ἡ Εὐὰ ἐγέννα πάντα χωρὶς μαμὴ». Ἡ μακαρίτισα, χωρὶς ὑπερβολή, ἦτανε προκομένη τόσο, ὅσο καὶ ὁ πατέρας μας.

Ὁ σαροματᾶς ἐκεῖνος ἦτανε πληρωμένος ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση τοῦ Δήμου, νὰ μαζώνη τὰ σαρώματα ἀπὸ τοὺς δρόμους τῆς χώρας, καὶ νὰν τὰ πηαῖνη στὸν Κούταβο, γιὰ τοῦτο εἶχε κάρρο, καὶ μὲ ἤθελε γιὰ νὰ βάλῃ στὸ κάρρο του.

Ἐγὼ, καίτοι γυρευόμενος γιὰ δουλειά, ἤμουνά πάρα μικρὸς ἀκόμη· μὰ ὁ ἀφέντης μου δὲν ἔβλεπε τὴν ὥρα νὰ μὲ βγάλῃ ἀπάνου τούτου. Ἔτσι μ' ἐχειραφέτησε μιὰν ὥρα προτιήτερα, καὶ μ' ἔστειλε τὴν εὐγή του βάνοντας εἰς τὴν τσέπη του εἴκοσι φράγκα ποῦ τοῦ ἔδωσε γιὰ μὲ ὁ σαροματᾶς, λέγοντας ὅτι δὲν ἀξίζα περισσότερα:

Ὅταν ἐρχόσκημε στὸ Ἀργοστόλι ἐγὼ τότε—πλέον κηρυγμένος ἐνήλικος, ἔπρεπε νὰ κύψω εἰς τὰ κρινωνικά μου χρέη, ὅαν κάθε πολίτης ἔλληνας. Νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια, ὁ νέος μου τοῦτος ἀφέντης γιὰ τὸ συμφέρο του βέβαια, καὶ ὄχι γιὰ ψυχοπόνεση, βλεποντάς με μᾶλλον ἀνήλικον καὶ ψόφιον τῆς πείνας, μὲ ἄφησε πρῶτα ἕνα μῆνα στὸ σταῦλο του μὲ καλὸ φαί, κ' ἐσυνῆρα κ' ἔβαλα δύναμη, κ' ἐμπόρεσα τότε νὰμπω στὸ κάρρο μὲ τιμὴ δικὴ του, κ' ἐγὼ πάλε μὲ ὅλη μου τὴν ἀξιοπρέπεια.

Ὁ πρῶτος γῦρος μας εἰς τοὺς δρόμους τοῦ Ἀργοστολιοῦ, ἐστάθηκε γιὰ μὲ ἕνας θρίαμβος, κ' ἕνα καύχημα. Δὲν ἤμουνά πουλιὸ ἕνα χωριατόπουλο, ἀλλὰ ἤμουνά χωραίτης, καὶ χωραίτης Ἀργοστολιότης!... Δὲν ἐθεωρώμουνά κατώτερος ἀπὸ κανένα, κ' ἐκοῦνονα κ' ἐγὼ τὴν οὐρά μου, ὅαν κάθε Ἀργοστολιότη.

Οἱ δρόμοι τῆς χώρας, τὸ ὁμολογῶ, μ' ἐσκοτίσανε. Ἦτανε πολὺ καλῆτεροι ἀπὸ ἐκεῖνος τοῦ χωριοῦ μου· κ' ἔλαβα τὴν ἰδέα πῶς μὴν τοὺς ἐφτιάσαν' ἔτσι καλοὺς γιὰ μὲ. Ἐσταματούσαμε κάθε τόσο ἐμπρὸς εἰς τὰ σωρίδια, ποῦ ὁ ἀφέντης μου τὰ σήκωνε μὲ τὸ φτιάρι καὶ τᾶρριχνε μέσα, καθὼς ἄλλη φορὰ ποῦ ἐκάνανε λιτανεῖες, ἐσταματοῦσε ἢ λιτανεῖα σὲ καθ' ἐκκλησιά ποῦ ἀπαντοῦσε, κ' ἔκανε δέηση. Ἔτσι, ἐμὲ μοῦ ἐφαινότουε ὅαν πῶς τὸ κάρρο νὰ ἦτανε ὁ θρόνος μου, καὶ ἐγὼ ὁ Ἡρωας τῆς λιτανείας ἐκεῖνης. Τὸ ὁμολογῶ, αἰσθανόμενονα πῶς ἐκεῖνο μου τὸ ἐπάγγελμα μὲ ὕψωνε, καὶ μὲ κάποια ὅαν ὑπερηράνεια ἀρχίζε νὰ μπαῖνη στὰ λογικά μου. Τὶ τὸ θέλεις! Ἐμεῖς οἱ ἔλληνες—γαϊδάρου μᾶς ἀρέσει ἢ δόξα...

Ἐκεῖ, δὲν ἀργήσα νὰ παρατηρήσω, πῶς κάθε στράτα, δεξιά—ζερβιά, εἶχε καὶ πεζοδρόμια. Καὶ μοῦ εἶπνε πῶς ἐκεῖνα στοὺς μεγάλους κόσμους τᾶχουνε γιὰ πεζοὺς. «Ἐμᾶς λοιπὸν τοὺς γαιδάρους, εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου, μᾶς τιμοῦνε, δίνοντές μας τὸ μέρος τῆς τιμῆς, ἐπειδὴ μᾶς κάνουνε νὰ περνοῦμε ἀπὸ τὴ μέση!» Ἐπαρατήρησα ὁμως ὅτι καὶ οἱ πεζοὶ ἐπερνούσανε ἀντάμα μ' ἐμὲ ἀπὸ τὴ μέση· καὶ ὑπόθεσα πῶς τὸ κάνουνε ζηλεύοντες τὴν τιμὴ ποῦ μᾶς ἐγίνότουε.

Μὰ ἐλησμόνησα νὰ εἰπῶ ὅτι ὁ νέος μου τοῦτος ἀφέντης, εἶχε ἀκόμη στὸ σταῦλο του τὸν παλαιὸ γαιδάρου του, ποῦ δὲν ἐμπόρησε πλέον νὰ δουλέψῃ, καὶ τὸν ἐβάστα ἐκεῖ ὅσο ν' ἀδειάσῃ νὰν τὸν πάρῃ νὰν τότε γκρεμίσῃ ἀπὸ τὸ βράχο! Ἐπειδὴ ῥηθεῖτω ἐν παρόδῳ, ἐδῶ στὴν Ἀνατολή, ἀφοῦ ἕνα δύστυχο ζῶο δουλέψῃ ὅλη του τὴ ζωή, καὶ

στὰ γεράματά του δὲν ἤμπορεῖ πλέον νὰ δουλέψῃ, τότες ὁ ἀφέντης του τὸ πέρνει καὶ τὸ σκροβοντάει ἀπὸ τὸ βράχο! Ἔτσι, ἔχοντες ἐκεῖ μαζύ μου τὸ γέροντά μου, τὸν ἐρώτουνα πάντα σ' ὅσα δὲν ἐκαταλάβαινα τῆς χώρας κ' ἔμαθα πολλὰ καὶ ὠφέλιμα ἀπὸ αὐτόνε.

Μοῦ ἔλεγε λοιπὸν ὁ μακαρίτης, πῶς ἐτούτα τὰ πεζοδρόμια, τὰ ἐκάμανε καὶ τοῦτα στὴ χώρα μας, μιμούμενοι ἔθιμα ξένα, χωρὶς νὰ σκεφθοῦνε ἂν ἀρμόζουνε σ' ἐμᾶς, καὶ ξέρουμε νὰν τὰ ἐχτιμήσωμε. Ἔτσι, χρησιμεύουνε γιὰ ὠμορφιά μόνον· ἀλλὰ γαιδάρου, ἄνθρωποι, κάρρα, ὅλα ἀνάκατα διαβχίνουνε ὅαν πρῶτα μὲς' ἀπὸ τὸ δρόμο, καὶ τὰ πεζοδρόμια εἶναι πάντα γεμάτα ἐμπορεύματα καὶ ἄλλο.

Προεστὲ μου, τοῦ εἶπα, ἔχω ἀκουστὰ πῶς ἢ μίμησι εἶναι τὸ ἐνστιγμα τοῦ Μαϊμούδιωνε. Ἐκεῖνος τότες ἐχαμογέλασε, καί,—Εἶδες, λέει, ποτέ σου Μαίμου; Εἶδα τοῦ εἶπα, μία Μαίμου ποῦ ἕνας φράγος μία φορὰ ἔφερε στὸ χωριό μας, κ' ἐπληρώνανε γιὰ νὰν τὴ βλέπουνε.—Αἶ, λέει, ἐκεῖνος, ὅαν εἶδες λοιπὸν ὅποῦ ἢ Μαίμου μοιάζει τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀκολούθως ὁ ἀνθρώπος μοιάζει κ' ἐκεῖνος τῆς Μαίμου. Ὁ ἀνθρώπος ὅθεν εἶναι φύσει μῖμος, καὶ τίς περισσότερες φορὲς μιμεῖται σπρωγμένος ἀπὸ τὴ φύση του, καὶ χωρὶς σκέψη.

Πιασε τοὺς νόμους του, καὶ θέλει τοὺς ἰδεῖς ἀντιγραμμένους ἀπὸ τοὺς νόμους τοῦ Γερμανῶνε, καθὼς ἢ γυναῖκες τοὺς ἀντιγράφουνε τὰ φορέματά τους ἀπὸ τὰ φιγουρίνια τοῦ Γαλλῶνε—χωρὶς σκέψη, καὶ χωρὶς κρίση.

Μπᾶ! εἶπα ἐγὼ, προεστὲ μου: Ἐγὼ ἐνόμιζα στοὺς ἀνθρώπους περσότερη ἀνθρωπιά, ἀπ' ὅτι μὲ κανεῖς νὰ ἐννοήσω. Μὰ βλέπω πῶς...

Ἐκεῖνος ἐκοῦνησε τὸ κεφάλι του, καί, ὦ! λέει παιδί μου. Στὸν Κόσμο, ἴλιγοι ἄνθρωποι, πολλὰ μηθενικά καὶ πολλὰ ἐχτρώματα.

Ἐκαταλαβα, εἶπα, γέροντά μου. Μὰ πές μου νὰ χαρῆ; τὴ ψυχὴ σου—Ἐμεῖς προβατοῦμε μὲ τὸ κάρρο καὶ παστρεύουμε· κ' εὐθὺς ὀπίσθῃ μας ἢ ὑπέρτριες ἀπὸ τὰ παραθυρα ρίχνουνε τὰ καθαρῖδια τοῦ λαχάνωνε, τὰ τσοῦφλια τοῦ χλωροκουκιῶνε, καὶ κάθε ἄλλη ἀκαθαρσία, καὶ ξηναγιομίζουνε τὴ στράτα μόλις σαρωμένη!... Μὰ δὲν ἔπρεπε τοῦτο νὰ ἦν' ἐμποδιζόμενο; Δὲν ἔπρεπε καὶ τοῦτο νὰν τὸ μιμηθοῦνε ἀπὸ τοὺς ἄλλους τόπους; Ἦ στὸν καιρὸ σου δὲν ἔκαναν ἔτσι;

Αἶ, λέει, παιδί μου: πόσες φορὲς ὅποῦ τὰ καθαρῖδια τοῦ βαπανιῶνε ἐπέσανε ἀπάνω στ' αὐτιά μου!... Ἦμπορῶ δὲ νὰ βεβαιώσω πῶς εἶδα καὶ καπέλα κάποτε, κομψώτατα στυλιβομένα, νὰ χαιρετησοῦνε μὲ φύλλα πράσωνε καὶ μὲ σαρώματα μαγεριῶνε!...

Καὶ τοῦτοι ποῦ λούζουνη ἔτσι, δὲν μιλοῦνε; Καὶ σὺ προεστὲ μου, δὲν ἐπήγες μήτ' ἐστὺ ποτέ στοῦ Δημάρχου νὰν τοῦ παραπονεθῆς γιὰ τ' αὐτιά σου; Ὅχι, λέει, παιδί μου δὲν τὸ συνηθοῦμε. Ἐδῶ στὸν τόπο μας ἔχουμε τὴν ἀπαιτήσι πῶς ὁ Δήμαρχος πρέπει νὰν τὰ ξέρῃ ὅλα, χωρὶς ἐμεῖς νὰν τοῦ λέμε τίποτε καὶ νὰ ἐννοῆ τί πρέπει νὰ μᾶς ἀρέσῃ καὶ νὰ προλαβαῖνη τὲς ἐπιθυμίες μας.

Ἔτσι τὰ παράπονά μας τὰ φυλάμε γιὰ ἡμᾶς, κ' εὐχαριστούμεθα νὰν τὰ λέμε ἀνάμεσά μας, καὶ νὰ μεμφώμεθα τὴν Κυβέρνηση ὅτι δὲν σιάζει τὰ στραβὰ τῆς κοινωνίας, ἐκεῖνὰ τὰ στραβὰ τὰ ὁποῖα μῆς δὲν τολμοῦμε νὰν τὰ φωνάξωμε. Τέτοιαι εἶναι ἡ συνήθεια τοῦ Τόπου.

Μά, εἶπα ἐγώ, δὲν πηαίνετε λοιπὸν ποτὲ νὰ μιλεῖτε μὲ τὸ Δῆμαρχό σας ;

Ἄ, εἶπ' ἐκεῖνος ὅταν ἔχομε ἰδιαίτερα συμφέροντα ἐδικὰ μας, τότε πηγαίνουμε καὶ ξαναπηγαίνουμε, καὶ τὸν παρακαλοῦμε, καὶ τοῦ ὑποσχομασθε. . . . καὶ ἂν δὲ φθάσῃ ὅλο τοῦτο, βάνουμε καὶ μεσητεῖες. Τοῦ κάκου ἐκεῖνος ἤθελε μᾶς δείχνει πῶς ἡ παραχώρησή του ἤθελε ζημιώσῃ τὸν Δῆμον, ὅτι ἀντίκειται εἰς τὸν νόμον καὶ ἄλλα τέτοια. Ἐμεῖς τοῦ λέμε· πῶς ὁ λαῖνός σου θέλει κολάει τὸ χερσὺλι, καὶ πῶς ὁποῖος ἔχει τὴν ἐξουσία, κάνει ὅτι θέλει.—Ἔτσι, ἂν δὲ μᾶς κάμῃ τὴ χάρη ποῦ τοῦ γυρεύουμε τοῦ γενομάσθε ἔχθροί, καὶ σὲ πρώτην περίστασιν τὸν καταψηφίζουμε. Μά, καθὼς σοῦπκ, τοῦτο γένεται γιὰ ἰδιαίτερα ἀτομικά μας συμφέροντα· ἐπειδὴ, γιὰ κοινὰ συμφέροντα, ὅχι μόνον δὲν μᾶς ἔγνοιάζει, μὰ καὶ κακῶς χειρότερα...

Ὁ καυμένος ! Μίαν αὐγὴν ποῦ ὁ ἀφέντης μου δὲν εἶχε δουλειά, τὸν ἐπῆρε ἀπὸ τὸ σταῦλο, καὶ...δὲν τὸν ἐματάιδα πλέον... Ὁ ἀφέντης μου ἐγύμισε μόνος του, καὶ εἶπε νᾶναι ζωὴ σ' ἐμᾶς, γιὰτὶ ὁ γέροντας ἐταξείδεψε...

Μὲ τί καρδιά ἐγκρέμισε τὸ ζῶ ἀπὸ τὸ βράχο ! Ἐκεῖνο τὸ ζῶ ποῦ γιὰ τόσους χρόνους ἐστάθηκε σύντροφός του ! καὶ τί σύντροφος ! σύντροφος πιστός, ὅπου τὸν ἔθρεψε μὲ τὴν δουλειά του καὶ μὲ τοὺς μόχθους του ! . . . καὶ τώρα νὰν τὸν γκρεμίσῃ ἀπὸ τὸ βράχο τὸ δύστυχον τὸν γέροντα, ἐπειδὴ γέροντας, καὶ δὲν ἐμπόρῃε περισσότερον νὰ δουλεψῇ !...

Μ' ἄχ, ἀνθρώποι, ἂν ἦτον κι' ἡ ψυχὴ σας

Ν' ἀξίξῃ τὴν ἀνθρώπινη μορφή σας,

Δὲν ἤθελ' εἶσθε ἀνθρώπινα θηρία

Μὲ ὄξου ἀθροπιά, καὶ μέσα χτηνοδία.

Ἐγὼ ἐλυπήθηκα γιὰ τὸ γέροντά μου, μὰ ἐλυπήθηκα καὶ γιὰ ἡμᾶς ὁ χαμός του ἦτανε μεγάλος χαμός γιὰ ἡμᾶς. Ὡ νὰ ἤξέρανε οἱ νέοι πόσον ἤθελε ὠφελοῦνται ἀπὸ τὴν πείρα τοῦ γεροντωνέ τους, ἂν μόνον ἐκαταδεχόντατε νὰν τοὺς ἐρωτοῦνε, καὶ νὰ μαθαίνουνε ἀπὸ αὐτούς.

Τὴν ὕστερη βραδιά ποῦ ἐπέρασα μαζὺ του,—Ἐροντά μου, τοῦ εἶπα, ξέρεις νὰ μοῦ πῆς ποῖα εἶν' ἐκείνη ἡ Παναγία ποῦ τὰ βρωμὸ-παιδα τσῆ χώρας τὴ σκυλοβρίζουνε κάθε ἡμέρα στοὺς δρόμους, φωνάζοντες τῆς αἰσχρότητες φρικώδεις ὡς γιὰ μίαν πόρνη ; Θε νᾶναι βέβαια καμμία κακὴ γυναῖκα, ποῦ θὰν τοὺς ἔκαμε μεγάλο κακό.

Ὁ παιδί μου, μοῦ εἶπε ὁ δύστυχος, μὴν τὰ γυρεύῃς αὐτά· ἐπειδὴ καὶ ποῦθε ν' ἀρχίσω, καὶ ποῦ νὰ τελειώσω !...

Μά, εἶπα ἐγώ, δὲ θέλω νὰ μοῦ πῆς πολλὰ πράγματα. Γιὰ κείνην τὴν Παναγία ποῦ τὴ σκυλοβρίζουνε, νὰ μοῦ πῆς ποῖα εἶναι, καὶ τί τοῦ ἔκαμε :

Ὁ δύστυχος γέροντας ἐκούνησε τὸ κεφάλι του, καὶ,—Τοὺς ἔκαμε, λέει, καὶ μεγάλο δυσάρεστο. Ἐπειδὴ, σὰν ἦναι· τώρα κοντὰ δυὸ χιλιάδων χρόνοι, ἐγέννητε ἓνα παιδί, τὸ ὁποῖο ἀνδρονόμοιο στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, στὴ φιλανθρωπία, στὴν ἀρετή, τοῦ· ἐδίδαξε τὰ χρεῖα τους. Καὶ πρέπει νὰ ξέρῃς ὅτι δὲν εἶναι πρᾶγμα δυσάρεστώτερο στοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ νὰν τοὺς ὀμιλῆς γιὰ τὰ χρεῖα τους. Ὅλο τοῦτο τοὺς ἔκαμε.

Καὶ εἶναι γιὰ τοῦτο ποῦ τὴ σκυλοβρίζουνε, ἐκείνην καὶ τὸ παιδί της ;

Ὅχι βέβαια· ἀλλὰ σοῦ εἶπα τοῦτο γιὰ νὰ δείξω τὴν ἀγνωμοσύνη τους, καὶ τὸ βῆρος τῆς βλασφημίας τους.

Ἔστω πρὸς ὀδηγίαν σου· ἂν θέλῃς νὰ σὲ ἀγκυρῶν οἱ ἀνθρώποι, καὶ νὰ ἐνθουσιάζονται διὰ σὲ μίληστοις πάντα γιὰ τὰ δικαιώματά τους, καὶ ποτὲ γιὰ χρεῖα τους. Ἡ πολιτικὴ τούτη ὑφώνει κάθε ἡμέρα πλῆθος λαοπλάνων· ἀνεβάζοντάς τους εἰς τὰ ὑψηλότερα ἐπαγγέλματα, ἢ τοῦλαγιστον κἀνεντάς τους ἐθνομάρτυρας ; ἢ περιρίζοντάς τους τὰ μέσα νὰ ζοῦν ἐν ἀνέσει. Ἄν ὁ Χριστὸς ἤθελε τοὺς ὀμιλήσῃ γιὰ δικαιώματά τους, ἤθελε τότε βάλλουε στὸ Θρόνο.

Ἐγὼ ἐθαύμασα ! Καὶ—Μεγάλη, εἶπα, ἡ ἀνοησία τους καὶ ἡ ἀγνωμοσύνη τους !

Ἔτσι, λέει, ἐκάμανε πάντα μὲ ὅσους αὐταπάρητους ἐτολμήσανε νὰ τοὺς εἶποῦν τὴν δυσάρεστην ἀλήθεια.

Καὶ ἔμω, εἶπα ἐγώ, γέροντά μου, τοὺς ἀκούω νὰ λένε πῶς εἶναι ἀκόλουθοι τοῦ Χριστοῦ, καὶ πᾶνε στὴν ἐκκλησιά τους, καὶ κἀνουνε καὶ σαρακιστές, καὶ

Ὅχι εἴχασι τί ποιοῦσι ! Εἶπ' ἐκεῖνος κουνιῶντας τὸ κεφάλι του, ἵσα νὰ ἐλυτεῖτο τὴ μωρία τους.

Ἐγὼ δὲν ἐκατάλαβα ἐκεῖνο τὸ ἑλληνικὸ ποῦ εἶπε· μὰ ὁ μακαρίτης πρέπει βέβαια νὰ ἤξερε τί ἔλεγε, γιὰτ' ἦτανε λογιώτατος, καὶ τὰ λογιωτατίστηκα, ὅτιες ἤθελε, τὰ ἐμπόρῃε μὲ τὴν ὄρα του.

Ἐντοσοῦτω ἐγὼ ἄξιαινα κ' ἐδυναμόνα, καὶ ἤμοιο στὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας, ὅταν ἀκουσθήκε ὁ ψευτοπόλεμος τοῦ Δεληγιάννη. Ἐπέρανε τότες ἄλογα καὶ μουλάρια, καὶ τὰ ἐστέρνανε στὰ μεθόρια. Ἐγὼ τότες ἐνθουσιασμένος γιὰ τὰ Γιαννινα, ὅπου μοῦ ἐλέγανε πῶς τὶ γορτάρει εἶναι ἄρητο, ἔφυγα τοῦ ἀφεντός μου, κ' ἐπῆγα κ' ἐγράφηκα ἐθελοντής ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

Ἐμεῖς τότες ὅσοι τετραποδες δὲν ἐπηαίναμε βέβαια σὰ στρατιῶτες· ἀλλὰ μᾶς ἐπέρανε κ' ἐμᾶς μὲ ἄλλους δίποδες, καὶ μᾶς ἐκατατάττανε ἀντάμα σὲ βοηθητικὴς ὑπηρεσίας.—Τὰ κατορθώματά μας εἰς τὴν Κοῦτρα, καὶ Ἡλίου φαεινότερο, τὰ γνωρίζουν ὅλοι. Ἄ λίγο ἔλειψε νὰ πάρωμε τὴ Μακεδονία· καὶ ἂν μῶλις—μῶλις ὁ ἀέρας ἤθελ'

είναι: πρίμος, ἐπέρναμε τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τότες ἡ Κωνσταντινούπολη ἤθελ' εἶναι ἐπαρχία τῆς Ἑλλάδος, ἢ καὶ τὸ ἀνάπαλι.

Τελειωμένη ἡ δουλειὰ τῆς Κούτρας, ἔπου ἐδοξάσθη ἡ Ἑλλάς, ἐτελείωσε καὶ ὁ ψευτοπόλεμος. Ἀκολούθως μᾶς ἐστείλανε ὄλους, ἰποδούς καὶ τετράποδους εἰς τὰ σπήτια μας. Ἐμὲ δέ, μὴ γνωρίζοντας τὸν ἰδιοχτήτη μου, μ' ἐπουλήσανε σ' ἕναν παπαῦ.

Ὁ παπαῦς ἐκεῖνος μὲ ἀγόρασε, ἐπειδὴ ἦτον ἀναγκασμένος νὰ πηγαίη καθ' αὐγὴ τὰ χαράμματα σ' ἕνα ἐρκοκκλησι εἴσω ἀπὸ τὴ χώρα νὰ διαβάzzη τὸν ὄθρο. Ἔτσι, μ' ἔβαλε σ' ἕνα μέρος εἰς τὴν αὐλή του, χωρὶς ἄχερα. χωρὶς νερό, σὰ νάμουνα μηχανή, σὲ ἀποθήκη! καὶ περασμένα τὰ μεσάνυχτα, ἤρτε μουμουρίζοντας καὶ μ' ἐκαβχλίκεψε κ' ἐβγήκαμε.

Ἐπεράσαμε ὅλην τὴ χώρα, κ' ἐβγήκαμε ὄξου στὸν κάμπο, καὶ πάντα ὁ παπαῦς μουμουρίζοντας! Ὄταν ὅμως ἐβγήκαμε ἀπὸ τὴ χώρα, τὰ ἔλεγε ἄν πουλιὸ δυνατὰ· μὰ δὲν ἐκαταλαβαινα τί ἔλεγε. Ἐνα μόνο ἐκατάλαβα, ἐπειδὴ ἐκεῖνο τῶλεγε καὶ τῶλιανε κηόλα. — «Ἐκωλύθη, μύλεγε, ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου»· κ' ἐπάσχιζε νὰ μου κολήσῃ τὴν ψυχὴ του ὀπίσω μου μ' ἕνα μυτερὸ δικολοστήλιαρο ποῦ μ' ἐδχιμόνιζε.

Ὁφθαλμοφανῶς, ὁ παπαῦς ἤθελε νὰ ἐγγύσῃ τὴν ψυχὴ του ὀπίσω μου! καὶ εἶγα ἕναν τόσο φόβο μήπως ἡ ψυχὴ τοῦ παπαῦ ἔμπη μέσα μου, ποῦ ἔτρεχα μὲ ὄλη μου τὴ δύναμη, μῶλον τοῦτο ἤμουνα στυμένος ἀπὸ τὴν πείνα κ' ἀπὸ τὴ δίψα. Ὑπόφερα καὶ στὴν Κούτρα, μὰ σὰ στοῦ παπαῦ ὄχι.

Καὶ ἐξακολοῦθα λέγοντας—«Εἰσάκουσον ὁ Θεὸς τῆς φωνῆς μου... μιοῦ μιοῦ μιοῦ...» Καὶ τίνος εἶναι μωρὲ τούτ' ἡ πέτρα;

«Εἶναι, ἀφέντη τοῦ Σιόρη Χ. . . ποῦ θὰ φτιάσῃ ἕνα ξεχυτάκι.» Τοῦ εἶπε ἕνας ὁποῦ ἔκα·ε κ' ἐκειὸς τὸν ἴδιο δρόμο τὸν ἰδικόν μας.

. . . . καὶ ἀνήγγειλε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ μιοῦ μιοῦ μιοῦ ...» Καὶ πόσο, μωρὲ τὸν ἐπλήρωσε;

Δὲν ἤξερω, ἀφέντη.

. . . . Μακάριος ὃν ἐξελέξω καὶ προσελάθου μιοῦ μιοῦ μιοῦ. . . .» Καὶ τὸ φτιάχνει ἀποκοπή, ἢ τσορνάδχ;

Ἀποκοπή, ἀφέντη.

. . . . Σοὶ πρέπει ὕμνος ὁ Θεὸς ἐν Σιών μιοῦ μιοῦ μιοῦ»

Καὶ τὸ συμφώνησε μὲ τὸ Μαστραλέξη;

Μόνε. Μὲ τὸ Μαστραλέξη.

Καὶ ἔτσι ὄλον τὸ δρόμο. Ὄταν ἐφθάσαμε στὸ Ἐρκοκκλησι, ὁ παπαῦς ἐξεκαβχλίκεψε καὶ μ' ἄφησ' ἐλεύθερόνε στὸ προάβλιο, κ' ἐκεῖνος ἐμπήκε στὴν ἐκκλησιά του. Ἐγύρισα ὄλο τὸ προαύλιο, μὰ χόρτο ἐκεῖ—μέσα δὲν ὑπῆρχε! Γιὰ καλὴ μου τύχη ὅμως ἡ καμπάνες ἦτανε δεμένες μὲ χλωρόβεργες ἀμπελίτικες, ὁποῦ ἐκρεμόντανε ἴσια κατου. κ' ἐκεῖνο ἦτανε ἕνα δῶρο θεῖον γιὰ μὲ. Τὲς ἄρπαξα μὲ τὰ δόντια μου, καὶ τὲς ἐτράβουνα μὲ ὄλην τὴν λύσσα τῆς πείνας. Ἀλλὰ ἡ

καμπάνες τραβούμενες μὲ δύναμη, ἐσημαίνανε σὰ βουρλισμένες. Ἔτσι, τὸ κοντακιανὸ χωριό, ἔξαφνισμένο, καὶ ἀναστατωμένο, ἐσηκοθῆκανε ἀπὸ τὰ κρεββάτια τους, κ' ἐτράβανε νὰ ἰδοῦνε τί ἐστάθηκε.

Ὄταν ἤλθανε κ' εὐρήκανε πῶς ἐγὼ ἔκμα ὄλην ἐκείνην τὴν ἀναστάτωση, ἐντροπιασθήκανε, ἐθυμόσανε, μὲ ἐπιάσανε μὲ τὰ ξύλα τους, καὶ μ' ἐκάνανε κακοθάνατον. Δὲν ἤξεραν πῶς εἶμαι ὁ γάιδαρος τοῦ παπαῦ, ἀκολούθως ἱερὸς γάιδαρος, καὶ κίπως μάλιστα ἱερωμένο πρόσωπο κ' ἐγώ, ὡς ἐκ τῆς κοινωνικῆς ἐκείνης θέσεώς μου. Ἐγὼ ὅμως εὐθὺς μὲ τῆ ξυλιές, τῶβαλα στὰ διπόδια, κ' ἐπήρα τὸ δρόμο τῆς χώρας, τὸν μόνον ὁποῦ ἐγνωρίζα.

Στὸ πρῶτο σπήτι τοῦ ἀπάντητα φθάνοντας στὴ χώρα, εὐρηκα τὴν πόρτα τοῦ κήπου τους ἀνοιχτή, καὶ χωρὶς κομπλιμέντα ἐμπήκα μέσα—Ψυχὴ μου τί κήπος ἦτον ἐκεῖνος! Ὁ κήπος τῆς Ἐδέμ! Ὁ ἐπίγειος Παράδεισος! Ἐκεῖ μαρούλια, ἐκεῖ σέσκλα, ἐκεῖ πρικάδες, ἀντίδια, βλίτρα, σαλάτες κάθε λογῆς, καὶ νερχι πηγαδίτιο ἄφθονο μέσα σὲ μία σγούρνα. Ἐννοεῖται πῶς ἄρχισα εὐθὺς, ἐπειδὴ εἶμουν μόνος κ' ἐλεύθερος. Σ' ἐκείνην τὴν παραδεισιακὴν ἀφθονίαν ἔκανα κ' ἐγὼ καθὼς ἤθελ' ἐπιθυμήσει ὁ παπαῦς τοῦ Δεμπονεράδωνε.—Ἀφῆνα τῶνα, κ' ἐπιανα τὸ ἄλλο—Ὅσα ἐποδοπάτουνα, ἐμένανε γιὰ τὸν νουικοῦρη. Εἶμουνα κοντὰ νὰ χορτάσω, ὄντες μία κοπελοῦλα ἐπρόβαλε στὴν πόρτα, κ' ἔβαλε τῆ φωνές—Μάνα, μάνα, ἕνας γάιδαρος τρώει τὰ λάχανα!

Σ' ἐκεῖνο τὸ allarme ἐπεταχτήκαν ὄξου δύο ἄντρες, ἕνας νέος, κ' ἕνας γεροντώτερος. Μ' ἐβλαστημήσανε ἐμὲ κ' ἐκεῖνον ποῦ μ' εἶχε ἐτρήσανε νὰ μὲ βγάλουνε, μὰ εὐθὺς ἀλλάξανε γνώμη. «Νὰν τὸν κρατήσωμε, εἶπανε, νὰν τὸν πουλήσωμε, γιὰ νὰ πληρωθοῦμε τὴ ζημία ποῦ ἡς ἔκαμε.

Ἔτσι, μ' ἐτραβήξανε ἀπὸ τ' αὐτιά, καὶ μ' ἐπήγανε σ' ἕνα μέρος ὀπίσω ἀπὸ τὸ σπήτι τους, καὶ μ' ἔδεσαν ἐκεῖ. Ὅσο ναῦρουνε νὰ μὲ δόσουνε. Νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια μοῦ ἐβάλανε κ' ἕνα καλὸ δεμάτι ἄχερα, τὰ ὁποῖα τὰ εὐρηκα νοστιμώτατα· κ' ἕνα μεγάλον σῖκλο νερό δροσάτο, ποῦ τὸ ἔπια ὄλο μὲ μίας.

Ἐκεῖνοι ἔπειτα ἐπήγανε στὴ δουλειὰ τους καὶ δὲν ἤλθανε παρὰ τὸ βρχνδι. Τὸ βρχνδι ποῦ ἤλθανε ἀργὰ πολὺ, εὐρήκανε δεῖπνο ἑτοιμο κοντὰ στὸ παρεθύρι ὁπου, ἀπ' ὄξουθε ἤμουνα ἐγὼ, καὶ ἔτσι ἐμπόρεσα ν' ἀκούσω ὄλη τους τὴ συνομιλία.

Ἀπ' ὅ,τι ἐμπόρεσα νὰ καταλάβω, ἦτανε ὁ γεροντώτερος ὁποῦ ἔλεγε Ὅλοι θέλουνε σαρκέλες ἀπὸ τὴ μέση! Μὰ μ'μποροῦμε νὰ δίνωμε ὄλωνῶνε ἀπὸ τὴ μέση!; Δὲν πρέπει νὰ πουλοῦμε κ' ἐκεῖνες τῆς ἄκρης;—Ὁ ἄλλος ὁ νεώτερος, τοῦ ἔλεγε—Ἐγὼ δίνω ὄλωνῶνε ἀπὸ τὴ μέση· ἐπειδὴ ὄβγχνω ἀπὸ τὴ ἄκρη τὲς ἄκρινες, καὶ τίς βάνω στὴ μέση· καὶ ἔτσι ἔχω πάντα νὰ δίνω ἀπὸ τὴ μέση. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους. Εἶν' ἐκεῖνοι ποῦ καταλαβάνουνε διαφορὰ, κ' ἐκεινῶνε τοὺς δίνω καταπῶς τοὺς πρέπει· καὶ εἶναι κ' ἐκεῖνοι ποῦ

δὲν καταλαβαίνουνε διαφορά· κ' ἐκείνωνε πάλι τοὺς δίνω . . . ἀπὸ τῆ μέση . . . Κ' ἔτσι, εὐχαριστῶ ὄλους.

*Α, μὰ ὁ Σ. μὲ τὸ χαυγιάρι τὴν ἔκαμε ὠμορφη.

Καὶ τί ἔκαμε ;

Δὲν τὴν ξέρεις ; Εἶχε δύο λογιῶνε χαυγιάρι· καλὸ καὶ κακὸ. Τὸ καλὸ τὸ βᾶστα δῆξο ἀπὸ τὸ μχαζί, τὸ κακὸ μέσα ὄντας ἐπήκινε κανεὶς νὰ ψωνίση, ἔβλεπε τὸ καλὸ, καὶ ὁ Σ. τοῦ ἔλεγε κρυφά—Τοῦτο, τριάντα λεφτὰ τὴν ὀγγιά· κ' ἔχω ἄλλο μέσα, μὰ ἐκεῖνο ἔχει τριανταπέντε. Ὁ ψωνιστὴς τότες ἐγύρευε ἀπὸ τὸ μέσα καὶ ὁ κελὸς σου Σ. ἐπούλησε τὸ κακὸ χαυγιάρι ἀκριθώτερο ἀπὸ τὸ καλὸ—Ποῦ ἄλλοιῶς δὲν ἤθελε τὸ πουλήσει ὀλότελα.

Ὁ φόρος θέλει ἐξυπναδα καὶ τέχνη· ἄλλοιῶς δὲν κάνεις τίποτα.

Ναίσκε, κόπιασε ν' ἀγοράσης κεράσια ! Ὠραῖα κεράσια ! Φρέσκα, ὠμορφα. Ἀμὰ τὰ πᾶς στὸ σπῆτι σου καὶ τὰ βρίσκεις σάπια ! Ἐπειδὴ ἡ ἔμπροστινὴ μπάντα τοῦ σωροῦ εἶχε τὰ φρέσκα, καὶ ἡ πίσυνὴ τὰ σάπια. Κ' ἔτσι κάνουνε οἱ ψαραδες, ἔτσι οἱ μαγκελαρέοι, ἔτσι ὄλοι.

*Αν ἦθε λάβω ὑπομονή, ἤθελα ἀκούσω καὶ περισσότερα, μὰ ἐκείνην τὴ στιγμὴ μὲ ἤθε μίξ τὴ ὄρη νὰ ἔγγαζίζω, ποῦ δὲν ἐμπόρεσα νὰ βασταχθῶ. Τὴ στιγμὴ ποῦ ἐγγαζίζω δὲν ἄκουα τίποτα. Μ' ἀφοῦ ἔπαψα, ἄκουα τριγύρου τοὺς γειτόνους ὄλους ποῦ ἐβλατιτῆ-μούσανε. Συνηθῆνε νὰ λένε πῶς «Φωνὴ γαιδάρου στὸν Οὐρανὸ δὲ σώνει». Καί, στὸν Οὐρανὸ, μ'μπορεῖ νὰ μὴ σώνη, μὰ στὴ Γῆ σώνει, καὶ κάνει μεγάλο σαραβλίκι.

Ἐσὶτόσο, ἐπειδὴ ἡ αὐτογραφίς, γιὰ τὴ φύση τοὺς δὲν τελειώνουν ποτὲ τὴ βιογραφία τοῦ βιογραφούμενου, βᾶνω κ' ἐγὼ ἔδωσα πῦντο fermo στὴν ἐδικὴ μου.

*Ανδρέας Λασκαράτος.

[Σ Ε Λ Ε · Υ ·

ΩΔΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΝΕΜΟΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

*Ω ἄγιοι ἄνεμοι τῆς ἀνατολῆς, πνοὴ τοῦ φθινοπώρου, σύ, ποῦ ἡ ἀόρατη παρουσίᾳ σου διώχνει τὰ πεθαμένα φύλλα, σὰ φαντάσματα μπροστὰ σ' ἓνα μάγο,

Κίτρινα, καὶ μαῦρα καὶ χλωμὰ καὶ κόκκινα σὰν ἀπὸ πυρετό, πλήθλι χτυπημένα ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια ! *Ω ! σύ, ποῦ μεταφέρεις εἰς τὸ σκοτεινὸ τοὺς χειμωνιάτικο κρεββάτι, ὅπου κοιμῶνται,

Τίς φτερωτὲς σπορές, ψυχρὲς, κάθε μιὰ σὰν ἓνα πτώμα μέσα στὸ λάκκο του, ὡς ὅτου ἡ ἀδελφὴ σου ἡ γαλανὴ τῆς ἀνοίξεως φυσιῆξη, μὲς στὴ σάλπιγγά της ἐπάνω στὴν ὄνειροπόλα γῆ, καὶ γεμίση (στέλλοντας γλυκοὺς βλαστοὺς σὰν ποίμνια, γιὰ νὰν τὰ βουκῆση στὸν ἀέρα) τὴν πεδιάδα καὶ τὸ λόφο ἀπὸ ζωηρὰ χρώματα καὶ εὐωδιές.

*Αγριο πνεῦμα ποῦ κινεῖται παντοῦ, καταστροφέα καὶ φύλακα ἄκουσε, ὦ, ἄκουσε !

*Ω σύ, τοῦ ὁποίου ὁ χεῖμαρρος, ἀνάμεσ' ἀπὸ τὴ σύγγισι τῶν ἀποκρήμων οὐρανῶν, γεμίζει ἀπὸ διασκορπισμένα σύννεφα, σὰν τὰ πεθαμένα φύλλα τῆς γῆς, ποῦ κινοῦν τὰ περίπλοκα κλαδιὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ ὠκεανοῦ,

*Αγγελιοὶ τῆς βροχῆς καὶ τῆς ἀστραπῆς ! Ἰδοῦ, ἀπλωμένοι ἐπάνω στὴ γαλανὴ ἐπιφάνεια τῆς ἀνεμικῆς σου φουσκοθαλασσίας, —ἀπὸ τὸ ἀόριστον ὄριον τοῦ ὀρίζοντος ὡς τὸ ὕψος τοῦ ζενίθ, σὰν τὰ γιαλιστερὰ μαλλιά ποῦ ἀνασκώνονται ἐπάνω εἰς τὸ κεφάλι κἀποιας ἀγριεμένης Μαινιδος—οἱ πλοκαμοὶ τῆς θύελλας ποῦ πλησιάζει. *Ω σύ, τραγοῦδι πένθιμο,

Τοῦ χρόνου τούτου ποῦ πεθαίνει, γιὰ τὸν ὁποῖον ἡ νύχτ' αὐτὴ θὰ γείνη θόλος ἑνὸς ἀπεράντου μνημείου, στρωμένου ἀπὸ ὄλους σου τοὺς ἰσχυροὺς καὶ σωριασμένους ἀτμούς, —ἀτμοσφαῖρα πυκνὴ ἀπ' ὅπου θὰ ξεσπασοῦν ἡ μαύρη βροχὴ, καὶ ἡ φωτιὰ καὶ τὸ χαλάζι. *Ω ἄκουσε !

Σύ, ποῦ ξύπνησες ἀπὸ τὰ θερινὰ τῆς ὄνειρα τῆ γαλανὴ Μεσόγειο, ποῦ, ναουρισμένη ἀπὸ τὸ ρύθμισμα τῶν κρυσταλλένιων τῆς κυμάτων, στὸ πλευρὸ ἑνὸς νησιοῦ ἀπὸ ἐλαφρόπετρα, στὸ ἀνοίγμα τῆς Μπάγιας, ἔβλεπε στὸν ὕπνο της τοὺς πύργους καὶ τὰ παλαιῖκὰ παλάτια νὰ τρέμουν κάτω ἀπὸ τὴν προσπάθεια τοῦ κύματος,

Ὀλοσκέπαστα ἀπὸ κυανίζουσες χλόες καὶ ἀπὸ λουλούδια τόσο γλυκά, ποῦ οἱ αἰσθήσεις λιποθυμοῦν στὴ θύμησί τους ! σύ, ποῦ στὸ πέρασμα σου ἡ στρωτὴ ἐπιφάνεια τοῦ Ἀτλαντικοῦ, σκάβεται σὲ βάραιρα ἐνῶ ἐπάνω, πολὺ ἐπάνω τ' ἀνθίσματα τῆς θαλάσσης καὶ τὰ ξερὰ δάση ποῦ ἔχουν φύλλωμα χωρὶς χυμὸ, ἀναγνωρίζουν, τὴ φωνὴ σου, καὶ ξαφνικὰ μελανὰ ἀπὸ φόβο τρέμουν καὶ ξεφυλλίζουν. *Ω, ἄκουσε !

*Αν ἤμουν ἓνα πεθαμένο φύλλο ποῦ νὰ μπορῆς νὰ τὸ ξεσέρνης, ἀν ἤμουν ἓνα γρήγορο σύννεφο, γιὰ νὰ φύγω μαζί σου, ἓνα κύμα γιὰ ν' ἀσθμαίνω κάτω ἀπὸ τὴ δυνάμει σου καὶ νὰ μοιράζωμαι, τὴν ὄρη τῆς ἰσχύος σου, ὅμως λιγώτερο ἐλεύθερο ἀπὸ σένα, ὦ σύ, ποῦ δὲν μποροῦν νὰ σοῦ ἀντισταθοῦν ! *Αν ἀκόμη ἤμουν ὅπως στὴν παιδικὴ μου ἡλικία καὶ μπορεῖσα νὰ γείνω ὁ φίλος τῶν πλανητικῶν σου δρόμων ἀνάμεσα στὸν οὐρανὸ, ὅπως στὴν ἐποχὴ αὐτὴ ποῦ μοῦ φαινόταν σχεδὸν δυνατὸν νὰ ξεπεράσω τὸν ἰλιγγιωδὴ σου δρόμο, ποτὲ δὲν θὰ ἐφώναζα ἔτσι πρὸς ἐσέ, σὲ προσευχή, μέσα στὴ βαθειὰ μου ἀπελπισία *Ω ! σῆκωτέ με, σὰν ἓνα κύμα, σὰν ἓνα φύλλο, σὰν ἓνα σύννεφο ! Πέρτω ἐπάνω στ' ἀγκάθια τῆς ζωῆς ! Ματώνομαι !

*Ἐν' ἀσῆκωτο βᾶρος ὠρῶν ἀλυσσεδεσε κι' ἐλύγισε ἓνα πλάσμα ὁμοίῳ σου, ἀλύγιστο, ὀρητικὸ ὑπερήφανο.

Κᾶμε μου τὴ λύρα σου, σὰν τὸ δάσος: τί κι' ἀν τὰ φύλλα μου πέφτουν σὰν τὰ δικά σου; Ὁ θόρυβος τῶν ἰσχυρῶν σου ἀρμονιῶν

θά πάρη και εἰς τοὺς δύο ἕνα βεθὺν ἀντίλαλο φθινοπωρινό,
γλυκὸ ἂν καὶ θλιβερό. Ἄγρι πνεῦμα, ἔσω τὸ πνεῦμα μου! Ἔσω
ἐγώ, σύ, ἄνεμε θρασύ.

Διῶξε τίς πεθαμένους μου σκέψεις ἀνάμεσ' ἀπὸ τὸ σύμπαν, σὺν
τ' ἀποξηραμένα φύλλα, γιὰ νὰ προκαλέσης μίαν ἀναγέννησι· καί,
μὲ τὸ θέλημα τῶν στίχων μου,

Σκόρπισε, σὺν ἀπὸ μίαν ἀσβεστην ἐστία στάχτες καὶ σπίθες, τὰ
λόγια μου στὴν ἀνθρωπότητα.

Ἔσω, ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ χεῖλη, γιὰ τὴ γῆ ποῦ κοιμάται ἀκόμα,
ἢ σάλπιγγα τῶν προφητειῶν! ὦ, ἄνεμε, ὅταν ὁ χειμῶνας φτά-
νη, ἢ ἄνοιξι μπορεῖ νὰ εἶνε μακρὰ;

Σέλεϋ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Μὲ τὰ πρῶτα φύγη, τὰ βιβλία μὲ τὰ ἐξώφυλλα τὰ κίτρινα ἢ τὰ
στολισμένα μὲ σχέδια aguichant στολιζοῦν τὰς προσηθικὰς τῶν βι-
βλιοθηκῶν ἢ τίς βιτρίνες. Ἀντιθέτως πρὸς τὰς ἐποχὰς τὸ φθινόπωρον
εἶνε ἡ ἀφύπνισις τῆς φιλολογίας, ἢ ἄνοιξις εἶνε ἡ ἐποχὴ τῆς προσ-
κλήσεως καὶ τῆς μελέτης.

Ἐνῶ ἡ γῆ εἶνε στρωμένη ἀπὸ πεθχυμένα φύλλα, τὸ ἀνθρώπινον
πνεῦμα βλέπει τὰ δικὰ του νὰ πρασινίζου.

Ἀπὸ ὅλα τὰ βιβλία ποῦ κοσμοῦν τὰ μὲν θὰ ζήσουν μίαν ἐφήμερον
ζωὴν, τὰ δὲ θὰ πολλαπλασιάσου τὰς ἐκδόσεις των διασκορπισμένα
εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ κόσμου. Ποῦθ θὰ εἶνε τὰ βιβλία ποῦ θὰ
ἐπιτύχουν, τὸ κοινὸν κρίνει αὐστηρά, ἀλλὰ συχνότερα ἐπιεικὲς θὰ
μᾶς τὸ εἰπῆ.

Εὐρισκόμεθα εἰς τὸ φθινόπωρον ἐν πλήρει ἐποχῇ φιλολογικῆς πρα-
γωγῆς. Ἡ περίστασις εἶν' ἐπίσης κατάλληλος διὰ τοὺς καλλιτεχνὰς
—ἐχθροὺς τῶν ματαίων ἐκτοπισμῶν— νὰ ὤρεληθοῦν μὲ ὀλίγα ἔξοδα,
ἀπὸ τὰ φθινόμωρα τοῦ φθινοπώρου. Καθεκίστην ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ
βλεπῆ στὸ Luxembourg, στὸ Montsouris, στὸ πάρκ Monceau,
στὶς Buttes Chaumont, ζωγράφους, ἀδιαφόρους εἰς τὰς προσβολὰς
τοῦ ψυχροῦ ἀνέμου, νὰ ὑπνωίζωνται ἐμπρὸς εἰς ἕνα παλαιὸν sous
bois κίτρισιμένο, εἰς μίαν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐπὶ τοῦ Vaugirard,
ἢ ἐμπρὸς εἰς μίαν ἔκτασι πουντρικισμένην μὲ παγωμένη πάχνη.

«La tristesse et la peur leur étaient inconnues,

«Ils eussent sans nul doute, escaladé les nues....

Τὰ ἀγάλματα ποῦ μοιᾶζου νὰ ριγοῦν, μὲ τὴν θείαν τους γυμνό-
τητα, ἀνάμεσθ στὶς σκιᾶδες ποῦ τὰ περισφιγού. ἔχου κι' αὐτὰ
τὸ κόρτε των, τῶν μαθητευομένων, ὕφος νεον, πανταλόνι à la zou-
ave, chapeau tromblou, μούσι à la Van Dyck, κολάρο ψηλό,
τριγυρισμένο μ' ἀπλὸ πλαστρόν.

Ἡ ζωὴ αὐτὴ τῶν καλλιτεχνῶν, δὲν εἶνε ὀλίγον ἢ ζωὴ ποῦ ὠνει-
ροπολήσαμεν, γνωρίζοντες πλεονεῖσι κανεὶς ἐξ ἡμῶν δὲν τὴν διήγαγε;

Ἐξ αὐτῆς ἕως τῆς ἀφορμῆς θὰ στηθῆ εἰς τὸν μικροσκοπικὸν κή-
πον τῆς Buttes aux Cailles ἢ προτομὴ τοῦ «Pauvre Lélian».

Ἡ ποιητικὴ αὐτῆ γωνία τοῦ Παρισίου εἶνε μίαν γωνίαν ὀλίγον ξεγασμένην, ἀλλὰ ἡ τοποθέτησις τῆς πρωτομῆς τοῦ Βερλαϊν θὰ τῆς δώσῃ μίαν νέαν ζωὴν. Πῶτος θὰ εἶνε ὁ ποιητὴς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ὑπάγῃ εἰς προσκύνημα νὰ θαυμάσῃ τὰς γραμμὰς τοῦ συγγραφέως τοῦ βιβλίου τῆς *Sagesse*, πῶτος εἶνε ὁ ποιητὴς ποῦ δὲν θὰ θελήσῃ νὰ τελέσῃ ἓνα ὀφειλόμενον μνημόσυνον εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε μίαν μεγαλοφυΐαν παρεγνωρισμένην.

Αὐτὴ ἡ *Butte aux Cailles* καὶ ὅλη ἡ συνοικία τῆς *Maison Blanche* ἀποτελοῦν ἓν ἀπὸ τὰ πλέον γραφικὰ μέρη τοῦ Παρισίου καὶ ἀπὸ τὰ παρουσιαζόμενα τοὺς ὠραιότερους ὀρίζοντας.

Πρὸ πάντων τὸ πρῶτὸν πρέπει νὰ μεταβῆ κανεὶς εἰς τὸν μικροσκοπικὸν αὐτὸν κήπον. ὅπου θ' ἀναπαυθῆ ἡ φυσιογνωμία τοῦ συγγραφέως τῶν *Chroniques de l'Hôpital*. εἶνε σχεδὸν ἔρημος ὁ ἀερας ἐκεῖ εἶνε καθαρὸς ἡ σιωπὴ φιλική. Ἐνίοτε τὸ φθινόπωρον, ὅταν πνέῃ ὁ χλιαρὸς ἀνεμὸς τοῦ Ὠκεανοῦ, ἀκούει κανεὶς νὰ ἤχουσι οἱ βαρεῖς κώδωνες τῆς Ἁγίας Ἄννης τῆς *Maison Blanche* καὶ θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι εὐρίσκειται σὲ κάποιον ἤρεμον ἐρημητήριον. Διὰ τὸν λιθινὸν ὕπνον τοῦ ὁ Βερλαϊν δὲν ἤμποροῦσε νὰ ὄνειρευθῆ καλλίτερον ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἐρημικὸ καὶ εἰρημικὸν ἄσυλον.

Καὶ ἐπειδὴ εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τῶν ποιητῶν, θὰ ὁμιλήσω περὶ τῶν τελευταίων βιβλίων ποιήσεων ποῦ ἔλαβον.

Βεβαίως εἰς τὸν κόσμον ὑπάρχουν ἀναρίθμητοι ποιηταί, κάθε ἄτομον φέρει ἐν ἑαυτῷ τὸ συναίσθημα τῆς ποιήσεως· ἀλλὰ ὑπάρχουν ποιηταὶ καὶ ποιηταί· οἱ ἀληθινοὶ ποιηταί, οἱ δημιουργοὶ τοῦ θεοῦ εἶνε τὸσον σπάνιοι ὅσον καὶ οἱ τέλειοι μαργαρίται· συμβαίνει ὅμως ὥστε, ὅταν κανεὶς τοὺς ἐπιδεικνύῃ, νὰ μὴ δύνωνται οἱ ἄλλοι νὰ συλλάβουν ὅλην τὴν λεπτότητα ἢ ὁποῖα ἀπορρέει ἀπὸ τὴν σκέψιν των καὶ ἢ ὁποῖα εἶνε ἡ χαρακτηριστικὴ τῆς φαντασίας των.

Πρὶντα περὶ τοῦ *Eshmer - Valdou*, ὁ ὁποῖος ἐνεφάνησε διὰ τῶν ἐκδόσεων τῆς *La Vie* μίαν συλλογὴν ποιημάτων θαυμασίων ὑπὸ τὸν τίτλον: *Les Thuribulums affais-és*.

Ὁ *Eshmer - Valdou* προουσιάζεται ποιητὴς τῆς σκέψεως καὶ τῆς ζωῆς. Τὸ ἔργον τοῦ βαθὺ ἀπὸ ἓνα διαχυγὲς αἶσθημα διεκφεύγει ἀπὸ τοὺς βεβήλους· ἀπευθύνεται εἰς ὀλίγους ἐκλεκτούς, εἰς ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι αἰσθάνονται τὴν λεπτότητα τῆς σκέψεως.

Αἱ *Στροφαί*, αἱ ἀφιερωμένα εἰς τὴν ἐξύμνησιν τοῦ *Θεοῦ* εἶνε ἀπλῶς θαυμάσια, σὰς ἐγγίζουσιν καὶ σὰς συγκινούσιν μοῦ φαίνεται ὅτι ἀνευσίσει κανεὶς εἰς αὐτάς κάποιαν μακρὴν ἀνάμνησιν τοῦ *Μακλαρμε*. Βεβαίως οἱ πολλοὶ δὲν εἶνε βεβήως τῆς γνώμης μου ὡς πρὸς τὸν *Eshmer - Valdou*, οἱ κριτικὲς ποῦ ἐδιαβασα ἦταν μᾶλλον αὐστηραὶ, ἢ χωρὶς ἄλλο γραμμένες ἀπὸ ἀδελφεῖς· ἀλλὰ ὀλίγον ἐνδικφεύει· δι' ἐμὲ ὁ *Eshmer - Valdou* εἶνε ἓνος ἀληθινὸς ποιητὴς καὶ καταλήγω λέγων μετὰ τοῦ *René Arcus* αἴτι, ἂν τραγουδῆ, τραγουδεῖ διότι ἐγεννήθη μὲ μιά λύρα στὰ χέρια.

Εἰς τὰς ὠραίας καὶ ἐπιμελεημένας ἐκδόσεις τοῦ *Beffroi* τῆς Δίλλης, αὐτῆς τῆς προδρομικῆς ἐπιθεωρήσεως, τὴν ὁποῖαν διευθύνει μὲ τόσην ἰκανότητα ὁ διαπρεπὴς συνάδελφος *Léon Bocquets* ἐξεδύθησαν δύο τόμοι στίχων *Le Vaisseau solitaire* ὑπὸ *Edgar Malfère* καὶ *Poèmes* ὑπὸ *Charles Vildrac*.

Τὸ ἔργον τοῦ *Edgar Malfère* δεικνύει ἓνα πνεῦμα εὐστροφον· εἰς τὸ *Le Vaisseau solitaire* ὑπάρχει ὅλον τὸ ποίημα τῆς ζωῆς φιλοτεχνημένον με μίαν βλαστὴν συνείδησιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Καὶ ἐν τούτοις ὁ *Edgar Malfère* εἶνε ἓνας νέος, νέος ὅμως με χαρακτηριστικὴν σκεψιν.

Πρακτικῆς εἰλικρινῆς, εἶδε, καὶ τὴν παραχθεῖσαν ἐντύπωσιν ἀπεκρυστάλλωσε εἰς τοὺς ὠραίους τοὺς στίχους.

Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ βεβαίως ὑπάρχουν μερικαὶ ἀνακρίβειαι, ἀλλὰ εἶνε συμπαθεῖς ὡς ἐκ τῆς νεότητος τοῦ συγγραφέως. Ἡ *τραγικὴ αὐγή*, ὁ *Ἰησοῦς*, ἡ *Ἀφροδίτη*, αἱ *Παρθέναι*, ὁ *Ἀκρωτηριασμένος Φαῦνος*, αἱ *Δουόμεναι Μοῦσαι*, εἶνε τόσα ποιήματα, ποῦ θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ μεταφέρω ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἀλλὰ προτιμῶ νὰ σὰς συμβουλεύσω νὰ διαβῆτε τὸ βιβλίον ὁλόκληρον. ὑπάρχουν μέσα πάρα πολλά ὠραῖα πράγματα ὥστε νὰ εἰμπορῆ κανεὶς νὰ κάμῃ οἰανδήποτε ἐκλογὴν χωρὶς νὰ περφρονήσῃ καὶ τὸ ὑπόλοιπον. Μερικοὶ δὲν θ' ἀγκηπύσουν τὴν προσωδίαν τοῦ *Malfère*, ἀλλὰ αὐτοὶ δὲν εἶνε πολλοὶ εὐτυχῶς, διότι ἡ τέχνη θὰ ἐβλάπτετο.

Τὰ *Poèmes* τοῦ *Charles Vildrac* ἔχουν μίαν διαφορετικὴν κατεύθυνσιν ποιητῆς, ὄνειροπολεῖ ὅπως οἱ ποιηταὶ καὶ δημιουργοὶ εἴτε ἱλλουζιόν, ἢ σκέψις τοῦ εἶνε ἤρεμος καὶ οἱ στίχοι τοῦ ἐνίοτε τραγμμένοι μὰς ξετυλίγουν τὰς ἀγωνίας τῆς καρδίας του. Κυριευμένος ἀπὸ τὴν τέχνην ὁ *Charles Vildrac* στήνει διὰ τῆς τέχνης τὸν βωμὸν τῆς καλλιτεχνικῆς του σκέψεως· ὡς πιστὸς ἱερεὺς θυσιάζει τὰς βεβήλους κρίσεις εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν τῆς τέχνης, τοῦ θεοῦ του.

«La vieille Foi montée en nous du fond des âges
«Et qui survit aux dieux sans formule et sans but,
«Nous l'apportons à toi, notre Seigneur élu,
«Art insondable aux béatifiques mirages.

Δὲν διαβάζει κανεὶς εἰς τοὺς στίχους αὐτοὺς τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως τοῦ *Charles Vildrac*; εἶνε ἀγνή καὶ εἰλικρινῆς ἢ καλλιτεχνικὴ του, ψυχὴ ἀρεσκείται εἰς τὴν ἀπειρον ἐλευθερίαν, τίποτε δὲν τὸν σκλαβώνει· εἶνε ὁ ἀπελεύθερος τῆς τέχνης.

Τὸ πᾶν εἶνε τέχνη ἐν τῇ φύσει ὅταν δὲν εἶνε ὑποτεταγμένη εἰς τὴν ἐπιτήδευσιν. Τὸ ποίημα τὸ ἀφιερωμένον εἰς τὴν Τέχνην εἶνε θαυμασιὸν καὶ ἀξίζει ν' ἀναγνωσθῆ καὶ νὰ μελετηθῆ ἐπὶ μακρόν.

Ἱπρέπει νὰ ὀφείλωμεν χάριτα, εἰς τὸν *Beffroi* διότι μὰς ἐγνώρισεν τόσα ὠραῖα πράγματα, τόσα τάλαντα, τόσας ψυχὰς καλλιτεχνῶν καὶ σοφῶν, τοὺς ὁποῖους ἀνεῖ αὐτοῦ ἴσως θὰ ἀγνοοῦσαμεν.

Και διὰ νὰ τελειώσω τὸ ἤδη μακρὸν μου χρονογράφημα, θέλω νὰ παρουσιάσω εἰς τοὺς ἀνχινώστας μου ἓνα ἔργον, τὸ ὅποσον θὰ τοὺς ἐνδιαφέρῃ ὅπως ἰδιαίτερος, ἓνα ἑλληνικὸν μυθιστόρημα *Μύρονα* ὑπὸ Charles Callet ἑκδόσις Flammarion 26, rue Racine Paris. Τὸ βιβλίον τοῦ Callet ἔνε μία ἐπίκλησις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τῶν μεγαλοπρεπῶν καὶ ὡραίων αὐτῶν Ἀθηνῶν, αἱ ὅποισι ὑπῆρξαν ὁ ἐγκέφαλος τοῦ κόσμου. Εἰς σελίδας θαυμασιῶς γραμμένας ἐπικνευρίσκειν εἰς τὴν *Μύρονα* μίαν πιστὴν εἰκόνα τῆς ἀθηναϊκῆς ζωῆς, ἀφ' ὅπου δὲν ἀποκλείονται οὔτε τὰ σοφὰ ὄργια τῶν ὡραίων ἑταιρῶν οὔτε οἱ περιζήτητοι ἔρω.ες τῶν ἐφήβων. Τὸ βιβλίον τοῦ Charles Callet ἐνδιαφέρον εἰς μέγιστον βαθμὸν θ' ἀναγνωσθῆ πάντοτε μετ' εὐχαριστήσεως. Τὸ ὕφος εἶνε πλούσιον, καὶ ἡ σκέψις εὐστροφος· ἐν ἐνὶ λόγῳ εἶνε ἓνα ὡραῖον βιβλίον.

Ary René d' Yvermont.

ΣΥΝΑΔΕΛΦΙΚΑ ΚΑΙ ΦΙΛΙΚΑ ΒΡΑΧΕΙΟΓΡΜΜΑΤΑ

ΔΙΑ «ΤΟΝ ΓΥΡΟΝ ΤΩΝ ΩΡΩΝ» ΚΩΜΩΔΙΑΣ ΥΠΟ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΣΚΙΠΗ

Ἀγαπητέ Κύριε Σκίπη.

Τὸ «Γύρο τῶν Ὁρῶν» τονε διάβισα με κάμποση ἀχορτατιά. Ὁραία ἰδέα, μεγάλη ἰδέα, καὶ με σημαντικὰ σημάδια ἐπιτυχίης ξετυλιγμένη. Δίχως ἄλλο αὐτὸ νὰ γίνη τὸ ἔργο τῆς ζωῆς σας. Νὰ ξετυλιχθῆ καὶ νὰ ξετυλιχθῆ. Ὁ Κόσμος ἀλάκερος, ὁρατὸς καὶ ἀόρατος.

Hull, 15—11—05

Κ. Κ. Μιχαηλίδης

(Ἀ. Ἑφταλιώτης).

Ἀγαπητέ μου,

Συγγώρησέ μου ποὺ δὲν τὸ κατώρθωσα νὰ σ' εὐχαριστήσω καὶ νὰ σὲ συγχαρῶ ἐνωρίτερα διὰ τὸ ὡραῖον σου νεον βιβλίον ποὺ μοῦ ἔστειλες μαζί με τὸ φυλλάδιον τοῦ «Ἀκρίτα». Ἄν καὶ δὲ μπόρεσα νὰ μῶψ ὀλότελα στὸ νήμα τοῦ ἔργου σου, ἀφοῦ δὲ εἶναι καὶ ἀπόσπασμα, ἄλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ συμπαθῶ καὶ τὸ ἀγαπῶ ἀπὸ τώρα, καθὼς ὅταν τὸ ἀκούσω δλάκαιρο καὶ τὸ καταλίθω τέλεια.

Ἀμφισα 22 Ὀκτωβρίου 1905.

Ι. Γρυπάρης.

Ἀγαπητέ μου,

Μὲ σήκωσες πάλι ψηλά, πολὺ ψηλά μετὸ ἔργο σου τὸ καινούργιο, τὸν Γύρον τῶν Ὁρῶν καὶ με ξέσυρες ἀπὸ μέσθ ἀπὸ τίς φροντίδες τίς ἀτέλειωτες ποὺ δημιουργεῖ τῆς ζωῆς ὁ ἄνθρωπος, καὶ μ' ἐνανούρισε καὶ μ' ἐλίκνισε καὶ μ' ἐμέθυσσε με τίς εἰκόνας τίς ὡμορφες καὶ τίς τέλειες καὶ τίς ἰδιότυπες καὶ τίς φανταστικὰς ποὺ μοῦ παρέχει τ' ὄνειρόδραμά σου τὸ παράξενο. Κι' εἵνοιωσα διαβαζόντάς το νὰ μελετώντας το, ὅλη τὴ δύναμι καὶ ὅλη τὴν ἰδιοτυπία, τὴν δποιῶν ἔχεις πάντοτε στὰ ἔργα σου· καὶ ξεχώρισα μιά φορά ἄκόμα καὶ περιττότερο τώρα σ' αὐτὸ σου τὸ ἔργο, ἓναν ποιητὴν ἐκκεντρικόν, ποιητὴν ποὺ νὰ μὴ μοιάζῃ με κανέναν ἀπὸ τοὺς συγχρόνους, ποιητὴν ξεχωριστὸν ἀπὸ τοὺς ἄλ-

λους· με δικό του, καταδικό του ὕψος, με δημιουργίαν εἰκόνων καὶ τύπων καὶ προσώπων ὅλων πρωτοτύπων. με δύναμιν προσεγγίσεως τελείας πρὸς τὸν υπονοούμενον κόσμον, τὸν ἀόρατον κόσμον, τὸν ἀπροσπελαστον κόσμον. Ἀλήθεια εἶσαι δυνατὸς, πολὺ δυνατὸς σὲ ζωγραφίης καὶ σὲ στίχους ἀπὸ τοὺς ὅποιους νὰ ξεγύνηται μιά ἄρμονία καὶ μιά μουσική.

Ὁ Νεσοπαπούλης, ὁ Βερζεβούλη, οἱ Βουνοκυράδες, οἱ Καλλικάντζαροι, ὁ Μαντρακοῦκος, οἱ Νεράιδες, οἱ Δεντροκόρες, ὁ Ἐσπερος, ἡ Ἡλιογέννητη, ἡ Νύχτα, τὸ Φεγγάρι, ὅλα, ὅλα αὐτὰ γραμμένα, ζωγραφισμένα, με τὴν τέχνην, ἀλλὰ καὶ με τὴν φυσικότητα. ἄλλὰ καὶ με τέτοιο μυστήριον τοῦ προξενούν μιά κατάπληξι καὶ σοῦ παρέχουν ὀλοζώ-τανον ὄλον τὸν κόσμον τὸν ζωτικόν, τὸν μυστηριώδη, τὸν ἕλον, τὸν φανταστικόν.

Καὶ μέτα σ' ὅλο αὐτὸ τὸ Πανδιαινόμιον, ποὺ τόσο ἄρμονικὰ συνδέει κάθε σου στίχος, ἔργονται καὶ μερικὸς (μερικὸς μόνον;) ἰδέες σου ποὺ λήμπουν μέτα στοὺς ξετρελλαμένους σου στίχους, σαν τὰ καλλίτερα διαμάντια τοῦ κόσμου.

Πάντα θὰ λείπη κάτι
Ἀπ' τὴν τραπὴ ἄρμονία,
Πόντα καθένας ἔχει
Στὴ δύναμι του κάτι

καὶ ἄλλου :

Πρέπει νὰ γνουνται ὡμορφα
Ὅλα γιὰ κείνους ποὺ ἀγαποῦν.

καὶ παρακίτω :

Καὶ κρατάει στὸ χέρι του καθένας
Κάθε μιά ἀπο μᾶς
Τὸ κλειδί μιᾶς ὡμορφιάς

καὶ ὕστερα.

Εἶνε ἡ ἀγάπη μας ὁ κλειδίνας.
Τῆς ἄρμονιας τῆς ζωῆς.

Καὶ τί ν' ἀναφέρῃ κανένας πρώτα καὶ τί ὕστερα ; Τὸ τραγοῦδι τοῦ Καμπανοκρούστη τοῦ Ἀγαγιᾶτῆ τῆς Ἡλιογέννητης καὶ πρὸ πάντων αὐτῆς, τῆς Ἡλιομάνας, τῆς Ἀνθομάνας : Εἶνε κατιτί ποὺ γιὰ νὰ τὸ γράψῃ κανεὶς ἔπρεπε νὰ ἔζη πάθῃ μίαν ποιητικὴν φρενίτιδα, ἓναν καλλιτεχνικὸν παροξυσμὸν καὶ ἔπρεπε νὰ ἔζη ἐμπνευσθῆ ὑπὸ καποιαν ἐντελῶς θεϊκῆς ἐμπνευσις.

καὶ με λίγα λόγια ; Μουσικὴ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος : νὰ τὸ βιβλίον σου ! Τώρα γιὰ τὴν ἀνάλυσι τοῦ ἔργου σου αὐτοῦ, μοῦ φαίνεται πῶς εἴμαι ἀδύνατος, νὰ τὴν κάμω. Καὶ γι' αὐτὸ μοῦ φαίνεται δύσκολο νὰ γράψω καὶ ἀν γράψω, θὰ γράψω μόνο γιὰ τὴν δύναμιν τῆς ἐκτελέσεως καὶ γιὰ τὴν τελειότητα τῶν εἰκόνων καὶ γιὰ τὴν μουσικὴν του. Γιὰ τὴν ἰδέαν τὴν ὀλικήν ; Ἢ γι' αὐτὴν πρέπει κανεὶς νὰ περιμένῃ τὸ τέλος. Τώρα νοιώθω τὸν ἑαυτόν μου ἀδύνατον, πολὺ ἀδύνατον.

Ἄμ, τὸ ποίημα ποὺ προτάσεις στὸ βιβλίον σου ; Εἶνε ἔξοχο !

Ὁ Σπέρμ' ἀνάθεμά σε ! Ὁ ἐσὺ τοῦ Φθόνου
Τὸ τέχνο, ὦ Προμηθεά, ὅπου τὸ Φῶς
μᾶς ἔφερες καὶ σ' ἔγριο κῆμα Πόνου
μᾶς ἔσπρωξες· ἄς σ' ἔκαε ὁ Κεραυνός !

Μαζὶ με σενα καὶ ἐγώ,

... Ἐπ' ἀνοδὸν διψῶ
Στὸ ἀνίδεο παιδάκι. Ἐκείτ' γυρίζω
Πλάνης στὰ χρόνια τὰ εἰκοσπέντ' ἐγώ

(Ἐγὼ τὰ εἰκοσιοχτά).

Μά εἶνε καιρός ν' ἀφήσω τὴν πέννα μου γιατί εἶνε ἀνίκανη πιά νά σοῦ πῆ και νά σοῦ ζωγραφίσω και νά σοῦ παραστήσω τὸ θαυμασμό μου γιὰ τὸ ονειρόδραμά σου.

Σὲ φιλῶ
Δικός σου

Νίκος Σαρτόνης.

Ἀξιότιμε Κύριε,

Εὐχαριστῶ γιὰ τὸ «Γῦρο τῶν Ὁρῶν» ποῦ εἶχατε τὴν εὐγένεια νά μοῦ στείλετε, ἂν και, ἐλληνοπρεπέστατα φερόμενος, δὲ σᾶς εἶχα ἱπαντήσει στὸ πρῶτο σας γράμμα.

Τὸ βέβαιο εἶνε πῶς βροσκοῦμον σὲ πολὺ δύσκολη θέτη μὴ ξέροντας πῶς νά σᾶς διατυπώσω τὴ γνώμη μου γιὰ τὴν Ἀκρίτα. Μὲ τὸ δευτερό σας γράμμα και μὲ τὸ «Γῦρο τῶν Ὁρῶν» μεγάλωσεν ἡ δυσκολία μου.

Ἐσαῖο τὸ ἔργο σας και μοῦ θύμισαν οἱ στίχοι σας μερικά ἀπὸ τὰ συμβολικά τοῦ *Gieth*.

Μά τί νά σᾶς πῶ γιὰ τὸν Πρόλόγόν σας; Τὸν διάβασα και τὸν ξαναδιάβασα και ἄλλοτε και μ' ἕνα μου φίλο. Ἐτοῦ ποτὲς νά διαβάτετε τοῦ Mussé τίς *Lettres sur la litterature*. Ὁ Durui ἐκεῖ δὲν ἔγραψε παραπάνω, γιὰ νά καταλάβῃ τί νά εἶναι ὁ Ῥωμαντισμός, ἀπὸ μὲνα ἔω γιὰ νά μαντεψῶ τί θέλουν νά εἰποῦν μερικά χωρία τοῦ Πρόλόγου σας. Ἐκεῖνο ποῦ δείχνετε φανερά εἶναι ἡ καταρροὴ σας γιὰ τὸν *Psychre*, γιὰ τὸ ἔργο του κι' ἐπομένως και γιὰ μᾶς, γιὰ τὸ ἔργο μας, γιὰ τίς ἰδέες μας. Ἀνεβήκατε πλεὸ ἀψηλά κι' ἀπὸ τὸν *Κυμύση*, και μᾶς ἀποκαλεῖτε και σεῖς ὅπως ὁ Ἰάτης ἢ ὁ Εὐταξίας ἄνθεθνικούς, ἢ ἐὶ ὀρῶνους ὅπως τὰ πολιτικά φύλλα τῆς Πόλης μας κι' ὁ Μακεδῶνας σας μὲ τὰ λόγια ποῦ τοῦ βρίζετε στὸ στόμα.

Καταλαβαίνετε τώρα πόσο δύσκολο μοῦ εἶταν νά σᾶς γράψω και γιατί μόλις τώρα τὸ κάνω ποῦ μοῦ τὸ ἱπαιτήσατε.

Ἀφοῦ τόσο μεγάλη ἀπόσταση μᾶς χωρίζει στίς ἰδέες και στοὺς σκοποὺς εἶναι ποτὲς δυνατὸ νά συνδράμει ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου τοῦ ἔργου;

Σᾶς ταπεινοπροσκυνῶ
Φ. Φωτιάδης.

Πόλη 6 Νοεμβρ. 1905.

Σεβαστέ μου Κύριε,

Σᾶς εὐχαριστῶ κι' ἐγὼ ἀπείρως διὰ τὴν ἐπιστολήν σας. Ἀλλὰ σᾶς βεβαιῶ ὅτι οὐδ' ἓτο ἀδύνατον νά τρομυτεύσω ὅτι τὸ περιοδικόν σου, τὰ ἔργα μου κι' αἱ δύο ἐπιστολαὶ μοῦ θὰ σᾶς ἔφερον εἰς τόσον δύσκολην θέσιν. Ὡστόσο μὲ τὰ λόγια τῆ ἐπιστολῆς σας μοῦ γεννᾶτε, σεβαστέ κύριε, θλιβερὰς κι' ἀπελπιστικὰς σκέψεις. Καὶ συλλογίζομαι, ἂν ἐσεῖς, τὸν ὄποιον ἐσεβόμεθα κι' ἐκτιμούσαμε τόσον ἄλλοτε διὰ τὴν προσωπικότητά σας δείξεσθε μὲ τὴν ἐπιστολήν σας αὐτὴν τόσο φανατισμένους και ποτισμένους μὲ δασκαλικὰς και σχολαστικὰς ἰδέας, ἀλλοίμονον και τρισαλλοίμονον!

Ἐποηταὶ μοῦ κι' ὦ νεοὶ ποῦ θὰ ρθῆτε κατόπιν μου κι' ὦ ἐσεῖς, ποῦ διψᾶτε γιὰ τὴν ἀλήθειαν και γιὰ τὸ Φῶς, ἀνοῖτε τὰ μάτια σας καλὰ κι' ἰδέτε τὰ διχτυὰ τὰ ὅποια σᾶς ἔχουν στῆσιν. Ἐνας ποιητὴς τὸν ὄποιον συγκρίνουσιν ἀπὸ τὸ ἕνα μένος ἀσυνειδήτως με κάποιον *Gieth* (ὁποῖα βεβήλωσις!) καταδικάζεται γιατί δὲν θέλει νά ὑποταχθῇ εἰς τοὺς γλωσσικὸς τύπους τοῦ ἐνός και τοῦ ἄλλου, γιατί δὲν ἐννοεῖ νά γίνῃ κοπέλι τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος.

Ἐγνωρίζω ὅλον σας τὸν φανατισμόν, ἐγνωρίζω ὅτι ὅλοι σας δουλεύετε πιστὰ εἰς τὸν δασκαλισμόν, ποῦ ἔχει γυρισμένα τὰ ροῦχα του ἀνύποδα, ἀλλὰ δὲν ἐπίστευα νά εἴσθε και τόσο ποτισμένοι ἀπ' αὐτὸ τὸ δηλητήριο ποῦ λέγεται *Ψυχαρισμός*.

Ἐγκληματεῖτε, σεβαστέ μου κύριε, κι' ἤθελα ἡ φωνή μου νά μὴν ἔτο τόσον ἀσθενική, νὸ σᾶς τὸ φωνάζω δυνατὰ νά τ' ἀκούσετε, νά μὴν στὴν ψυχὴ σας βαθεῖα. Ἐγκληματεῖτε!

Ἐ Σούτσοι λοιπὸν κι' οἱ Μιστριώτιδες τί διαφέρουν ἀπὸ σᾶς; Γιὰ κείνους ὁ Σολωμὸς εἶταν βροβαρος, γιατί δὲν ἔγραψε τὴν γλώσσαν ποῦ ἐπροτιμοῦσαν ἐκεῖνοι. Ἐμεῖς, γιὰ σᾶς, εἴμαστε τιποτένιοι κι' ἀνάξιοι γιατί δὲ γράφουμε τὴν γλώσσαν ποῦ ἐδημιούργησεν ἕνας γλωσσολόγος κι' ὅλοι σας τὴν παραδεχθήκατε καλῇ τῇ πίστει. Σᾶς ἐρωτῶ κι' ἐγὼ τί διαφέρετε ἀπὸ κείνους;

Ἀισθάνομαι κυριολεκτικῶς πιά ἀηδία, ἀηδία, ἀηδία! Δὲν ὑπάρχει λογοτεχνίας ἴχνος στὸν τόπο μας, ἴχνος Ποιήσεως, ἴχνος ζωῆς, δὲν ὑπάρχει τίποτε. Μόνον ὑπάρχει ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη γλωσσολογία, γλωσσολογία και στὸ βάθος σαπίλα και μούχλιασμα.

Νά, ἡ πολιτικὴ! Ἐλιά, κορόδι, σανίδα! Νά κι' ἡ φιλολογία μας! Κιθαρευουσα, δημοτικὴ, μικτὴ, ὑπερκαθαρεύουσα, ὑπερδημοτικὴ, μιστριωτισμός, *ψυχαρισμός*, σανίδαρος!

Ἐτὴν πολιτικὴ, δὲν ἔχεις ψήφους, δὲν ἔχεις κόμμα, δὲν ἔχεις βουλευτὴ, δὲν εἶσαι τίποτε. Ἐδῶ, δὲν πιστεύεις εἰς Μιστριωτὴν ἢ εἰς *Ψυγάτη*; εἶσαι ἀμένος. Ὅ,τι ἀκούω στὴ καφενῖτᾳ ἀπὸ τοὺς διαφόρους ἀστούς γιὰ τὸ ἀτελεύτητο γλωσσολογία, τὸ ἴδια και ἀπὸ τὸ στόμα ἐκείνων ποῦ τοὺς ἐνεπιστεύθημεν κάποτε τὰ κακόμοιρα Γράμματά μας.

Ὁ κ. Παλαμᾶ! Ἐρῶ γιὰ τὸ μὴ στόρημα τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς, μελέτες γιὰ τὰ συνήθη τῆ ἀνευρα τοῦ Ἐρμῶνα, κρίσεις γιὰ τοὺς διαφόρους Βουτιερῖδες κι' ἄλλοι Μισαηλιθῆδες γιατί ὄχι! Ἐλληλοσκιερῶματα, ἀλλοῦστροματιστικότητες, ἀλλοῦστροματισμοί, ἀλλοῦστροματισμοί. Ὁ Δωδεκ-ἀλογος τοῦ Ἰούφου, παρατονία εἰς τὰ περισσότερα μέρη του, παρασχιλῆς τεχντροπικαὶ ἰδναμοῦ εἰς τὴν ἐπιτερευτικὴν τῆς ἰδέας, ὅλα βιασιμένα, ὅλα σπασμαδικα, πουθενὰ μοιτικότης ἰδέας, πουθενὰ γλύκα οὐσίας, πουθενὰ ἐμπνευσις ἀρθενα ἀμόλετη. Ἐραδιατῆροι στίχοι ποῦ μοροῦν νά γρησιμεύουσι τὸ πολὺ, ποῦ γιὰ τοὺς προσηρημένους κάπως μαθητὰς τῆς γλώσσας τοῦ *Ψυγάτη*, πρὸς ἐξίσκητιν.

Ὁ κ. *Ψυγάτης*! Πρόλόγους εἰς διαφόρους Βαρλέντηδες, γραμματικὰ εἰς ἰδναμικὸς συγγραφεῖς, λιβανίσματα σὲ σμῆνας ἀπὸ παιδαρέλια κι' ὅτι θέλετε=δ' Ἀναστασιᾶδες, μέγας γλωσσολόγος, ὁ ὅποιος μ' ἕνα καταλαβαροῦχος, κατέρριψεν ὅλα τὰ ἐπιγενηματα τοῦ κ. Σιαῖ κι' ἀποροῦσε πῶς ὁ κ. Σιαῖς κατεδύθη ν' ἱπαντήσῃ σὲ σαλιασίματα. Ἐπειτα, ἡ Ἀπολογία=αὐτοκριτικὴ κι' ἀνάλοισ τοῦ Γιαννιρη, τοῦ Γουανάκου, τοῦ Κυροῦλη κ.τ.λ. Τὸ μιμοῦμαι ἔγινε μιμείλαι, τὸ συμπερον ἔγινε συερό γενν, τοῦ συφέρου, πληθ, τὰ συφέρα, τὸ μέλλον ἔγινε τὸ μέλλο, τοῦ μέλλου, τὰ μέλλα, τὸ καθῆκον ἔγινε τὸ καθῆκο, τοῦ καθῆκου, τὰ καθῆκα(και σιγὰ σιγὰ μορεῖ νά γίνῃ και τὰ καθῆκα) ὁ εὐσεβῆς ἔγινε ἐβζεβῆς, ὁ αὐθαδῆς ἀρτάδῆς κι' ὅλα αὐτὰ μαζί ἀνακατωμένα ἀποτελοῦν τὴν νεολογικὴ λογοτεχνίαν. Ἐἶνε γιὰ νά κλαίῃ κανεῖς ἢ νά γελάῃ;

Τοῦ τὸ γράψαμε ἄλλοτε και τοῦ κ. *Ψυγάτη*, πῶς ἐμεῖς εἴμεθα ὑπὲρ τῆς Ἀπολύτου ἐκλεκ-ότητος. Μπρ εἶνε, ἀστεντοῦδες και κ πελια δὲ θέλουμε. Δότες μας κι' ἄλλη Ζύλια κ *Ψυγάτη* νά σᾶς ἀγαπήσουμε, ἀλλὰ μὴ πρὸς Θεοῦ δεκα στήλες τοῦ Νουμά γιὰ τὰ καθῆκα και τίς ἐκατόμπετες. Δότες μας μετροσασί Θεουκιδίου ὅπως μᾶς δίνει ὁ κ. Πάλλης νά σᾶς θαυμάσουμε, ἀλλὰ μὴ πιά γιὰ τὸ γλωσσολογία, γιατί τὴν ἀποστροφή και τὴν ἀηδία μᾶς κινᾶτε.

Μάλιστα, κ. Φωτιάδη ὁ Μακεδῶνας μοῦ εἶποι ὡμίλησε κι' ἐγὼ δὲν σᾶς ὀποκαλῶ ἀνθεθνικούς ἢ ἐνοχτόνους ὅπως ὁ Στάης ἢ ὁ Εὐταξίας, κἀν τε λῆθος! Ἐγὼ σᾶς ἀποκαλῶ Τεχνοκτόνους, Βραχνάδες, ποῦ εἶνε θαρρῶ, πικρὸν ἀκόμα.

Και τώρα, τὸ βλέπω κι' ἐγὼ ποῦ ἔχετε δικίον, ὄχι ἀπόστασις, ἀλλὰ ἄβυσσος μᾶς χωρίζει. Ἐσεῖς γλωσσολογεῖτε κι' ἐμεῖς δημιουργοῦμε. Ἐσεῖς γυριζέτε κι' ἐμεῖς κτίζομε. Ἐσεῖς λεξικοθηρίζετε κι' ἐμεῖς τραγουδᾶμε. Ἐσεῖς ἐνδιαφερόνετε γιὰ τὴν γραμματικὴν κι' ἐμεῖς ἐνδιαφερόμεθα γιὰ τὴν Ὄμορφαν και τὴν Ποίησι.

Ἄθάνατο τὸ ἔργο τοῦ Κάλβου μὲ ὄλη τὴν καθαρύουσα εἰς τὴν ὁποίαν εἶνε γραμμένο περιμένει ἐκδοσιν. Πολυτιμότερο τὸ ἔργο τοῦ Πολυλά μὲ ὄλη τὴν ἀντιψυχρική του γλῶσσα μένει παραρριγμένον καὶ παρασιωπημένον. Δὲν θέλω νὰ ρθῶ εἰς διαφόρους λεπτομερείας, ἀλλὰ τοῦτο μόνο σὰς λέγω πῶς ἀπὸ ὄλες τις πλουσιοπάρογες ἐκδόσεις ποῦ κάνετε κάθε τόσο συγγραφεῶν καὶ ποιητῶν ποῦ ἔρχουν τὴ γλῶσσα σας, μία ἐκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Παπαδιαμάντη θὰ σὰς ἀνεβίξτε πολὺ ψηλὰ καὶ θὰ ἐκάνετε θεάρεστον κί' ἐθνικωτάτην πράξιν. Ἀλλὰ ὁ Παπαδιαμάντης ἐξέχασα πῶς δὲν εἶνε ψυχρῖστος, ἀλλοιμονον.

Μὰς καταφρονᾶτε σεις μιά, γιὰ τις ιδέες μας, δυὸ ἐμεῖς σὰς καταφρονᾶμε γιὰ τις δικές σας. Τὸ ἀστέρι σας κί' ἂν δὲν μοῦ μέλλῃ νὰ τὸ ἰδῶ νὰ δύση θὰ ἔγω τὴν συνείδησιν ἀναπαυμένην πῶς ἓνα σύννεφο μικρὸ κί' ἐλάχιστο ἀνύψωσα κί' ἔγω νὰ σὰς τὸ θαμπώσῃ.

Χαιρετίσματα

Σ. Σκίπης.

Ἀγαπητέ μου Σκίπη,

Πρὸ πολλοῦ θέλω νὰ σοῦ γράψω, ἀφοῦ καὶ χιλιάκις προφορικῶς σοῦ τὸ εἶπα ὅτι τὰ ἰδικά σου τὰ ποιήματα, ὅταν τὰ διαβίξω, ἢ ὅταν τ' ἀκούω ἀπαγγελλόμενα, μοῦ χάνουν τόσην ἐντύπωσιν, μὲ προξενοῦν τόσην εὐχρηστῖσιν, μοῦ ξυνοῦν πολλές φορές τόσα αἰσθήματα καὶ ιδέες, τόσα πάθη καὶ τόσους πόθους ὥστε θὰ ἤθελα νὰ μπορούσα νὰ τὸ κηρύξω εἰς ὄλον τὸν κόσμον, ὅτι ποτὲ δὲν ἵπελπίσθηκα διὰ τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν καὶ διὰ τὸ μέγα μέλλον της τὸ ποιητικόν, ἀφοῦ ὑπὸ συνθήκας, σὲ περιβάλλον κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν τέτοιο ποῦ ζοῦμεν τώρα, μέσα σὲ μία λογοτεχνικὴ Κριτικὴν πότε μὲν τοπικιστικὴ, ἄλλοτε ἀντίζηλον ἐπαγγελματικὴν κυρίως πάντοτε ἀρνητικὴν, γιὰ ὅτι δὴποτε ἐπιπόλαιον καὶ ἀμαθὴ γεμάτην ἀπὸ ὄλην τὴν ἀρωστίαν τῆς ὑμφιβάλλου καὶ μονομανοῦς ὑπεροχῆς της, διακρίνεσαι μόνος σύ. Τὸ μόνο ποῦ θὰ ἤθελα, μὲ ὄλην μου τὴν καρδίαν νὰ σοῦ εἶπω εἶναι, ὅτι εἰς τὰ πλεῖστα ποιήματά σου ἀκίνας ὄλον κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου τὴν ἀρμυρικὴν πάντοτε, τὸν εἰλικρινῆ χαρακτήρα σου, ἓνα τέλος πάντων τελειον Σκίπην, ποῦ φαίνεται ἀγνώτερος, ποιητικώτερος καὶ αἰσθηματικώτερος παρ' ὅτι εἶσαι συνήθως μὲ τὸν καθ' ἓνα εἰς τὴν καθημερινὴν συναναστροφὴν σου, τὴν ὁποίαν μορφώνει σύμφωνα μὲ τις εἰκονικὰ καὶ συνθηματικὰς εὐγένειας.

Σ' ἐγνώρισα πάντα τὸν ἴδιον κί' ἀπὸ τὰ ποιήματά σου πρὸ καλά ἀκόμη, μὲ μίαν ἰχώρεστον ἐπιθυμίαν, μ' ἔν' ἀπέραντο πόθον, μὲ μίαν τεραστίαν κί' ὑπερβολικὴν ἴσως αὐτοπεποιθήσιν γιὰ φωτισμὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ Ἐγῶ σου ἀπέναντι τοῦ Κόσμου τοῦ Ἑλληνικοῦ ποῦ συνήθισεν νὰ εἶναι ἀπαισίως ἀπρόσεκτος καὶ ἀδιάφορος γιὰ τὸ ὑψηλότερον εἶδος τῆς λογοτεχνίας. ὅταν πηγάζῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ἀπ' αὐτὴν δηλαδὴ τὴν Ἀλήθειαν καὶ ποῦ ἐσυνήθισε τέλος πάντων ὡς τώρα νὰ σκίρνεσαι ὡσάν κοπάδι ἀπὸ ἐν' ἰστέϊον συγγραφεῶν ὄχλον ἀπὸ τὸν ὁποῖον δυστυχῶς τραβᾶει καθημερινῶς καὶ μορφῶει ὄλες τις κριτικὰς πεποιθήσεις του, ὄλα τὰ αἰσθηματικὰ γούστα του καὶ ὄλες τις ποιητικὰς συμπάθειαι καὶ καὶ ἀντιπάθειαι του, χωρὶς νὰ ἔχη τὸ θάρρος νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν πλάνην του, ὅταν τὸ ἐννοήσῃ ὅτι ἀκριβοπλήρωσε ὅτι δὴποτε γελοῖον, ἀπεναντίας γίνεται θρασὺς καὶ ξεσπάει ἐκεῖ, ποῦ ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ καὶ ν' ἀκούῃ καὶ νὰ θαυμάζῃ.

Μοῦ εἶναι ἀδιάφορον ὅτι κάνει ὁ ἄλλος ἐγῶ θὰ ὑποστηρίξω πιστὰ καὶ παλληκαρῖσια ὅτι μοῦ ἀρέσκει, ὅτι εὐρίσκω ἀνώτερον καὶ πρὸ ποιητικὸν ἀπὸ ὅτι ἐγράψῃ ἀπὸ τοὺς ντιλετάντες στιχοπλόκους.

Φιλότερό μου Σκίπη, σὲ βεβαιῶ, ὅτι τὰ πρὸ πολλὰ ποιήματά σου στὴν νέαν Ἑλλάδα εἶναι μοναδικὰ ἀκόμη.

Συνενώνεις μὲ θαυμασίαν διαίθησιν κί' ἓνα ὑπέρογκον βαθμὸν γνώσεως καὶ αἰσθηματος ὁλόκληρον κόσμον ποιήσεως καὶ φιλοσοφίας.

Κατάρθωσες καλύτερον οἰουδήποτε ἄλλου εἰς τὴν Ἑλλάδα ποιητοῦ νὰ συνενώσης μαζί με τὴν ἐπιχρὴν ἀντίληψιν τῶν γεγονότων καὶ τῆς φύσεως καὶ τὸν πρὸ δυνατὸ λυρισμὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ Ἐγῶ σου

Πολλὰς φορές εἶναι ἀλήθεια ὅτι εἶσαι βαρὺς, ὑπερβολικὸς κί' ὁ πρὸ ἀπαισιόδοξος ποιητής. ἀλλ' εὐτυχῶς κάποτε ἢ ποιησίς σου γελᾷ χαριεντίζεται παιγνιδιάρα.

Μοῦ ἀρέσεις διότι αἰσθάνεσαι καὶ φαντάζεσαι καὶ κλείνεις μέσα σου μεγάλα.

Συνενώνεις εἰς τὰ ποιήματά σου, ἂν καὶ πολλές φορές, χωρὶς νὰ προυνσιάζῃς τὴν ἀληθινὴν σου φύσιν, χωρὶς νὰ δεκνύῃς τὴν ψυχὴν σου ποῦ, το καὶ εἶνε ὡσάν λουλοῦδι, ἀκουσῶς σου παρυσύρθις ἀπὸ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τὴν μονότονον, πεζὴν, καὶ στεῖραν καὶ σκέπτεισαι πολλάκις ὡσάν τάφος.

Καλὰ ἀγαπητέ μου Σκίπη, αὐτὰ ἄς εἶναι γιὰ τοὺς ἀρῶστους ποιητάς, ὅχι γιὰ τὴν ζωὴν, τὸ σπρίγος, τὸ κάλλος ποῦ ἀντιπροσωπεύει καὶ πρέπει ν' ἀντιπροσωπεύῃ ἢ μοῦσα σου, ποῦ ζητάει ἀκουσίως σου ἴσως τὴν χάραν

Σοῦ ἔλεγα λοιπὸν παραπάνω, φίλτατε Σκίπη, ὅτι συνενώνεις εἰς τοὺς στίχους σου καὶ τὸν λυρισμὸν καὶ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Schiller καὶ ὁν Byron. ὄλλα δὲν πρέπει νὰ χάνωνται οἱ ἀριστοὶ αὐτοὶ ποιητικοὶ στίχοι εἰς τὸν σωρὸν τῆς ὕλης

Ἐννοῶ ν' ἐσχοληθῶ εἰδικῶς γιὰ τὴν ποίησιν σας καὶ πρὸς τοῦτο μοῦ χρειάζεταιαι καιρὸς νὰ νὰ παραλληλίσω τῶν ἐξοχωτάτων ποιητικῶν πνευμάτων τοὺς θεσπέσιους τῶν στίχους μὲ πολλοὺς ἰδικούς σου ποῦ εἶναι ὡριμένως πάγκαλλοι καὶ λαξευτοί.

Σὰς βεβαιῶ ὅτι καίτοι σὰς ἔχουν παρεξηγήσει καὶ δὲν σὰς ἔχουν μελετήσει ἢ δὲν ἐπέτρεψε φθονερὰ λογογραφία νὰ διακριθῆτε καὶ νὰ ὑπερέτετε, γιὰ καὶ σὰς ἀρμυρίζει, εἰσθε ὅμως ὁ δημιουργός, εἰσθε ὁ γονιμώτερος καὶ ὁ καλύτερος πρόδρομος, ὁ ζωντανὸς ποιητὴς τοῦ μεγαλείου τῆς Ἑλλάδος, τῆς κατ' ἐξοχὴν ποιητικῆς χώρας τῶν λαῶν.

Σὲ φιλῶ

Ἰωάννης Χρηστοφάκης.

ΤΑ ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Τὸ «L'Essor Septantrional», τὸ ὁποῖον διευθύνει ὁ συγγραφεὺς τῶν «Contes Bechevelées» κ. Παρμαντιέ, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δευτέρον ἔτος ἐντελῶς ἀνακαινισμένον. Δυστυχῶς δὲν θὰ δυνηθῶμεν σήμερον ἕνεκεν ἐλλείψεως χώρου νὰ γράψωμεν διὰ τὰ τελευταῖα τεύχη του, τὰ ὁποῖα μῖς φαίνονται πολὺ ζωηρά κί' ἀρματωμένα. ἰδιαιτέρως μὲ τὰ ποιήματα τοῦ κ. Λεμπέκ, ὅτε διὰ τὰ βιβλία, τῶν δύο αὐτῶν, τὰ τελευταῖα. Αὐτὸ τὸ ὑποσχόμεθα διὰ τὸ προσεχὲς τεῦχος. Ὁ κ. Κουρτίδης ἐτοιμάζει μελετὴν διὰ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Παρμαντιέ. «La Physiologie morale du poète», ἓνα βιβλίον μελετῶν ποῦ ἐγκλείουν ψυχολογικὰς παρατηρήσεις, σκέψεις, συναίσθηματα μιᾶς ζωῆς ὁλοκλήρου, σκεπτομένης ζωῆς καὶ γονίμου.

Τοῦ κ. Λεμπέκ, τὸ νέον βιβλίον εἶνε διὰ τὴν σύγχρονον Πορτογαλικὴν Φιλολογίαν.

Ἀπὸ τὸ τεῦχος τοῦ Σεπτεμβρίου — Ὀκτωβρίου τοῦ L'Essor, ἀποσπῶμεν ὀλίγας γραμμάς ἀφιερωμένας ἀπὸ τὸν κ. Λεμπέκ διὰ τὸ περιοδικόν μας «Ἀκρίτας» καὶ διὰ τὸ ἔργον μας.

ΑΠΟ ΤΟ «L' ESSOR SEPTENTRIONAL»

ΑΘΗΝΑΙ

«Ακρίτας», 'Επιθεώρησις 'Αθηναϊκῆ Φιλολογικῆ.

'Η Νεοελληνικῆ Ποίησις.

'Η σχετικὴ σπανιότης τοῦ βιβλίου εἰς τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα, καὶ ἡ ἀξιωματικὴ πνευματικὴ δράσις, τὴν ὁποίαν μαρτυρεῖ ἡ σύγχρονος ἀθηναϊκὴ φιλολογικὴ ἀναγεννησις. Ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὸ νὰ μᾶς διεγείρουν ἰδιαίτερος διὰ τῶν ἐπιθεωρήσεων καὶ ἐφημερίδων τῶν τὸ ἐνδιαφέρον.

Χάρις εἰς ἀτελειώτους περὶ τῆς Γλώσσης συζητήσεις μία ὀψα ἐργασίας, μία πνευματικὴ ἔρευνα ἀμετρος, κατέλαβε τὴς νέας γενεάς, τὰς ἵπκας, μία μεγάλη πνοὴ ἰδεολογίας, φέρεῖ πρὸς τὰ πλέον δυσκολοερέυνητα προβλήματα τῆς τέχνης καὶ τῆς σκεψίσεως.

'Ο Ἀκρίτας, τὸν ὁποῖον μὲ πολλὴν εὐσυνειδησίαν διευθύνει ὁ ποιητὴς Σωτήριος Σκίπης καὶ ὁ ὁποῖος ἐκδίδεται ἀπὸ τὸν Μαρτίον τοῦ 1904, ἀντιπροσωπεύει τὸσον πιστῶς, ἔσον καὶ δυνατὸν τοιαύτας ἐνασχολήσεις ἵκτος τῆς συνεργασίας ποιητῶν, ὅπως ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς, ὁ ἀδιαφιλονεικῆτος ἀρχηγὸς τῆς νέας Σχολῆς¹⁾, ὁ Στέφανος Μαρτζώκης, ὀνομαστός ἄλλοτε διὰ τὴν ἀννότητά τῶν σο νέτων τοῦ ὁ Ἰωάννης Γρουπάρης, ἕνας Λεχόντ δὲ Διλ ἀπὸ τὸν Σκίπης, περὶσπούδατος μεταφραστὴς τοῦ γηραιοῦ Αἰσχύλου, ἡ Αἰμιλία Κούρτελη νεα καὶ λαμαρτιζουσα ἐγάμιλος²⁾ τοῦ Ἰωάννου ὀλεμη καὶ Λάμπρου Πορφύρα essayistes γαι κριτ κοι ὅπως, ὁ Ἀριστοτέλης Κομπάνης, ὁ Σωτήριος Σκίπης, ποιηταὶ ὁμοίως καὶ τοῦ καλλιτέρου εἴδους³⁾ διηγηματογράφοι ὅπως ὁ Καρακάβιας, σκεπτικισταὶ ὅπως ὁ Δημητριάδης, ὁ Ἀκρίτας πλουσιζέται καὶ μὲ ξενὰς σελίδα μεταφρασμένας ἀπὸ τὸν Ἐρντερ, Χάινε, Κάρλαυλ, Μπαλζάκ, Γκόρχυ, καὶ Ἀννούτσιο.

Οἱ νεοῆλγες ἠρόδρομοι Σολωμός, Λασκαράτος ἔχουν ἐπίσης τὴν θέσιν των εἰς τὸν Ἀκρίταν.

Λαμβάνων ἴσορμήν³⁾ ἀπὸ τὴν ὀλίγον μεταφυσικὴν ἢ διανοητικὴν ἐξέλιξιν τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ἡ νεοελληνικὴ Ποίησις, σύμφωνα μὲ τὸν Ὀλίμπιτισμὸν τῶν γη α ὠν Goethe καὶ τὴν φλογερὰν ποτωτοβουλίαν τοῦ διδασκάλου Παλαμᾶ πρὸς τὰ μελετηθέντα βεβαίως ἀπὸ τὸν συγγραφεὰ τοῦ Silentii Dissolutio καὶ τοῦ Κερκλιού τοῦ Ὀρφέως, Σ. Σκίπη) ἕνας ἀπὸ τὴς τελευταίους ἀριθμοὺς τοῦ Ἀκρίτα⁴⁾ μᾶς φέρεῖ μίαν κλασικοποιήσιν πολὺ σοφὴν μεταξὺ τῶν νέων ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ μὲν ἐμπνευσμένοι κυρίως ἀπὸ τὰς θεωρίας τῆς Σκέψεως καὶ τοῦ Συμβόλου, οἱ Σολωμός, Βαλαωρίτης, Μαρτζώκης, Παλαμᾶς, Πάλλης Γρουπάρης κτλ. θὰ εἰμποροῦσαν νὰ συλλέξουν το ἕρδν δνομα τῶν Ποιητῶν· οἱ ἄλλοι τῶν ὁποίων ἡ ἐμπνευσις πηγάζει μᾶλλον ἀπὸ τὸ ἀννὸν αἰσθημα, οἱ Πολέμης, Μαλακάσης, Πορφύρας θὰ εἰμποροῦσαν νὰ ὀνομασθῶν Τραγοὶ διστάδες, ὀηλ ρομαντικοί. Διότι ἡ Ἑλληνικὴ Ψυχὴ ἔχει δύο ὀρισμένους πόλους: τὸν Νοῦν καὶ τὴν Καρδίαν: (la Raison et le sentiment) τὴν σκέψιν καὶ τὸ αἰσθημα, τοῦτο γενικῶς ὑποτεταγμένον εἰς ἐκείνην τὴν ὁποίαν φωτίζει καὶ ἕωγονεῖ. Διὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ παρέχει εἰς τὰ γαλλικὰ μας γράμματα ὁ Ἀκρίτας ἀξίζει ὀλας τὰς συμπαθείας μας. Τοῦ τὰς ἀπευθόμενον μὲ ὀλην μας τὴν καρδίαν.

Philéas Lebesgue.

¹⁾ Αὐτὸ θὰ τεθῆ ὑπὸ συζήτησιν εἰς προσεχῆς ἄρθρον «Ὁ παλαμισμὸς καὶ ὁ κίνδυνος» (Σ. Σ.)

²⁾ Ἡ Δις Κούρτελη κρίνεται ἔδῶ ἀπὸ τὰ πρῶτα τῆς στιχογραφήματα τ' ἀποκηρηχθέντα ἀπὸ τὴν ἰδίαν (Σ. Σ.)

³⁾ Ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἕνος ἄρθρου περὶ ποιητῶν τοῦ κ. Φ. Παρμαντιέ.

⁴⁾ Τεῦχος 21ον.

ΑΠΟ ΤΗΝ «REVUE FRANCO-ITALIENNE»

Πέρνομεν ἀπὸ τὸ τεῦχος τοῦ Ὀκτωβρίου τῆς Revue Franco-Italienne, ὀλίγας γραμμάς αἰ ὀποῖαι ἀφιερῶθησαν διὰ τὸν «Ἀκρίταν».

'Ο Ἀκρίτας, ὁ ὁποῖος ἐκδίδεται εἰς τὰς Ἀθήνας εἶνε μία ἐπιθεώρησις προδρομικὴ. Ὁ διευθυντὴς κ. Σκίπης εἶνε ἕνας ποιητὴς ντουμπλαρισμένος μ' ἕνα σοφόν. Ὅλα τὰ ζητήματα τοῦ εἶνε γνώριμα, καὶ ἀκόμη κατώρρωσε νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν του αὐτὴν τὴν πολύτιμον ἐκλεκτικότητα, ἡ ὁποία δημιουργεῖ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν περιοδικῶν τῆς ἀτίας. Εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦ Αὐγούστου δίπλα εἰς μίαν μετάφρασιν ἕνος ποιήματος τοῦ Λεοπάρδη ἀπὸ τὸν Ἀρ. Καμπάνη, ὑπάρχει ἡ μετάφρασις μερικῶν σκεψίσεων τοῦ Λεοπάρδη ἀπὸ τὸν Ἀρ. Καμπάνη. Σημειῶνομεν εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν μίαν μελέτην τοῦ Ἐμμερσον—Ὁ Σοφοδὸς—μεταφρασμένην ἀπὸ τὴν Δα Αἰμιλίαν Κούρτελη, ἡ ὁποία εἶνε ἡ Ἄννα Νέγκρη τῆς συγγένου Ἑλλάδος.

Ἡ Revue du Bien τὴν ὁποίαν διευθύνει ὁ φιλέλλην ποιητὴς Κ. Μ. Λεγκράν ἀφιερῶνει ὀλόκληρον τὸ τεῦχος τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ τῆ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκ Παρισίων διαβάσεως τοῦ Βασιλέως μας. Δημοσιεύει ἄρθρον τοῦ κ. Ἀρῦ Ρενέ περὶ τοῦ Βασιλέως μας ἐν αὐτόγραφον περὶ Ἑλλήνων τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Οὔτσαί, μίαν διάλεξιν περὶ Ἀθηναίων τοῦ κ. Κρουαζέ. Ποιήματα τῶν κ. κ. Μ. Λεγκράν, Μπουαγιέ, Νοβιάκ. Μεταφράσεις τῶν Σοφοκλέους (Ἰδίους Τύραννος καὶ Οἰδipους ἐπὶ Κολωνῶν, ἀποσπασματα, ὑπὸ Λεγκράν), Ἀνακρέοντος, Κήτης, Παύλου Νιρβάνα, Αἰμιλίας Κούρτελη, Σωτ. Σκίπη. Διαφόρους εἰκόνας ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον κόσμον καθῶς καὶ ἄς εἰκόνας τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Βασιλέως μας καὶ τοῦ διευθυντοῦ μας κ. Σ. Σκίπη. Ἄρθρον τοῦ κ. Ἀρῦ Ρενέ περὶ τῆς Νεοελληνικῆς Ποιήσεως ἐκ τοῦ ὁποῖου ἀποσπῶμεν τὰ κυριώτερα σημεῖα. Τοῦ ἰδίου οἱ ἀναγνώσται μας θὰ διαβάσουν εἰς τὸ παρὸν τεῦχος μας καὶ τὴν πρῶτην ἀνταπόκρίσιν του ἐκ Παρισίων. Ὁ κ. Ἀρῦ Ρενέ (ἀδελφὸς τοῦ ἐδῶ διαμεινοντος Ζωγράφου κ. Παρθένου) ζῆ πολὺν καιρὸν μακριὰ μας καὶ χρειάζεται ἴσως μίαν συστηματικὴν μελέτην ὀλίγων ἐτῶν τῆς νέας φιλολογίας μας διὰ νὰ κτερθώσῃ νὰ παρουσιάσῃ αὐτὴν κριτικῶς ἀξιοπρεπέστερα καὶ πλέον ἐπαθίως ἄλλοτε εἰς τὴν Εὐρώπην. Τὸ ἐλπίζομεν ὀλοψύγως καὶ τὸ περιμένομεν ἀπὸ τὸν πολυαγάθητον κ. Παρθένου διὰ τὸ καλὸν μας καὶ διὰ τὸ ἰδικόν του καλόν.

ΑΠΟ ΤΗΝ «REVUE DU BIEN»

ΠΕΡΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Ὀλόκληρος πλειὰς ἀνηγέρθη ἐπιθυμοῦσα νὰ ἰδρῶσῃ τὸ ἔργον τῆς νέας Ἑλλάδος. Ἐνα τάλαντον ἀληθινὸν ἐμφανίζεται συχνὰ τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἀξίωσιν νὰ διδῇ ζωὴν εἰς τὴν ἐμπνευσιν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν. Δυστυχῶς, ἡ μορφή εἶνε καμμιὰ φορα πάρα πολὺ ψεύτικη. Ἐκπληττεται κανεὶς ἀνευρίσκων εἰς παρόμοια Ἑλληνικὰ ἔργα τῆς νέας περιόδου τοὺς ἤρωας τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ Γκαῖτε ἢ τοῦ Βάγκεν.

Ὁ Ρουκ ἀναπλ ρώνει τὸν φαῦνον ἢ τὸν σάτυρον, καὶ παρ' ὀλην τὴν ποιητικὴν πτῆσιν τῶν στροφῶν, τὴν μαγνητικὴν μελωδίαν τοῦ ρυθμοῦ, ὁ Βάγκεν παρεντίθεται καὶ ὀμι πλέον ὁ Ὀμηρος ἢ ὁ Ἀνακρέων.

Καὶ αὐτὴ ἡ ἐξέλιξις τοῦ νεοελληνικοῦ πνεύματος, ἐξέλιξις, ἡ ὁποία δεικνύει, εἰς τὸν νεον αὐτὸν λ. β.ν ἐν τῆ ἀναγεννήσει του, ἕνα χαρακτῆρα κατεληγμένον ἀπὸ ὑπερβολικὴν μίμησιν, εἶνε τὸ ἀπαίσιον ἔργον, καὶ τὸ νόθον γέννημα τοῦ σνοβισμοῦ, φερμένου ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, αὐτὴν τὴν γόνιμον μήτέρα τῆς ρακλάμας καὶ τῆς φήμης.

Ένα ιδιαίτερον θέλημα-ρον πολὺ νεωτεριστικὸν καὶ πολὺ σοφὸν ἀπορρεῖ ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ ΚΑΜΠΥΣΗ, ἀλλὰ ὑπάρχει πάρα πολλή Γερμανία εἰς τοὺς στίχους του, καὶ ἐὰν ἡ Ἑλλάς ἐν συνόλῳ δὲν ἀπολείπει ἀπ' αὐτοὺς, ὅμως ὑπάρχει πολλὴ ὁμίλη γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιό της. Ὁ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ εἶνε πλέον γλυκύς, ἀλλὰ τοῦ λείπει ἡ πρωτοτυπία. Ὁ ΣΚΙΠΗΣ εἶνε ποιητὴς καὶ Διευθυντὴς μιᾶς πολεμικῆς ἐπιθεωρήσεως «Ἀκρίτας». Τὸ ἔργον του εἶνε ὀλιγώτερον βάρβαρον, ὁ νέος του ρυθμὸς ἰντανακλᾶ τὴν εὐρύτητα τῆς σκεψιῶς του. πρὸ παντὸς μένει Ἑλληὴν τὸ ἔργον του δεικνύει ἕνα δρόμον γόνιμον εἰς ἐπιτυχίας· εἰς τὴν ψυχὴν του θριαμβεύει ἡ ἰδέα τῆς Ἑλλάδος· εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν ἰδεῶν πρέπει νὰ κατατάξωμεν τὸν ποιητὴν Ἰωάννην Γρυπάρην, Α. Καμπάνην κτλ.

Ἀναφέρουν ἐπίσης τὸ ὄνομα τοῦ Λάμπρου Πορφύρα ποιητοῦ ἀρρώστου, τοῦ δποῦοι ἡ ψευτικὴ ἐπιτυχία ὀφείλεται εἰς μίαν πρόσφορον ρεχλάμαν. Πλούσιος ἡ περιουσία του ἀναπήρωνει τὸ τάλαντόν του.

Γύρω ἀπὸ μερικὰ περιοδικὰ κυρίως ὁ «ΑΚΡΙΤΑΣ» καὶ εἰς ἕνα πρόγραμμα πολὺ ὀλιγώτερον ἐπαναστοτικόν, τὰ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ, ἐδημιουργήθησαν σύμφωνα με τὰς συμπαιεῖας των καὶ τὰς προθέσεις τὰς πλέον ἀξιολόγους μεταξὺ τῶν νεωτεριστικῶν

Ἀναφορικῶς πρὸς τὸν ρυθμὸν καὶ τὰς ἰδέας δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν τὸν ΠΡΟΒΕΛΓΙΟΝ, ὁ ὁποῖος φαίνεται ἐμπνεόμενος μᾶλλον ἀπὸ τὴν φύσιν παρὰ ἀπὸ τὰ βιβλία, καὶ εἶνε ἐνίοτε πλέον προσωπικὸς ἀπὸ τὸν Παλαμᾶν.

Σταματῶ ἐδῶ, καὶ ἐκεῖνοι τῶν ἰποίων τὸ ὄνομα λείπει ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνεπαρκῆ - ἀλλοίμονον! μελέτην. Ἄς με δικαιολογήσουν. τοὺς παρημέλησα εἰς αἰτίας τοῦ στενοῦ γόρου· δὲν θὰ γάσσον-ίποτε ἂν περιμένουν, διότι ὑπόσχομαι νὰ μελετήσω καὶ νὰ ἀναλύσω ἀργότερα τὸ ἔργον των εἰς ἕνα ἐνχειρίδιον ποῦ ἐτοιμάζω. Καὶ διὰ νὰ τελειώσω, ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ ἐκφράσω μίαν λύπην: τὸ νὰ μὴ συναντῶ εἰς τοὺς πλείστους παρὰ μίαν περιορισμένην πρωτοτυπίαν, καὶ δίπλα εἰς ἕνα πραγματικὸν τάλαντον μὴν ἔλλειψιν πρωτοβουλίας καὶ προσωπικότητος - ἐξαιρέσει φυσικὰ τῶν κορυφῶν.

Διὰ τὴν ἐκπλήττεται κανεὶς ἔπειτ' ἀπὸ αὐτό, ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν κατώρθωσεν ἀκόμη ν' ἀποκτήσῃ μίαν ἀληθινὴν πνευματικὴν ζωὴν;

Διὰ τὴν ἐκπλήττεται κανεὶς, ὅτι τὸ μισθόστημα δὲν εἴμπορεῖ νὰ γεννηθῆ ἐκεῖ καὶ ὅτι κάθε ἑλληνικὴ ἐφημερίς εἶνε ἀνακαταμένη νὰ δημοσιεύῃ εἰς ἐπιφυλλίδας μεταφράσεις ξένων μετρίων συγγραφέων, ἐὰν δὲν ἐπέλθῃ μία ἀληθινὴ παρατήρησις τῶν εἰδῶν καὶ τῆς ζωῆς;

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡ νέα γενεὰ ὀφείλει νὰ δανεισθῆ ἀπὸ τοὺς ξένους δὲν εἶνε οὔτε ἡ φόρμα, οὔτε τὸ εἶδος τῶν ἀντικειμένων των, ἀλλὰ ἡ μεθοδὸς καὶ ἡ οὐσία μάλιστα τῆς τέχνης των.

Ary René.

ΑΠΟ ΤΟΝ MERCURE DE FRANCE

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑΙ

Κρυστάλλης. — Ἐπιθεωρησις τῆς Ἑπτανήσου. — Στεφάνου Μαρτζώκη: Ποιήματα. Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ. — Ἰωάννου Πολέμη: Κειμήλια, Ἐξωτικά, ποιήματα. — Αἰμιλίας Κούρτελη: Ποιήματα.

Ὅποιος δὲν ἀκούει παρὰ μία καμπάνα δὲν ἀκούει παρὰ ἕνα ἴχο. Δὲν πρόκειται διὰ τὴν Ἑλλάδα ὅπου συζητοῦν εὐαρίστως περὶ δῶρον πολὺ διαφοροτρόπως. Δι' ἡμᾶς ὁ ρόλος μας ἐδῶ ὀφείλει νὰ περιορισθῆ εἰς τὴν νὰ παραβάλλῃ μαζὶ με τὰς πνευματικὰς τάσεις τῆς Ῥωμισούνης, τὰ σύγχρονα ἔργα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Οἱ Ἕπανοὶ μας δὲν θὰ διευθυνθοῦν λοιπὸν διόλου πρὸς τὰς σχολὰς τὰς

κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον λαμπρὰς τῆς παρομοιώσεως καὶ μιμήσεως ἢ πρὸς τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον ἐπιτυχὴν προσοικείωσιν τῶ ξένων τύπων, ἀλλὰ πολὺ περισσώτερον εἰς τὸν τρόπον τὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον εὐστοροφονεώτατον καὶ αἰσθαντικὸν διὰ τοῦ ὁποῖου ἐξωτερικεύεται ἡ ἑλληνικὴ μεγαλοφυΐα τῆς σήμερον με τὴν φυσικὴν ἐπέκτασιν μιᾶς παραδόσεως τὴν ὁποῖαν αἱ μεγαλειότητες ἐναντιότητες δὲν κατώρθωσαν νὰ διασπάσουν.

Διὰ τοῦτο δὲν θὰ ξεχωρίσωμεν τὴν κάποιον ἀξίαν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι με μελέτας σοφὰς, με μίαν ἐν διαρκεῖ διεγέρσει περιέργειαν κατορθώνουν ὥστε ἡ στείρα φύσις των νὰ δημιουργῆ. Ἀλλὰ θὰ διαφυλάξωμεν τὴν πρώτην θέσιν εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι παρόμοιοι πρὸς τὸν Κώσταν Κρυστάλλην (ἀποθανόντα εἰς τὰ 1894, 26 ἐτῶν) εἶνε ἐστραμμένοι κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν αἰωνίαν μεγάλην πηγὴν τῆς ἐμπνεύσεως, τὴν φύσιν. Ὁ Κρυστάλλης ἄλλωστε διαμένει ἕνα φαινόμενον σχεδὸν μοναδικὸν εἰς τὴν Νέαν Ἑλλάδα. Ἀντὶ νὰ ξετυλιχθῆ σύμφωνα με τὰς πνευματικὰς ἐπιδράσεις ποῦ ἴθλασαν ἀπ' ἔξω, δένει βχ'εῖα τὴν ἀγνήν Παράδοσιν κί' ἀναβαίνει ἕως εἰς τὸν Θεοκρίτον. Κατὰ βάθος ποιητῆς, δὲν ἄφησε τὸν ἑαυτὸν του νὰ παρασυρθῆ, ὅπως οἱ περισσώτεροι ἀπὸ τὰς ξένας ἰδεολογίας καὶ οἱ στίχοι του ὅπως καὶ τὰ πεζὰ του δὲν ἀποπνέουν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἰδαν του ἐμπνευσιν. Περὶ αὐτοῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ κατ' ὁρθὴν μὴ πολὺ σπάνιον γιὰ τοὺς ὁμοίους του εἰς τὸ τάλαντον) ὅτι κατώρθωσε νὰ δειχθῆ περισσώτερον Ἑλληνικὴν παρὰ Εὐρωπαϊκῆν. Τὸ ἐναντίον ἀληθεύει περὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Σολωμοῦ (τὸν ὁποῖον ὁ Κρυστάλλης συμπληρῶνει εἰς ἀπόστασιν ἡμίσεος αἰῶνος καὶ ὁ ὁποῖος μᾶς κάμνει νὰ σκεπτόμεθα τὸν Σίλλερ) τοῦ Βαλαωρίτου, ὁ ὁποῖος με τὸν πρὸς τὸν Οὐγγὼ θαυμασμὸν του ὀλίγον ἔλειψε νὰ πασατραγήσῃ, τοῦ Παλαμᾶ τοῦ ὁποῖου τὰ μάτια μένουσιν προσηλωμένα ἐπὶ τοῦ Γκαίτε καὶ ὁ ὁποῖος διὰ μέσου μιᾶς γαλλικῆς σπουδῆς προσπαθεῖ ν' ἀρμονίσῃ τὸν Εὐρωπαϊσμόν του με τὴν ἐνθερον θρησκείαν του πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν περιβάλλον.

Ἡ ἰταλικὴ σφραγὶς δίδουσα φῶς εἰς ἕνα φαινόμενον τὸ ὁποῖον ἐμεῖς θὰ καλοῦμεν ἐδῶ «Ἰονισμόν» ἔδωσε τὸν χαρακτῆρα μερικῶν ἄλλων μεγάλων φιλολογικῶν φυσιογνωμιῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑπτανήσου, οἱ Ἰούλιος Τυπάλδος Γερσίμος Μαρκοράς, Ἀνδρέας Λασκαράτος, Ἰακωβὸς Πολυλάς, Καλοσγούρος κ.τ.λ. ἐξακολοθηταὶ τοῦ Σολωμοῦ εἰς τοὺς ὁποῖους ἀμβύζει νὰ συνενώσωμεν τὸν Ζαχύνθιον Στέφανον Μαρτζώκην, ἕνα σύγχρονον Δεσπάρδην γεννημένον ἀπὸ πατέρα Ἰταλὸν καὶ μητέρα Ἑλληνίδα.

Καταγόμενοι ἀπὸ προγόνους ἑλληνας τοῦ ὁποῖου ἡ κυριαρχία τῆς Βενετίας εἶγεν ἀσπασίας ἀπὸ τὸν μουσουλμανικὸν ζυγόν. οἱ Ἑπτανήσοι ἐγκατέστησαν ἰδιαιτέρως παραδειγματιζόμενοι ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς των Κρήτας μίαν φιλολογικὴν κίνησιν αὐτόνομον, ἰλόκληρον βαπτισμένην εἰς τὴν Ἰταλικὴν ἐπίδρασιν καὶ εἰς πατριωτικὰς ἐμπνεύσεις καὶ τῶν ὁποίων αἱ δημώδεις τάσεις ἐκτύπησαν κατ' εὐθείαν ἀπ' ἀρχῆς τὸν ἀθηναϊκὸν πανεπιστημιακὸν δασκαλισμὸν φερμένον ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν.

Ἐὰν οἱ Ἑπτανήσοι ὑπῆρξαν πράγματι μεγάλοι, ὑπῆρξαν διότι κατώρθωσαν νὰ συνδέσουν ἑνωρῆς τὸ ἑλληνικὸν αἶσθημα καὶ τὸν ἔρωτα τῆς πατρίδος γῆς με τὴν ἀντιλήψιν τὴν πλέον θερμὴν μιᾶς ἀνωτέρας μορφώσεως. Αὐτοὶ οἱ χαρακτηρισμοὶ εἶν' ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι διακρίνουν ἐπίσης τὰ ποιήματα τοῦ Στεφάνου Μαρτζώκη, τοῦ ὁποῖου τὰ Σοννέτα ἄλλοτε, ἐκδοθέντα στὸ Παρίσι τῆ φροντίδι τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς τῶν Ἀνα-ολικῶν Γλωσσῶν συνενώνουν τὴν χάριν καὶ τὴν ἀρμονίαν ἐνδὸς Πετράρχῃ με τὴν πλέον νεωτεριστικὴν μελαγχολίαν, με τὴν πλέον δάκνουσιν πικρίαν. Ὁ ποιητῆς ἄλλωστε ἤγγισε τὰ ἡττήματα τὰ πλέον ποικίλα καὶ δὲν θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ παραβάλλωμε παρὰ μετὰ τὰ ποιήματα τοῦ δικοῦ μας Σουλλῦ-ροντόμ εἰς τὸν ὁποῖον ἡ τρυφερότης ἡ πιδ λεπτὴ γειτονεύει με τὴν σκέψιν τὴν καλλίτερον εδοποιημένην ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν φιλοσοφίαν. Ἐλπίζωμεν ὅτι θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἐπαέλθωμεν καλλιτέρον ἐν λεπτομερείᾳ ἐπὶ τῆς πλήρους ἐκδόσεως τῶν ποιημάτων τοῦ Μαρτζώκη, περικλειούσης τὸ σύνολον τῶν Ραψωδιῶν κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ἐδῶ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ κ. Πολέμη.

Μεταξύ του Λάμπρου Πορφόρα και αυτού, πρέπει έντος δλίγου να συγκαταριθμώμεν τὴν νέαν καὶ σύγχρονον Σαπῶν, τὴν Δα Αἰμυλίαν Κούρτελη, τῆς ὁποίας ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὴν συλλογὴν «Ποιήματα», ἀληθινῆ ἀνοδοδέσμευτην γαρυφάλων καὶ ρόδων ὅπου ἀναμιγνύονται μερικὰ γαριτωμένα χρυσάνθευα Μεταξύ τῶν ἀνθῶν αὐτῶν τὰ ἀραχνούφρανα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα συνενώνει ὁ ὑπότιτλος «Παλμοί», εἶνε ἰδιαιτέρως μαγευτικά. Στίχοι νέοι βεβαίως καὶ εὐκολοὶ εἰς μερικὰ μέρη, ἀλλ' ὅπου ὑπάρχουν ἔσται ὑποσέσεις! Ἡ Αἰμυλία Κούρτελη ἔχει τὸ αἶσθημα, τὴν ἀπλότητα, τὴν χάριν, καὶ ἡ ποιητικὴ τῆς εὐχαρίστως παρσβάλλεται μὲ τὸ θελκτικὸν πρόσωπον, τοῦ ὁποίου ἡ εἰκὼν στολίζει ἐπίσης τὸ βιβλίον. Εἶνε, χωρὶς ἄλλο, ἡ πρώτη φορά, ὅπου μία γυναίκα εὐνῆ ζυγνᾷ εἰς τὴν νέαν Ἑλλάδα μὲ παρόμοια γαρίμματα, (αἱ κ. Καλλιρρόη Παρρὲν καὶ Εἰρήνη Δενδρινῶ ἀνήκουν εἰς τὸ πεῖθον), καὶ δὲν θά εἴμπορούσε κανεὶς νὰ τὴν ἀκούσῃ χωρὶς συγκίνησιν, εἰς αὐτὴν τὴν χώραν τὴν χθὲς ἀναστηθεῖσαν ἀπὸ τὰ σκότῃ τῆς δουλείας.

Ἐδιαβάσαμεν ὁμοίως ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὑπογραφὴν πολὺ ἀξιολόγους μεταφράσεις, κυρίως μίαν μελέτην τοῦ Ἑμερσον: εὐχόμεθα εἰς τὴν ποιήτριαν τῶν «Νεκρῶν Ὀνειρῶν» νὰ μὴ παραπλανηθῆ εἰς τὸ εἶδος αὐτό, ὅπου συνῶ εἶδομεν ἀδιαφιλονεικῆτα τάλαντα νὰ σπαταλοῦν τὸ καλλίτερον μέρος τῶν δυνάμεων τῶν. Συγγραφεῖται ἀκόμη ὅταν πρόκειται περὶ ἔργων παγκοσμίου ἠδιαφέροντος, ἔπως ἡ Ἰλιάς μεταφρασμένη ἀπὸ αὐτὸν τὸν ὑπομονητικὸν μάγον, τὸν Πάλλην, ἡ ὅπως ὁ Φάουστ τοῦ Γκαίθε θαυματικῶς μεταφερθεὶς εἰς τὴν δημῶδη ἀπὸ τὸν Πέτρον Βασιλικὸν, ποῦ λυπούμεθα διὰ τὰς νέας του τάσεις ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐπιτυχῆ μίξ ἀπαρχῆς ὅπως τὰ «Τραγούδια τῆς Ἑρμιάδας».

Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἔχομεν μίαν ἰδιαιτέρον ἀδυναμίαν διὰ τοὺς μουσικοὺς αὐτοὺς τῆς ποιήσεως, αὐτοὺς τοὺς τραγ υδιστάδες ἢ ρωμαντικοὺς τοὺς ὁποίους δὲν εἰκόσουν ὀλοτελα αἱ ἰδεολογικαὶ θεωρίαι καὶ οἱ ὅποιοι δι' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν αἰτίαν διαμενοῦν περισσότερον προσηλωμένοι εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἠαράδοσιν χωρὶς ἡ καθαρῶς εἶναι νὰ δύναται νὰ τοὺς συγχίξῃ. Χρειαζέται εἰς τοὺς ἄλλους, εἰς ἐκείνους διὰ τοὺς ὁποίους ὁ ποιητὴς Σ. Σκίπης ἐπρότεινε τελευταίως νὰ ὀνομάζωνται «Ποιηταὶ» χωρὶς ἐπίθετον, περισσότερα πνευματικῆ ἰδιοσυγκρασία καὶ δύναμις λόγου διὰ νὰ στερεοποιήσουν καὶ ἐξωτερικεύσουν εἰς κάποιον εἶδος τὰς συλλήψεις αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῶν μίαν μικρογραφίαν τοῦ σύμπαντος. Ἐφάμιλλος τοῦ Μαρτζώκη, μὲ περισσότερον συμβολισμὸν αὐτὸς ὁ Σκίπης εἰς τὰ ποιήματά του «Silentii Dissolutio» καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸ «Κεφάλι τοῦ Ὁρφῆως» ἐδοκίμασεν ὄχι ἄνευ ἐπιτυχίας νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὸ τὸ ἰδιαιτικόν.

Ἔτσι, εἶνε τῆς γραμμῆς τοῦ Παλαμᾶ (δὲν ὀμιλοῦμεν περὶ τῆς γλώσσης) καὶ ἂν ἀνέλθωμεν ὑψηλότερα, τοῦ Κάλβου. Εἰς ἡμᾶς ἡ ποιητικὴ αὐτῆ εἶνε ἡ ποιητικὴ τοῦ διδασκάλου Σεβαστιανοῦ Καρόλου Λεκόντ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ θά ἦτο πολὺ ἠδιαφέρον νὰ σταματήσωμεν κάτω ἀπὸ τὰ πλοῦσια φυλλώματα τῆς «Ἀσάλυτῆς Ζωῆς» ἀλλὰ ὁ γῶρος μᾶς λείπει, καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν τὸ χρονογράφημά μας θά ἔχῃ ἀφιερωθῆ ἰδιαιτέρως εἰς τὸν Δημοτικισμὸν. Δημοτικιστὴς πράγματι εἶνε ὁλος ὁ κόσμος στὴν Ἑλλάδα ἡ κἀνεὶ πῶς εἶνε διὰ τὴν ποιησὶν τοῦλάχιστον τὸ εἶπαμεν ἀλλὰ εἶνε καὶ ἡ διαβεβαίωσις αὐτῆ ὅπως ὁ δημοκρατισμὸς τῶν Πορτογάλων: «Ἐμεῖθα δημοκρατικοί, ἀλλὰ ἡ Δημοκρατία εἶνε ἀδύνατος εἰς τὴν Δισβόνην». Τὸ σύμβολον τῆς πίστεως μόλις ἀπαγγελθῆ καὶ οἱ περιορισμοὶ ἐπέρχονται. «Ἡ δημοτικὴ εἶνε καλὴ διὰ τοὺς στίχους, εἰς τὸ πείθον διὰ τὸ διήγημα, καὶ ἀκόμη αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ εἶδος». Ἡ γλῶσσα εἶνε ἕνα κῦμα ποῦ τρέχει ἄς μὴν ὑποσκάπτωμεν τὸ βάθος διὰ νὰ διευκολύνωμεν τὸ ρεῦμα, ἀλλ' ἄς προφυλαχθῶμεν μὲ πάρα πολὺ ὑψηλοὺς φραγμοὺς. Μόλις ἐπέλθῃ τὸ αἰφνίδιον καὶ τὸ πᾶν θραύεται. Ἡ Ἑλλάς τῆς σήμερον δὲν ἔχει ἄλλο καθήκον παρὰ νὰ τακτοποιήσῃ ἕνα πνευματικὸν ὄργανον ὁ ὁποῖος προημνύεται γόνιμος.

Μιά καὶ ἐπανακτῆσῃ ὁ Νεῖλος τὴν κοίτην του, θ' αὐξήσῃ τὴν σπορὰν ἡ ὁποία γεμίζει τοὺς κάμπους.

Δ. Ἀστεριώτης.

ΧΗΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1882

ΕΤΑΙΡΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΑΧΜΑΙ 3,000,000

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΧΡΥΣΟΥΝ
ΠΑΓΚΟΣ. ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΑΡΙΣΙΩΝ 1900

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΧΡΥΣΟΥΝ
ΕΚΘΕΣΙΣ ΟΛΥΜΠΙΩΝ 1888
ΕΚΘΕΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ 1900

ΘΕΙΪΚΟΣ ΧΑΛΚΟΣ ΕΙΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΑ

Χημικῶς καθαρὸς ἐκ μεταλλικοῦ χαλκοῦ καὶ θεϊκοῦ ὀξέως ἐκ θείου τῆς Μήλου ἀνώτερος παντὸς εἰσαγομένου ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ εἰς τιμὴν εὐθη-
οτέραν.

ΑΝΤΙΠΕΡΟΝΟΣΠΟΡΙΝΗ

Παρασκεύασμα ἀλάνθαστον κατὰ τοῦ Περονόσπου, ἀναλυθὲν ὑπὸ τοῦ Γεωπονικοῦ Χημείου καὶ ἐγκριθὲν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ὡς καταλλήλοτερον καὶ εὐχρηστότερον παντὸς ἄλλου παρασκευάσματος.

Ἡ ἀντιπερονόσπορινη κατασκευάζεται ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Γεωπονικοῦ τμήματος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, παρὰ τοῦ ἡμετέρου ἐργοστασίου εἰς κόνιν καὶ ἐμπεριέχει 60% θεϊκὸν χαλκὸν χημικῶς καθαρὸν ἢ κόνις αὕτη διαλύεται ἀκαριαίως καὶ τελείως, δὲν φράσσει οὐδὲ φθείρει τοὺς ψεκάστῃρας, προσκολλᾶται ἐπὶ τῶν φύλλων χωρὶς νὰ παρασύρῃται ὑπὸ τῆς βροχῆς καὶ ἐνεργεῖ κατὰ τοῦ περονόσπου ἀποτελεσματικώτερον τοῦ συνήθους ἀσβεστοῦχοῦ πολτοῦ χωρὶς νὰ βλάπτῃ τὰ τρυφερὰ φύλλα τῶν ἀμπέλων.

Πᾶσα ἄλλη σκευασία φερομένη εἰς τὸ ἐμπόριον εἰς κόνιν ὑπὸ διαφόρους ὀνομασίας καὶ μὴ ἐμπεριέχουσα τὰ συστατικὰ τοῦ ἀνωτέρου παρασκευάσματος οὐδὲν φέρει ἀποτελέσματα κατὰ τοῦ περονόσπου.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΩΡΑ

ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

Εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τῶν Παναθηναίων, περιοδικῶν διὰ τὰς χρῆστας καὶ καλὰς οἰκογενείας, τὸ ὁποῖον διευθύνει μὲ τόσην μελαγχολίαν ὁ κ. Μιχαηλίδης, ποιητὴς τῶν Κυπαρίσσω καὶ συγγραφεὺς τῶν «Ἀρρώστων Καμπινέ» ἐπιχειροῦν κατὰ τὸν ὅσον Θεοῦ πίστεως καὶ ἀγάπης νὰ μᾶς πειράξουν.

Φροντίζου (διανοεῖται ὁ κ. Παναθηναῖος, ὅπως τὸν λείει κάποιος ἐπιστήθιος φίλος του καὶ ποιητὴς μαζί), φαντάσου πᾶ νὰ γράψουν καὶ γι' αὐτοὺς τὰ ξένα περιοδικὰ καὶ μάλιστα ὁ Mercure; Αὐτὸ εἶνε μία βεβήλωσις! Ὁ Σκίπης Κάλβος, ἡ Κούρτελη-Σαπῶ, ὁ Μαρτζώκης-Λεοπάρδης. Αὐτὸ εἶνε ἕξω φρενῶν! Ὁρισμένως ὁ κ. Ἀστεριώτης ἔπες ἕξω αὐτῆ τῆς φορᾶ. Ὅπως ἀντιθέτως μάλιστα ὁ κ. Κίμων εἶνε Λεοπάρδης (ποῦ ἔχει καὶ τὴν ρίνα θρηνώδη, ἰδίως αὐτὴν τὴν ἐποχὴν καὶ τὸ ὕφος πεσσιμιστικόν, ὁ κ. Στρατήγηος-Σαπῶ καὶ ὁ κ. Πολέμητος ἢ ὁ Πορφόρας ἢ ὁ Μαλακάσης-Κάλβος.

Ὅμως ἄς εἶνε ἔτσι δυστυχῶς συμβαίνει πάντ' νὰ παραγνωρίζωνται οἱ μεταλαφρευεῖς. Τὸ μέλλον ὁμως θά διαφυλάξῃ τὴν πρώτην θέσιν διὰ τὸν κ. Κίμωνα! Δὲν εἶνε ἀρκετὸν; Ὑποθέτομεν δηλαδῆς.

Ἐμεῖς καὶ μεῖς

ΑΚΡΙΤΑΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ—ΟΔΟΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ 32

Διευθυντής : Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ

— Ἡ συνδρομὴ τοῦ « Ἀκρίτα » εἶνε, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως, προπληρωτέα. — Ὅσοις τυχόν δὲν συμμορφωθῆ ἔτι πρὸς τὸν ὄρον αὐτὸν παύει νὰ θεωρῆται συνδρομητής.

— Ἡ συνδρομὴ ἀποστέλλεται ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Διευθύνσιν τοῦ « Ἀκρίτα », Ἀθήνας—Πλουτάρχου 32, δι' ἐπιταγῆς ἢ συστημένης ἐπιστολῆς.

— Οὐδεμίᾳ αἰτησίᾳ ἐγγραφῆς λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἂν δὲν συνοδεύεται ἀπαρεγκλίτως ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου τῆς συνδρομῆς.

— Οὐδεμίᾳ ἀπόδειξις πληρωμῆς ἀναγνωρίζεται ἄνευ διπλοτύπου φέροντος τὴν σφραγίδα τοῦ « Ἀκρίτα » καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ Διευθυντοῦ.

Ἀντιπρόσωπος τοῦ « Ἀκρίτα » εἰς ὅλην τὴν Αἴγυπτον εἶνε ὁ κ. Κ. Κορακάκης ἐν Καῖρω. Ἰδιαιτέρως μόνον εἰς τὸ Π. Σαῖτ, ὁ κ. Γρ. Κακομανώλης.

Ἀγγέλλεται κάθε νέον βιβλίον, ἀντίτυπον τοῦ ὁποίου σταλῆ εἰς τὸ γραφεῖον μας.

ΠΡΟΣΕΧΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Σ. ΔΕ-ΒΙΑΖΗ : 1) Ὁ Σολωμὸς κριθεὶς ἐν τῷ Ἴονι Πανεπιστημίῳ ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Βράτλα. 2) Πέτρος Βράτλας Ἀρμένης. Μελέται.

ΠΟΥΣΚΙΝ : Οἱ Ἀτσίγγανοι.

Α. ΔΑΛΕΖΙΟΥ : Μελέται.

Σ. ΒΑΛΤΕΤΣΙΩΤΟΥ : Ἀνάλυσις τῶν δραμάτων τοῦ Βάγνερ.

Μ. ΔΙΜΠΕΡΑΚΗ : 1) Venezia, Φραγκμῆντα. 2) Ἡ VI διεθνὴς ἔκθεσις τῶν ὠραίων Τεχνῶν στὴ Βενετία. Αἰσθητικὴ μελέτη.

Σ. ΣΚΙΠΗΣ : Ὁ Κρυστάλλης, μελέτη.

Α. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ : Ποιήματα.

Ρ. ΦΙΛΥΡΑ, Σ. ΚΟΪΜΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, ΣΩΤ. ΣΚΙΠΗΣ, ΔΙΜΥΛ. ΚΟΥΡΤΕΛΗ, Ν. ΧΑΝΤΖΑΡΑ, Ποιήματα.

Ἀγγέλονται : ἜΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΔΟΥ, μετὰφρ. ὑπὸ Σ. ΣΚΙΠΗΣ